

PIRMAS VEIKSMAS

PRAKEIKTŲJŲ MIESTAS

1

Joks rašytojas niekada neužmirš tos akimirkos, kai pirmą kartą sutiko paimti kelis skatikus ar mainais už savo istoriją išklaustyti kelių pagiriamųjų žodžių. Jis niekada neužmirš pirmo karto, kai savo kraujyje pajuto tuštybės nuodus ir patikėjo: jei jau niekas nepastebėjo, kad jis neturi talento, vadinasi, jo išsvajotoji literatūra jį galėtų aprūpinti stogu virš galvos, lėkšte karšto maisto dienos pabaigoje ir galop suteiktų tai, ko jis labiausiai trokšta – galimybę išvysti savo pavardę apgailėtinaame popiergalyje, kuris, be abejo, tvirtų ilgiau nei jis. Rašytojas pasmerkta prisiminti šią akimirką, nes nuo tada jis žuvęs: jo siela jau įkainota.

Savo pirmą kartą patyriau vieną tolimą 1917 metų gruodį. Man buvo septyniolika, dirbau laikraštyje „Pramonės balsas“, vegetuojančiame į urvą panašiamo pastate, kuriame kažkada buvo sieros rūgšties fabrikas. Iš jo sienų tebesismelkiantys gailūs garai ėdė baldus, drabužius, smegenis ir net batų padus. Dienraščio būstinė stūksojo už Pueblo Nuevo kapinių angelų ir kryžių miško; žiūrint iš tolo, jo siluetas susiliedavo su tolumoje stūksančių panteonų, o horizonto linija atrodė prismaigstyta daugybės kaminų ir fabrikų, dėl kurių virš Barselonos amžinai tvyrodamo raudona ir juoda prieblanda.

Tą vakarą, turėjusį pakeisti mano gyvenimo tėkmę, donas Basilijus Moragasas, laikraščio redaktoriaus pavaduotojas, jau visai baigiantis darbo dienai pasikvietė mane į redakcijos gale įsispraudusį kambarėlį, atstojantį jam ir kabinetą, ir rūkomąjį. Donas Basilijus buvo grėsmingos išvaizdos vyras nepaprastai vešliais ūsais, nekenčiantis banalybių ir pritariantis teorijai, kad nevaržomas prieveiksnių ir besaikis būdvardžių vartojimas būdingas iškrypėliams ir žmonėms, sergantiems avitaminoze. Jeigu pamatydavo, kad kuris nors redaktorius pernelyg linkęs į prozos puošmenas, pasiūsdavo jį trims savaitėms rašyti nekrologų. Ir jeigu po tokio apsivalymo žmogelis vėl „atkrisdavo“, donas Basilijus visam laikui išsiūsdavo jį į „Namų židinio“ skyrių. Mes visi jo bijojome, ir jis tai žinojo.

– Ar kvietėte mane, done Basilijau? – nedrąsiai paklausiau.

Redaktoriaus pavaduotojas vogčiomis dėbtelėjo į mane. Supratęs jo žvilgsnį kaip įsakymą, įžengiau į prakaitu ir tabaku dvokiantį kabinetą. Redaktoriaus pavaduotojas įnirtingai kažką taisė, tai yra amputavo tekstą, ir keikėsi, tarsi manęs nebūtų. Nežinojau, ką daryti, pamačiau į sieną atremtą kėdę ir, žengęs kelis žingsnius, atsisėdau.

– O kas jums leido sėstis? – niurgztelėjo donas Basilijus, nepakeldamas akių nuo teksto.

Greitai atsitiesiau ir sulaikiau kvapą. Redaktoriaus pavaduotojas atsiduso, numetė raudonąjį pieštuką, atsikolė į krėslo atkalnę ir ėmė mane apžiūrinėti tarsi niekam netinkamą rakandą.

– Girdėjau, rašote, Martinai.

Nurijau seilę, o kai prasižiojau, iš burnos išsiveržė tik juokingas cyptelėjimas.

– Truputėlį... aš nežinau. Noriu pasakyti – taip, rašau...

– Tikiuosi, geriau, nei kalbat. Ir ką gi jūs rašote, jei galiu paklausti?

– Detektyvines istorijas. Noriu pasakyti...

– Gerai. Supratau.

Donas Basilijus metė į mane nenusakomą žvilgsnį. Turbūt nebūtų labiau apsidžiaugęs, jei būčiau pasakęs, kad iš šviežio karvašūdžio lipdau figūrėles prakartėlėms. Dar sykį atsiduso ir gūžtelėjo pečiais.

– Vidalis sako, kad jums visai neblogai sekasi. Net turite talentą. Teisybė, šiuose kraštuose nelabai yra su kuo varžytis. Bet kad jau Vidalis sako...

Pedras Vidalis buvo „Pramonės balso“ žvaigždė. Jo savaitinė įvykių kronika buvo vienintelė skiltis, dėl kurios vertėjo skaityti laikraštį, be to, buvo išleidęs tuziną romanų apie Ravalio kvartalo gangsterių nuotykius aukštuomenės damų miegamuosiuose ir sulaukęs kuklaus populiarumo. Su nepriekaištingais šilkiniais kostiumais ir tvaskančiais itališkais mokasinais Vidalis atrodė ir elgėsi kaip jaunas moterų numylėtinis iš dieninio kino seanso: visada kruopščiai sušukuoti šviesūs plaukai, lyg pieštuku nubrėžti ūsai ir lengvai bei dosniai dalijama šypsena – taip šypsosi žmogus, kuris patogiai jaučiasi ir savo kailyje, ir pasaulyje. Jis priklausė šeimai, kurios protėviai susikrovė turtus Amerikoje, o grįžę suleido dantis į didelį ir gardų miesto elektrifikavimo pyrago gabalą. Jo tėvas, klando patriarchas, buvo vienas didžiausių laikraščio akcininkų, todėl donui Pedrui redakcija buvo savotiška žaidimų aikštelė, į kurią jis užsukdavo tik nuvaikyti nuobodulio, mat per visą savo gyvenimą dirbti jam nereikėjo nė dienos. Ir jis beveik nesuko galvos, kad laikraštis praranda savo pinigus taip pat, kaip Barcelonos gatvėse ką tik pasirodę nauji automobiliai – alyvą: daugybę titulų turinti Vidalių dinastija Ensanchės kvartale jau įnikusi kolekcionavo bankus ir žemės sklypus, dydžiu prilygstančius nedidelėms kunigaikštystėms.

Pedras Vidalis buvo pirmas žmogus, kuriam parodžiau savo kūrybos juodraščius, parašytus dar tais laikais, kai būdamas pienburnis dirbau redakcijoje – nešiojau kavą ir cigaretes. Jis visada man rasdavo laiko, perskaitydavo mano rašinius ir duodavo gerų patarimų. Ilgainiui paskyrė savo padėjėju ir leido spausdinti rašomąją mašinėlę jo tekstus. Vidalis man ir pasakė: jei norėčiau išbandyti savo likimą rusiškoje ruletėje, jis pasirengęs padėti ir nukreipti mano žingsnius teisingu keliu. Laikydamasis žodžio, dabar atidavė mane į dono Basilijaus, laikraščio cerberio, nagus.

- Vidalis sentimentalus ir tebetiki šiais visai ne ispaniškais mitais, tokiais kaip meritokratija arba idėja, kad reikia suteikti šansą tam, kuris jo vertas, o ne eiliniam favoritui. Aptekęs turtais, jis gali sau leisti tokias lyrines utopijas. Jeigu turėčiau bent šimtąją dalį pinigų, kurių jis turi per daug, nieko kito neveikčiau, tik rašyčiau sonetus, ir mano gerumo bei žavesio užburti paukščiai atskristų palesti man iš delno.

- Ponas Vidalis – didis žmogus! – karštai užginčijau.

- Ir ne tik. Jis šventasis, nes, nors atrodote kaip badmirys, jis ištisas savaites suka man smegenis, koks tas redakcijos jaunėlis esąs darbštus ir talentingas. Jis žino, kad giliai širdyje aš švelnus kaip avinėlis, be to, man prisiekė – jeigu suteiksiu jums šią galimybę, padovanosiąs man dėžę cigarų. O kai Vidalis taip sako, tai man tas pat, kaip kad Mozė nusileistų nuo kalno su akmenine plokšte rankoje ir savo Apreiškimu. Žodžiu, kadangi dabar Kalėdos ir aš noriu, kad jūsų bičiulis visam laikui užsičiauptų, siūlau jums pradėti taip, kaip pradeda didvyriai: nepaisyti jokių audrų.

- Labai jums dėkoju, done Basilijau. Prisiekiu, kad nesigailėsite...

- Neskubėkit, vaikine. Beje, ką manote apie besaikį ir padriką prieveiksmių ir būdvardžių vartojimą?

- Kad tai gėda, jų vartojimą turėtų sunorminti baudžiamasis kodeksas, – atsakiau su karingo atsivertėlio įsitikinimu.

Donas Basilijus pritariamai linktelėjo.

- Puiku, Martinai. Jūs turite aiškius prioritetus. Išgyvena tie šio amato atstovai, kurie turi prioritetus, bet ne principus. O štai ir planas. Sėskit ir dėkitės į galvą, nes dusyk nekartosiu.

Planas buvo toks. Dėl priežasčių, kurių donas Basilijus nesiteikė išsamiau paaiškinti, paskutinis sekmadieninio laikraščio puslapis, tradiciškai skiriamas trumpam apsakymui ar kelionių apybraižai, paskutinę minutę liko tuščias. Todėl buvo numatyta spausdinti patriotinės pakraipos ir uždegančio lyrizmo kupiną tekstą apie viduramžių Katalonijos riterius, savo žygdarbiais išgelbėjusius – giesmelė buvo gerokai pabodusi – krikščionybę ir visa, kas likę padoraus šiame pasaulyje, pradedant Šventąja žeme ir baigiant Ljobregato žiotimis. Nelaimei, tekstas nebuvo parašytas laiku, arba, kaip spėjau, donas Basilijus nenorėjo jo spausdinti. Ir mes, likus šešioms valandoms iki paskutinio termino, galėjome jį pakeisti tik reklama per visą puslapį, liaupsinančia banginio ūsų korsetus, neva padedančius išsaugoti dailias šlaunis ir neleidžiančius susidaryti riebalų ringėms. Iškilus tokiai dveijonei, valdyba nutarė priimti iššūkį, paieškoti slaptų talentų čia pat redakcijoje ir, dideliame mūsų ištikimų skaitytojų pasitenkinimui, išleisti laikraštį su keturių skilčių patrauklaus humanistinio turinio tekstu. Patikrintų talentų, į kuriuos buvo galima kreiptis, sąrašą sudarė dešimt pavardžių, bet, savaime aišku, tarp jų manosios nebuvo.

- Brangusis Martinai, taip susiklostė aplinkybės, kad nė vieno narsiojo riterio iš mūsų sąrašo dabar nėra arba jis mums nepasiekiamas. Todėl gresiančios katastrofos akivaizdoje

nusprendžiau šią galimybę suteikti jums.

– Galite manimi pasikliauti.

– Done Edgarai Alanai Po, aš kliaujuosi tik penkiais puslapiais, spausdintais su dviem intervalais, ir norėčiau juos gauti po šešių valandų. Man reikia istorijos, o ne šnekų. Jei užsimanysiu išklaudyti pamokslo, nueisiu į Bernelių mišias. Atneškite man istoriją, kokios dar neskaičiau, o jei skaičiau, atneškite taip gerai parašytą ir papasakotą, kad net nepastebėčiau, jog esu kada nors ją skaitęs.

Jau ketinau eiti, kai donas Basilijus atsistojo, apėjo stalą ir uždėjo man ant peties leteną, didelę ir sunkią kaip priekalas. Ir tik tada, kai pamačiau jį iš arti, pastebėjau, kad jo akys šypsosi.

– Jeigu istorija bus padori, mokėsiu jums dešimt pesetų. O jeigu bus geresnė nei padori ir patiks mūsų skaitytojams, išspausdinsiu ir kitas.

– Ar bus dar kokių ypatingų nurodymų, done Basilijau? – paklausiau.

– Taip: nenuvilkit manęs.

*

Šešias valandas praleidau apimtas transo. Įsitaisiau prie stalo, kuris stovėjo redakcijos viduryje ir buvo skirtas Vidaliui – tam atvejui, jei jam užteiktų aikštis bent trumpam užsukti. Kambarys buvo tuščias ir skendėjo tamsoje, dvokiančioje tūkstančių cigarečių dūmais. Akimirką užsimerkiau ir įsivaizdavau lietaus užtvindytą miestą, užklotą juoda debesų marška, ir besislapstantį po šešėliais, su paslaptimi akyse ir kruvinomis rankomis žingsniuojantį vyrą. Nežinojau, nei kas jis, nei nuo ko bėga, bet per tas šešias valandas jis tapo mano geriausiu draugu. Įdėjau lapą į rašomąją mašinėlę ir nieko nelaukdamas pasistengiau išspausti viską, ką savyje nešiojau. Grūmiausi su kiekvienu žodžiu, kiekvienu sakiniu, kiekvienu posakiu ir kiekviena raide, tarsi jie būtų paskutiniai, kuriuos parašysiu. Rašiau ir vėl perrašiau kiekvieną eilutę, tarsi nuo jų būtų priklausiusi mano gyvybė, paskui viską perrašiau dar kartą. Draugiją man palaikė tik nesiliaujantis mašinėlės tarškėjimas, aidu atsimušantis kambario prietemoje, ir didžiulis laikrodis, skaičiuojantis iki aušros likusias minutes.

*

Apie šeštą ryto ištraukiau paskutinį lapą iš mašinėlės ir atsidusau visiškai išsekęs. Smegenys dūzgė lyg vapsvų lizdas. Išgirdau lėtus, sunkius dono Basilijaus žingsnius – pakirdęs iš įprastinio trumpo pogulio, jis neskubėdamas artėjo prie manęs. Surinkau ir padaviau jam lapus, nedrįsdamas susitikti jo žvilgsnio. Donas Basilijus atsisėdo prie gretimo stalo ir uždegė naktinę lempą. Jo akys perbėgo tekstu, neišduodamos jokio jausmo. Tada akimirką padėjo cigaretę ant

stalo krašto ir žiūrėdamas į mane perskaitė pirmąją eilutę:

– *Miestą apgaubia naktis, o gatvėse tarsi prakeiksmo tvaikas sklando parako kvapas.*

Donas Basilijus žvilgtelėjo į mane, ir aš išspaudžiau šypseną pro sukąstus dantis. Netaręs nė žodžio, jis atsistojo ir išėjo su mano apsakymu rankoje. Mačiau, kaip žingsniuoja į savo kabinetą ir uždaro duris. Stovėjau priblokštas, nežinodamas, ką daryti – bėgti ar laukti mirties nuosprendžio. Po dešimties minučių, kurios man prilygo dešimčiai metų, redaktoriaus pavaduotojo kabineto durys atsidarė ir per visą redakciją nugriaudėjo kurtinantis dono Basilijaus balsas.

– Martinai. Malonėkit čionai.

Sliūkinau kaip įmanoma lėčiau, kas žingsnis vis labiau gūždamasis ir po kelis centimetrus susitraukdamas, kol atėjo akimirka, kai turėjau parodyti veidą ir pakelti akis. Donas Basilijus šaltai stebėjo mane su baisyuoju raudonu pieštuku rankoje. Pabandžiau nuryti seilę, bet burna buvo sausa. Donas Basilijus paėmė lapus ir padavė man. Pasiėmiau juos ir žengiau durų link taip greitai, kaip tik galėjau, tardamas sau, kad visada įstengsiu susirasti batų valytojo vietą „Kolumbo“ viešbučio vestibulyje.

– Nuneškit šitą į spaustuveną, tegu surenka, – pasigirdo balsas man už nugaros.

Atsigrėžiau pamanęs, kad kažkas nutarė iš manęs žiauriai pasityčioti. Donas Basilijus ištraukė stalčių, atskaičiavo dešimt pesetų ir padėjo ant stalo.

– Čia jums. Patariu nusipirkti kitą eilutę, jau ketverius metus matau jus su ta pačia ir ji vis tiek šešiais dydžiais jums per didelė. Jei norit, galit nueiti pas poną Pantaleonį, Eskudeljerso gatvės siuvėją. Pasakykit, kad nuo manęs. Jis mielai jus aptarnaus.

– Labai ačiū, done Basilijau. Būtinai nueisiu.

– Ir parašykit man kitą apsakymą, panašų į šitą. Duodu jums savaitę. Tik neužmikit. Ir šį kartą pasistenkit, kad būtų mažiau numirėlių, nes šiuolaikiniam skaitytojui patinka saldžiai jausmingos pabaigos su žmogaus dvasios didybės pergale ir kitomis nesąmonėmis.

– Taip, done Basilijau.

Redaktoriaus pavaduotojas man padavė ranką, ir aš ją paspaudžiau.

– Sėkmingo darbo, Martinai. Pirmadienį noriu jus matyti prie Chunsedos stalo, dabar jis jūsų. Patikiu jums įvykių kroniką.

– Aš jūsų nenuvilsiu, done Basilijau.

– Ne, jūs manęs nenuvilsit. Anksčiau ar vėliau mane paliksit. Ir gerai padarysit, nes jūs ne žurnalistas ir niekad juo nebūsit. Bet dar nesat ir detektyvinių romanų autorius, nors pats manote kitaip. Padirbėkit čia kurį laiką, ir mes jus pamokysime keleto dalykėlių, kurių niekada nebus per daug.

Tą akimirką pamiršau budrumą ir mane užplūdo toks dėkingumo jausmas, kad panorau tą didelį vyrą išbučiuoti. Tačiau donas Basilijus, vėl užsidėjęs savo rūsčiąją kaukę, įsmeigė į mane kandų žvilgsnį ir parodė duris.

- Tik jau prašau be švelnybių. Išeidamas uždarykit duris. Iš lauko pusės, žinoma. Ir linksmų Kalėdų.

- Linksmų Kalėdų.

*

Kitą pirmadienį, kai atėjęs į redakciją ketinau pirmą kartą atsisėsti prie savo stalo, pamačiau ant jo kaspinu perrištą pilko popieriaus voką ir savo pavardę, išspausdintą ta pačia mašinėle, kurią barškinau daugybę metų. Voke radau sekmadieninį laikraščio numerį su įrėminta mano istorija ir raštelį:

Tai tik pradžia. Po dešimties metų aš būsiu mokinyš, o tu mokytojas.

Tavo bičiulis ir kolega Pedras Vidalis.

2

Mano literatūrinis debiutas ištvėrė kovos krikštą, ir žodžio besilaikantis donas Basilijus suteikė man galimybę išspausdinti dar kelis tokio pat stiliaus apsakymus. Valdyba greitai nusprendė, kad mano stulbinama karjera kas savaitę turėtų išsiliesti kūrinio, – žinoma, tuo pat metu, kai darbuojusi redakcijoje, ir už tokį pat atlyginimą. Apkvaitys nuo tuštybės ir išsekimo, dieną peržiūrėdavau savo kolegų tekstus ir probėgšmais kurpdavau nesibaigiančias vietas įvykių ir kraupių nusikaltimų apžvalgas, kad naktį galėčiau vienas redakcijos kambaryje rašyti savo tęstinį kūrinį. Toji bizantiška melodrama, pavadinta „Barselonos paslaptys“, kurią jau seniai svajojau parašyti, buvo tikras gėdos kokteilis, suplaktas iš Aleksandro Diuma ir Bramo Stokerio, ir, aišku savaime, iš Eženo Siu ir Fevalio. Miegodavau tris valandas per parą ir atrodžiau taip, tarsi būčiau ją praleidęs karste. Vidalis, niekada nepatyręs tokio alkio, kuris neturi nieko bendra su skrandžiu ir ėda žmogų iš vidaus, buvo tos nuomonės, kad aš deginu smegenis, ir, jeigu taip elgsiuos toliau, pasilaidosiu nė nesulaukęs dvidešimties. Donas Basilijus, kurio mano darbštumas nė kiek nejaudino, turėjo kitų priežasčių būti santūrus. Kiekvieną mano skyrių jis spausdino nenoromis, jausdamasis nesmagiai, nes jie atrodė jam pernelyg patologiški, o aš tik apgailėtinais švaistęs savo talentą abejotino skonio temoms ir siužetams.

*

„Barselonos paslaptys“ greitai pagimdė naują serijinių romanų žvaigždutę, tokią *femme fatale*, kokią tik gali įsivaizduoti septyniolikmetis jaunuolis. Chlojė Permanjer buvo tamsioji visų vampyrų princesė. Ne tik stulbinamai protinga, bet ir tikra klastūnė, visada vilkinti madingais plonytėlaičiais gundančiais apatiniais, ji buvo mįslingojo Baltazaro Morelio, nusikaltėlių pasaulio valdovo, meilužė ir kairioji ranka. Baltazaras Morelis gyveno požemyje, prigrūstame robotų ir šiurpių relikvijų, o patekti į jį galėjai tik pro slaptą įėjimą po Gotikos kvartalo katakombomis išraustu tuneliu. Savo aukas Chlojė dažniausiai pribaidavo sugundžiusi hipnotiniu šoku: pirmiausia nusimesdavo visus drabužius, paskui pabučiuodavo jas užnuodytais lūpų dažais, jie paralyžiuodavo visus raumenis, ir auka tyliai uždusdavo, o pati Chlojė, pirma išgėrusi aukščiausios klasės *Dom Pérignon* vyne ištirpintų priešnuodžių, žiūrėdavo jai į akis. Chlojė ir Baltazaras turėjo savo garbės kodeksą – žudydavo tik visuomenės atmatas, valydami pasaulį nuo žudikų, šliužų, veidmainių, užkietėjusių bukagalvių ir visokiausių kvailių, kurie, prisidengę vėliavomis, dievais, kalbomis, rasėmis ir kitokiu mėšlu, kuriuo dangstė savo pavydą ir miesčioniškumą, darė šį pasaulį apgailėtinausia buveine kitai žmonijos kartai. Chlojė ir Baltazaras man buvo tikri didvyriai, kaip ir visi maištininkai. Donui Basiliui, kurio literatūrinį skonį išugdė ispanų aukso amžiaus poezija, visa tai atrodė pabaisiška beprotybė, bet matydamas, kad mano istorijos gerai skaitomos, nors ir nenoromis, jautė man simpatiją, kentė mano užgaidas, teisindamas jas jaunystės įkarščiu.

- Jūs turite daugiau išmonės nei gero skonio, Martinai. Jus kankinanti patologija turi pavadinimą: *grand guignol*¹. Bet dramai tai tas pat, kas kiaušiams – sifilis. Galbūt šią ligą pasigauname maloniai, bet paskui viskas ima riedėti pakalnėn. Jums reikėtų skaityti klasikus ar bent Benitą Peresą Galdosą, mūsų didįjį realistą, kad pasisemtumėte tauresnio literatūrinio įkvėpimo.

- Bet skaitytojams mano istorijos patinka, – atsimušdavau.

- Tai ne jūsų nuopelnas. Tai pragaištingos ir apskaičiuotos lenktynės – kad asilą ištiktų katatonija, kartais užtenka vienos pastraipos. Kada jūs pagaliau vieną kartą subręsit ir liausitės žiaumojęs uždraustą vaisių?

Apsimetęs atgailaujančiu nusidėjėliu, aš jam pritariau, bet slaptoje liūliavau tuodu uždraustus žodžius, *grand guignol*, tardamas sau, kad kiekvienas reikalas, net lengvabūdiškiausias, turi turėti savo didvyrį, kuris apgintų jo garbę.

*

Buvau bepradedąs jaustis laimingiausias iš visų mirtingųjų, bet netrukus pastebėjau, jog kai kuriuos kolegas trikdo, kad jaunėlis, oficialusis redakcijos talismanas, ėmė žengti pirmuosius žingsnius literatūros pasaulyje, kai jų pačių troškimai ir literatūrinės ambicijos metų metus

nyksta pilkoje vargo skaistykloje. Tai, kad laikraščio skaitytojai godžiai skaito ir palankiai vertina tuos kuklius apsakymus labiau nei kuriuos kitus tekstus, išspausdintus laikraštyje per pastaruosius dvidešimt metų, tik dar labiau juos siutino. Vos per kelias savaites pamačiau, kaip tie, kuriuos iki tol laikiau savo vienintele šeima, dėl įžeisto išdidumo virto priešišškai nusiteikusiais teisėjais: liovėsi su manimi sveikintis, kalbėti ir nepraleisdavo progos už nugaros šmeižti pagiežos ir paniekos kupiniais žodžiais. Mano lemtos, nepaaiškinamos sėkmės laurai buvo priskiriami Pedrui Vidaliui bei kvailiams, nieko neišmanantiems prenumeratoriams ir liaudies sąmonėje paplitusiam įsitikinimui, kad sulaukti šios tokios sėkmės kurioje nors profesinėje veikloje gali tik neišprusę, jokių nuopelnų neturintys žmonės.

*

Matydamas, kaip nelauktai bjauriai pasisuko įvykiai, Vidalis mėgino pakelti man ūpą, bet ėmiau nujauti, kad mano dienos redakcijoje suskaičiuotos.

- Pavydas – vidutinybių religija. Jis suteikia jiems jėgų, atliepia iš vidaus juos graužiantį nerimą, galiausiai supūdo jų sielą ir leidžia pateisinti miesčioniškumą ir gobšumą, ir jie ima tikėti, kad dorybės ir dangaus vartai atsivers tik tokiems kaip jie. Jie eina per gyvenimą nepalikdami jokio pėdsako, tik suktus ketinimus pažeminti, pašalinti ir, jeigu įmanoma, sunaikinti tuos, kurie jau vien savo kitonišku gyvenimu parodo jų dvasios ir proto menkumą bei ištižimą. Laimingas tas, kurį aploja kvailiai, nes jo siela niekada jiems nepriklausys.

- Amen, – pritardavo donas Basilijus. – Jeigu nebūtumėte gimęs turtingas, būtumėt galėjęs tapti kunigu. Arba revoliucionieriumi. Po tokių pamokslų net vyskupas būtų priverstas atsiklausti ant kelių ir atgailauti.

- Juokitės, kiek tik norit, – karštai ginčydavausi. – Bet kol kas jie nepakenčia tik manęs.

*

Tačiau, nepaisant priešiško ir pavydo, kurių sulaukdavau dėl savo pastangų, liūdna tikrovė buvo tokia, ir, nors buvau kupinas populiaraus rašytojo ambicijų, mano atlyginimas leido šiaip taip gyvalioti, nusipirkti daugiau knygų, nei turėdavau laiko jas perskaityti, ir išsinuomoti varganą kambarėlį pensione, visų užmirštame skersgatvyje šalia Princesės gatvės. Pensioną laikė dievota galisė, kuri atsiliepdavo šaukiama donjos Karmen vardu. Donja Karmen reikalavo santūrumo, o paklodes keisdavo kartą per mėnesį, todėl gyventojams patardavo nepasiduoti onanizmo pagundoms ar gultis į lovą nešvariais drabužiais. Tačiau ir taip nebuvo reikalo drausti gražiajai lyčiai lankytis kambariuose: net grasinama mirtimi jokia moteris visoje Barselonoje nebūtų sutikusi kelti kojos į šią landynę. Ten įsisąmoninau, kad gyvenime beveik viską galima užmiršti, pradedant kvapais, ir jeigu šiame pasaulyje ko nors troškau, tai tik

nepadvėsti tokioje vietoje kaip ši. Nevilties valandomis, kurių buvo daugiausia, sakydavau sau, kad išsikapanoti iš šios skylės anksčiau, nei mane pasiims džiova, gali padėti literatūra, o jeigu kam dėl to sopa širdį ar kiaušius, tegu pasikaso juos nors su grėbliu.

*

Sekmadieniais, kai ateidavo mišių metas ir donja Karmen išdūlindavo į kassavaitinį susitikimą su Aukščiausiuoju, naudodamiesi proga pensiono gyventojai sugužėdavo pas visų seniausiąjį, tokį vargšelį Heliodorą, kuris jaunystėje svajojo tapti matadoru, o tapo tik koridų komentatoriumi ir Paminklo aikštės saulėtosios pusės pisuarų valytoju.

– Bulių kovos menas mirė, – postringaudavo jis. – Šiandien jis tapo tik gobšių gyvulių augintojų ir besielių toreadorų verslu. Publika nebemoka atskirti spektaklio neišmanėliams nuo pagal taisykles atlikto darbo, jį geba įvertinti tik žinovai.

– Ak, done Heliodorai, jeigu tik jums būtų buvę leista pasirinkti, dabar viskas būtų kitaip.

– Todėl, kad mūsų šalyje visada laimi tik siaurapročiai.

– Jūs teisus.

Po dono Heliodoro savaitinio pamokslo ateidavo linksmybių valanda. Susigrūdę lyg dešros prie kambario langelio, pensiono gyventojai galėdavo matyti ir girdėti, kaip kriokia gretimo namo gyventoja Maruchita, praminta Paprika dėl nepaprastai aštrių žodelių ir apvalaus it saldusis ankštėpypis sudėjimo. Maruchita užsidirbdavo duonos kriaukšliui plaudama indus populiariuose restoranuose, bet sekmadienius ir bažnytinių švenčių dienas skirdavo savo draugužiui seminaristui, kuris atvažiuodavo traukiniu į miestą iš Manresos ir visu kūnu bei siela stengdavosi pažinti nuodėmę. Vieną dieną, kai pensiono bendrai lyg kreminiai pyragaičiai buvo prilipę prie mansardos lango, kad geriau pamatyti, kaip kilsojasi galingi Maruchitos sėdmenys, netikėtai pasigirdo durų skambutis. Kadangi neatsirado nė vieno savanorio, norinčio atidaryti duris ir prarasti gerą stebėjimo vietą, aš nusprendžiau neprisidėti prie žioplių choro ir nuėjau atidaryti durų. Jas atidaręs išvydau tokiai aplinkai neįprastą vaizdą. Visas švytintis, elegantiškas, kaip visada, pasipuošęs itališko šilko kostiumu, laiptų aikštelėje stovėjo ir šypsojosi pats donas Pedras Vidalis.

– Tebūnie šviesa! – sušuko jis ir nelaukdamas kvietimo žengė vidun.

Vidalis sustojęs apžvelgė svetainę, atstojančią šios lūšnos valgomąjį ir agorą², ir su pasiūlykštėjimu atsiduso.

– Verčiau eime į mano kampatį, – pasiūliau.

Nusivedžiau jį į savo kambarį. Per sienas kiaurai girdėjosi šūksniai ir valiavimai, kuriais pensiono bendrabūviai džiaugsmingai sveikino kiekvieną Maruchitos erotinį numerį.

– Kokia linksma vieta, – nusistebėjo Vidalis.

– Done Vidali, dabar maloniai prašome į prezidento apartamentus, – pakviečiau savo svečią.

Mudu įėjome, ir aš uždariau duris.

Mestelėjęs akį į mano kambarį, Vidalis atsisėdo ant vienintelės kėdės, kurią turėjau, ir abejingai pažvelgė į mane. Buvo sunku įsivaizduoti, kokį įspūdį jam padarė mano kukli buveinė.

– Na, kaip? – paklausiau.

– Sužavėtas. Aš irgi norėčiau čia gyventi.

Pedras Vidalis gyveno viloje *Helius*, didžiuliame keturių aukštų name su bokšteliu, stovinčiame ant šlaito, per Pedralbesą besiropščiančio aukštyn Abatės Olset ir Panamos gatvių sankirtos link. Prieš dešimt metų namą jam padovanojo tėvas, vildamasis, kad sūnus pagaliau ateis į protą ir sukurs šeimą, bet Vidalis šį reikalą jau buvo gerokai užvilkinęs. Gyvenimas donui Pedrui nepašyktėjo daugybės talentų, tarp jų – ir paties svarbiausio: kiekvienu savo poelgiu ir kiekvienu žingsniu nuolat nuvilti ir įžeisti tėvą. Nieko gero nežadėjo ir sūnaus broliavimasis su tokiais nepageidaujamais tipais kaip aš. Prisimenu, kartą atnešęs savo globėjui kai kuriuos su laikraščiu susijusius popierius, su Vidalių klando patriarchu netikėtai susidūriau vilos vestibulyje. Pamatęs mane, dono Pedro tėvas liepė man atnešti gazuoto vandens bei švarų skudurą ir išvalyti dėmę iš jo švarko atlapo.

– Man regis, pone, jūs apsirinkate. Aš ne tarnas...

Jis man nusišypsojo, ir tyliai, be žodžių buvo vėl atkurta pasaulio tvarka.

– Apsirinki, vaicine. Šiaip ar taip, tu esi tarnas. Kuo tu vardu?

– Davidas Martinas, pone.

Patriarchas kelis syk pakartojo mano vardą.

– Paklausk mano patarimo, Davidai Martinai. Palik šiuos namus ir grįžk į savo aplinką. Taip išvengsi daugybės nemalonumų ir padėsi jų išvengti man.

Donui Pedrui to niekada neprisipažinau, bet po tokių patriarcho žodžių tučtuojau nubėgau į virtuvę ieškoti gazuoto vandens ir skuduro ir ketvirtį valandos valiau to žmogaus švarką. Klando šešėlis buvo ilgas, ir, nors donas Pedras stengėsi elgtis kaip laisvas bohemos žmogus, visas jo gyvenimas bėgo tik šeimos apibrėžtoje erdvėje. Vila *Helius* stovėjo patogioje vietoje, vos penkios minutės kelio nuo tėvo rūmų, stūksančių aukščiausioje Pirsono prospekto dalyje, panašaus į katedrą griozdo su daugybe baliustradų, paradinių laiptų ir mansardų, stebinčių iš tolo visą Barseloną, kaip vaikas stebi ant grindų išmėtytus žaislus. Kasdien iš didžiojo namo, kaip jį vadino Vidalių aplinkos žmonės, į vilą *Helius* visko valyti, blizginti, lyginti ir visaip popinti mano globėjo ateidavo du tarnai ir virėja, kad jis savo gūžtoje jaustųsi patogiai, nepatirdamas jokių gyvenimo negandų. Donas Pedras Vidalis važinėjo po miestą naujutėliaičiu *Hispano-Suiza*, kurį vairavo šeimos vairuotojas Manuelis Sagnieras, ir niekada nebuvo įkėlęs kojos į tramvajų. Kaip rūmuose gimęs ir gerai išauklėtas žmogus, Vidalis negalėjo suprasti liūdno ir slogaus žavesio, sklindančio iš pigių to meto Barselonos pensionų.

– Greičiau sakyk teisybę, done Pedrai.

– Ši vieta panaši į belangę, – pagaliau pareiškė Vidalis. – Nežinau, kaip tu gali čia gyventi.
– Gyvalioju pagal savo išgales.
– Jei nori, sumokėsiu už viską, ko tau reikia, kad galėtum apsigyventi ten, kur nedvokia nei siera, nei šlapimu.

– Apie tai negali būti nė kalbos.

Vidalis atsiduso.

– „Jis mirė nuo puikybės ir visiško išsekimo“, – štai tavo epitafija, ir aš ją dovanuju dykai.

Kurį laiką Vidalis žirgliojo po kambarį nepraverdamas burnos, kartais stabtelėdamas prie mano mažutės spintos, su pasišlykštėjimu žvilgtelėdamas pro langą, ranka brūkštelėdamas žalsvais dažais išdažytą sieną arba smiliumi švelniai sprigtelėdamas palubėje kabančią lemputę, tarsi norėdamas įsitikinti, kad viskas čia apgailėtina.

– Kokie vėjai jus čia atpūtė, done Pedrai? Gal grynas Pedralbeso oras?

– Aš ne iš namų. Iš laikraščio.

– Kodėl?

– Nekantravau pamatyti, kur tu gyveni, be to, kai ką atnešiau.

Iš švarko kišenės išsitraukė baltą pergamentinį voką ir padavė man.

– Šiandien atėjo į redakciją, tavo vardu.

Paėmiau voką ir apžiūrėjau.

Buvo užantspauduotas vaškiniu smalkos antspaudu su įspaustu sparnuotu siluetu. Angelas. Mano vardas buvo kruopščiai išvedžiotas skaisčiai raudonu rašalu, įmantria rašysena.

– Kas jį atsiuntė? – susidomėjęs paklausiau.

Vidalis gūžtelėjo pečiais.

– Koks nors gerbėjas. Ar gerbėja. Nežinau. Atplėšk.

Atsargiai atplėšiau voką ir išėmiau perlenktą lapą, taip pat parašytą kaligrafišku braižu. Tada perskaičiau:

Brangus bičiuli,

drįstu jums rašyti tik todėl, kad noriu išreikšti savo susižavėjimą ir pasveikinti su didžiule sėkme, kurios pastaruoju metu sulaukėte dėl „Pramonės balse“ spausdinamų „Barselonos paslapčių“. Kaip skaitytojas ir geros literatūros mėgėjas, patyriau didžiulį malonumą atradęs naują, labai talentingą, jaunystės pažadų kupiną balsą. Tad atsidėkojant už puikias valandas, kurias man suteikė jūsų apsakymų skaitymas, leiskite padaryti jums mažą staigmeną – šiandien, lygiai vidurnaktį, pakviesti jus apsilankyti Ravalio „Svajonėje“. Laukiame.

Nuoširdžiai jūsų,

A. K.

Vidalis, kuris skaitė laišką per mano petį, iš smalsumo net suraukė antakius.

– Įdomu, – sušnabždėjo jis.

– Kas per vieta toji „Svajonė“?

Vidalis išsiėmė cigaretę iš platininio portsigaro.

– Donja Karmen neleidžia rūkyti pensione, – perspėjau.

– Kodėl? Ar dūmai gadina kloakos smarvę?

Jis prisidėgė cigaretę ir užtraukė dūmą su dvigubu malonumu, kaip su dvigubu malonumu mes mėgaujamės ir visais kitais uždraustais dalykais.

– Sakyk, Davidai, ar tau jau teko pažinti moterį?

– Žinoma. Daugybę.

– Aš noriu pasakyti – bibline prasme.

– Bibline – ne. Tik lovoje.

– A.

– Na?

Teisybę pasakius, aš neturėjau ko pasakoti, kas būtų nustebinę tokį žmogų kaip Vidalis. Mano paauglystės metų nuotyčiai ir meilės buvo labai kuklūs, jiems akivaizdžiai trūko originalumo. Niekas iš mano trumpo gnaibymosi, glamonių ir nuvogtų bučinių tarpuvartėse ar kino salių prietemoje katalogo nebūtų galėję patraukti nė menkiausio tokio įgudusio, grafų miesto miegamųjų žaidimų meną ir mokslą išėjusio meistro dėmesio.

– O kaip tai susiję? – nepatikliai paklausiau.

Vidalis nutaisė profesorišką miną ir leidosi į samprotavimus.

– Jaunystėje buvo įprasta, bent tokiems dykaduoniams kaip aš, pasimokyti meilės abėcėlės su profesionale. Kai buvau tavo amžiaus, mano tėvas, įpratęs lankytis prašmatniausiose miesto įstaigose, nusivedė mane į tokią „Svajonę“ vadinamą vietą, esančią vos už kelių metrų nuo tų kraupių rūmų, kuriuos mūsų brangusis grafas Gvelis įkalbėjo Gaudi pasistatydinti Ramblos alėjoje. Tik jau nesakyk, kad nieko apie jį negirdėjai.

– Jūs turite omenyje grafą ar viešnamį?

– Labai juokinga. „Svajonė“ buvo elegantiška įstaiga, skirta rinktinei plačių pažiūrų publikai. Tiesą sakant, maniau, kad ji seniai uždaryta, bet tikriausiai būsiu apsirikęs. Ne taip kaip literatūra, kai kurie verslai niekada neišeina iš mados.

– Suprantu. Vadinasi, tai jūsų sumanymas. Savotiškas pokštas?

Vidalis papurtė galvą.

– Tavo žodžiuose girdžiu tam tikrą priešišką nusiteikimą, bet abejoju, jog tie, kurie paskyrė savo gyvenimą kilniai žurnalisto profesijai ir turi eilinio kareivio rangą, gali sau leisti iš honoraro lankytis tokioje vietoje kaip „Svajonė“, jeigu tik ji išliko tokia, kokią prisimenu.

Aš prunkštelėjau.

– Iš tikrųjų tai neturi reikšmės, nes aš neketinu ten eiti.

Vidalis suraukė antakius.

- Tik jau nepasakok, kad tu ne toks netikėlis kaip aš, kad nori nesutepta širdim ir kitkuo atsigulti į sutuoktinių lovą ir tavo tyra siela trokšta tik vieno – sulaukti tos stebuklingos akimirkos, kai tikroji meilė tau leis pažinti Šventosios Dvasios palaimintą kūno ir sielos susiliejamą; tada tu priveisi visą pasaulį vaikų, jie turės tavo pavardę ir savo motinos akis, ir toji šventa moteris, dorybės ir skaistumo pavyzdys, savo ranka tau atvers dangaus vartus, ir įžengsi pro juos lydimas tau gera linkinčio Jėzusėlio žvilgsnio.

- Aš ne tai norėjau pasakyti.

- Džiaugiuosi, nes įmanoma, pabrėžiu – įmanoma, kad ši akimirka niekada neateis, kad tu neįsimylėsi, nenorėsi ir negalėsi niekam atiduoti savo gyvenimo ir, kaip aš, sulauksi keturiasdešimt penkerių ir suvoksi, kad jau esi nebejaunas ir tau nebuvo nei amūrų choro su lyromis, nei baltų rožių, nei kilimo iki altoriaus, ir kad vienintelė galimybė atsikeršyti – pavogti iš gyvenimo stangraus ir karšto kūno malonumą, kuris išsisklaido greičiau nei geri ketinimai, ir tai labiausiai panašu į dangų šiame šlykščiaame pasaulyje, kur viskas pūva, pradedant grožiu ir baigiant atmintimi.

Kurį laiką tylėjau, mintyse karštai pritardamas Vidaliui. Būdamas aistringas operos mėgėjas, jis galiausiai persiėmė didžiųjų arijų ritmo ir deklamacinio stiliaus. Donas Pedras nepraleisdavo nė vieno susitikimo su Pučiniu šeimos ložėje *Liceo* teatre. Jis vienas iš nedaugelio – neskaitant galerijoje susigrūdusių nelaimėlių – bėgdavo pasiklausyti mėgstamos muzikos, ji įkvėpdavo kalbas apie dieviškus ir dangiškus dalykus, kuriomis kartais – kaip ir tądien – pamalonindavo ir mano ausis.

- Na? – įžūliai paklausė Vidalis.

- Pastaroji tirada man labai patinka.

Netikėtai užkluptas, Vidalis atsiduso ir linktelėjo.

- Tai ištrauka iš „Žmogžudystės *Liceo* teatre“, – prisipažino jis. – Paskutinė scena, kai Miranda Lafler šauna į ciniškąjį markizą, kuris sudaužė jai širdį aistringą naktį išdavęs ją su caro šnipe Svetlana Ivanova „Kolumbijos“ viešbučio sutuoktinių apartamentuose.

- Taip ir maniau. Geriau ir negalėjote pasirinkti. Tai jūsų šedevras, done Pedrai.

Vidalis priėmė šį pagyrimą šypsodamas ir valandėlę svarstė, prisidegti dar vieną cigaretę ar ne.

- Ir vis dėlto čia esama tiesos, – baigė jis savo kalbą.

Atsisėdo ant palangės, nepamiršęs pasitiesti nosinės, kad nesusiteptų prašmatnių kelnių. Pamačiau prie Princesės gatvės kampo stovintį *Hispano-Suiza*. Manuelis, vairuotojas, tarsi kokią skulptūrą skuduru blizgino chromuotą automobilio paviršių. Manuelis visada man primindavo mano tėvą, juodu buvo tos pačios kartos žmonės, patyrę per daug nelemtų valandų, kurios paliko įsimintiną pėdsaką jų veiduose. Iš kai kurių vilos *Helius* tarnų buvau girdėjęs, kad Manuelis Sagnieras ilgą laiką praleido kalėjime ir išėjęs į laisvę daugelį metų skurdo, nes niekas jam nepasiūlė jokios kitos tarnybos, tik tampyti ant nugaros maišus ir dėžes

priepilaukose, o toks darbas jam jau netiko nei pagal metus, nei pagal sveikatą. Žmonės pasakojo, kad statydamas į pavojų savo gyvybę vieną dieną Manuelis išgelbėjo Vidalį – jo vos nesutraiškė tramvajus. Pedras Vidalis, sužinojęs apie sunkią vargšo žmogaus padėtį, pasiūlė jam darbą ir su žmona ir dukra apgyvendino nedideliame bute virš savo vilos garažų. Mažajai Kristinai suteikė galimybę mokytis su tais pačiais mokytojais, kurie kasdien ateidavo į tėvo namus Pirsono prospekte prusinti Vidalio dinastijos jaunikių, o Manuelio žmonai buvo leista dirbti šeimos siuvėja. Tuo metu Vidalis ketino įsigyti pirmąjį Barselonoje parduodamą automobilį, todėl pasakė – jei Manuelis išmoktų vairuoti ir pamirštų karučius bei dviračius vežimus, Vidalio prireiktų vairuotojo, mat tuo metu ponaičiai nekišdavo nagų nei prie vidaus degimo variklio varomų mašinų, nei prie kitų dujas išmetančių mechanizmų. Manuelis, žinoma, sutiko. Viešai buvo tvirtinama, kad Manuelis Sagnieras ir jo šeima aklai atsidavę amžinajam bedalių gynėjui. Aš nežinojau, ar tikėti šia istorija, ar priskirti ją prie daugybės legendų, kurių apie gerąjį aristokratą Vidalį, kurio įvaizdį jis pats visaip puoselėjo. Kartais atrodydavo, kad jam trūksta vienintelio dalyko – apsisiausti šventuolio aureole ir laukti pasirodant piemenaitės našlaitėlės.

– Kai tik tu atsiduodi vylingoms mintims, tavo veide visada atsiranda sukčiaus išraiška, – tarė Vidalis. – Ką tu rezgi?

– Nieko. Aš tik mąščiau apie jūsų gerumą, done Pedrai.

– Kai tau tiek metų ir turi tokią padėtį, su cinizmu toli nenueisi.

– Štai ir tikrasis atsakymas.

– Eik pasisveikinti su geruoju Manueliu, jis niekada nepamiršta pasiteirauti apie tave.

Persisvėriau per langą, ir vairuotojas, kuris visada elgėsi su manimi kaip su ponaičiu, o ne kaip su prasčiuoku, koks iš tikrųjų buvau, iš tolo pamojo ranka. Aš atsakiau tuo pačiu. Ant galinės sėdynės sėdėjo jo duktė Kristina, blyškiaveidė būtybė, tarsi tapytojo teptuku pabrauktomis lūpomis. Buvo dvejais metais už mane vyresnė, ir kai pirmą kartą ją pamačiau viloje *Helius*, kurioje lankiausi Vidalio kvietimu, tiesiog netekau žado.

– Nespoksok taip į ją, dar sudaužysi, – sušnabždėjo balsas man už nugaros.

Atsigrėžiau ir pamačiau makiavelišką išraišką, kurią Vidalis nutaisydavo visada, kai tik prabildavo apie širdies dalykus ir kitas taurias kūno vietas.

– Nežinau, apie ką jūs kalbate.

– Tikrai? Tada ką nusprendei dėl šios nakties?

Dar sykį perskaičiau laišką ir suabejojau.

– O jūs, done Pedrai, ar lankotės tokiose vietose?

– Niekada nesu mokėjęs moteriai nuo tada, kai man sukako penkiolika, nes, dalykiškai kalbant, mokėdavo mano tėvas, – atsakė Vidalis nė kiek nesigirdamas. – Bet dovanotam arkliui...

– Done Pedrai, aš nežinau...

– Aišku, žinai.

Jis švelniai paplojo man per petį ir pasuko durų link.

– Iki vidurnakčio turi septynias valandas, – pasakė. – Sakau tam atvejui, jei norėtum koki posmelį nusnūsti ir atgauti jėgas.

Vėl pažvelgiau pro langą ir pamačiau jį žingsniuojantį prie automobilio. Manuelis atidarė dureles, ir Vidalis vangiai sudribo ant galinės sėdynės. Išgirdau, kaip *Hispano-Suiza* užgriežė vožtuvų ir stūmoklių simfoniją. Tuo metu vairuotojo duktė pakėlė galvą ir pažvelgė į mano langą. Aš jai nusišypsojau, bet staiga toptelėjo, kad ji manęs neprisimena. Po kelių sekundžių Kristina nusuko akis į šoną, ir didžiosios Vidalio vežėčios nuvažiavo savojo pasaulio link.

3

Tomis dienomis Ramblos alėja panėšėjo į žibintų ir švytinčių reklamų koridorių, besidriekiantį per tamsoje skendintį Ravalio kvartalą. Kabaretai, šokių salės ir sunkiai nusakomos paskirties landynės stovėjo abipus šaligatvių visai šalia iki aušros atdarų specializuotų venerinių ligų ir prezervatyvų pardavimo įstaigų, o visokio plauko tipai, nuo akivaizdžiai pasipūtusių turtingų ponaičių iki uoste prisišvartavusių jūreivių, malėsi drauge su ekstravagantiškais, tik dėl vienos nakties gyvenančiais personažais. Abipus gatvės, rūko slegiamuose skersgatviuose, driekėsi vis prastesnės rūšies viešnamiai.

*

„Svajonė“ užėmė viršutinį pastato aukštą, o didžiulės apatiniam aukšte įsikūrusio miuzikholo afišos skelbė šokėjos pasirodymą. Toji šokėja buvo su tokia perregima ir kūną taip apgulusia skraiste, kad buvo matyti visos jos slaptos grožybės. Rankose ji laikė juodą gyvatę, kuri dvišakiu liežuvėliu, regis, bučiavo ją į lūpas.

Eva Montenegro ir mirties tango, – skelbė didžiulės raidės. – *Šeši paskutiniai nakties karalienės vakarai su nepakartojamuoju Mesmeru, minčių skaitytoju, atskleisiančiu intymiausias jūsų paslaptis.*

Į šią įstaigą vedė siauros durys, už jų kilo ilgi paradiniai laiptai raudonai dažytais sienomis. Jais užkopęs, atsidūriau priešais ažuolo duris su bronziniu belstuku, panašiu į kukliai dobilo lapeliu gaktą prisidengusią nimfą. Dukart pabeldęs, ėmiau laukti, stengdamasis nežiūrėti į savo atvaizdą didžiąją sienos dalį dengiančiame aprūkusiame veidrodyje. Jau buvau bepradėdą svarstyti, gal reikėtų kuo greičiau nešdintis lauk, bet staiga durys atsidarė ir man

nusišypsojo vidutinio amžiaus moteris žilut žilutėliais, į kuodą susuktais plaukais.

– Jūs tikriausiai esate ponas Davidas Martinas.

Niekada gyvenime dar niekas nesikreipė į mane „pone“, ir toks ceremoningumas nustebino.

– Tas pats.

– Būkite malonus eiti su manimi.

Nuėjau jai įkandin trumpu koridoriumi, vedančiu į erdvę apskritą kambarį raudonu aksomu išmuštomis ir švelniai apšviestomis sienomis. Matinio stiklo lubos sudarė skliautą, po juo kabojo krištolinis sietynas, o po sietynu stovėjo raudonmedžio stalas. Ant jo didžiulis gramofonas tyliai grojo operos ariją.

– Gal galiu jums pasiūlyti ko nors išgerti, mielas pone?

– Jei galima, pageidaučiau stiklinės vandens. Būčiau labai dėkingas.

Baltaplaukė dama nė nemirktelėdama nusišypsojo, išlikdama tokia pat maloniai atidi ir nesudrumsčiama.

– Gal ponas mieliau išgertų taurę šampano ar ko nors stipresnio? Gal chereso?

Kadangi mano gomurys buvo susipažinęs tik su čiaupo tiekiamo vandens skoniu, tiesiog gūžtelėjau pečiais.

– Tada malonėkit atsisėsti. Chlojė ilgai netruks.

– Chlojė?

Nekreipdama dėmesio į mano sutrikimą, žilaplaukė dama dingo už durų, vos įžiūrimų už juodų karoliukų užuolaidos, ir paliko mane vieną, susinervinusį ir kupiną gėdingiausių jausmų. Ėmiau vaikščioti po kambarį, norėdamas atsikratyti drebulio. Jei ne vos girdima muzika ir smilkiniuose tvinksinti širdis, vieta būtų priminusi tylų kapą. Iš svetainės driekėsi šeši koridoriai su šešiomis angomis, uždengtomis mėlynomis užuolaidomis, o kiekvienas koridorius vedė į uždarytas baltas dvivėres duris. Aš susmukau į krėslą, vieną iš tų baldų, skirtų princų regentų ir generalisimų, turinčių polinkį rengti valstybės perversmus, užpakaliams pailsinti. Netrukus žilaplaukė dama grįžo su taure šampano ant sidabrinio padėklo. Paėmiau taurę ir vos spėjau pamatyti, kaip dama dingo už tų pačių durų. Vienu gurkšniu išgėriau šampaną ir prasisagsčiau marškinių apykaklę. Spėjau, kad galbūt tai pokštas, kurį iškrėtė Vidalis, norėdamas iš manęs pasišaipyti. Tą akimirką pastebėjau vienu iš koridorių prie manęs artėjantį siluetą. Jis atrodė panašus į mažos mergytės, ir ji iš tikrųjų buvo mergytė. Ėjo nuleidusi galvą, todėl negalėjau matyti jos akių. Aš atsistoja.

*

Mergytė pagarbiai nusilenkė ir mostelėjo eiti paskui ją. Tik tada supratau, kad viena jos ranka dirbtinė, kaip manekenės. Mergaitė nuvedė mane iki koridoriaus galo, ant kaklo kabančiu raktu atrakino duris ir įleido vidun. Kambarys skendėjo beveik visiškoje tamsoje.

Žengiau kelis žingsnius, stengdamasis geriau įsižiūrėti. Tada išgirdau, kaip už nugaros užsidarė durys, o kai atsigrėžiau, mergytė buvo dingusi. Išgirdau duryse pasisukant raktą ir tada supratau, kad aš užrakintas. Valandėlę stovėjau nejudėdamas. Pamažu akys įprato prie tamsos, kambario apybraižos tapo ryškesnės, ir aš pamačiau, kad jis nuo grindų iki lubų išmuštas juodu audiniu. Vienoje pusėje išvydau kažkokius keistus prietaisus, bet būčiau negalėjęs pasakyti, ar jie atrodo grėsliai, ar gundomai. Plati apskrita lova stovėjo po baldakimu, kuris man pasirodė panašus į voratinklį: po juo kabojo dvi žvakidės su dviem juodomis degančiomis žvakėmis, skleidžiančiomis vaško kvapą, paprastai tvyrantį koplyčiose ir šermenyse. Vienoje lovos pusėje kabojo žaliuzės su vingriu piešiniu. Mane nukrėtė šiurpas. Ši vieta priminė miegamąjį, kurį „Barselonos paslapyse“ buvau sukūręs savo nenusakomajai Chlojei ir jos nuotykiams. Visa tai panėšėjo į nemalonius spąstus. Jau ketinau laužti duris, kai staiga pastebėjau, jog aš ne vienas. Pašiurpęs iš baimės sustingau. Pamačiau, kad mane stebi pora blizgančių akių, o pro žaliuzių plyšelius lenda balti laibi pirštai ilgais, juodai nulakuotais nagais.

– Chlojė? – sušnabždėjau.

Tai buvo ji. *Mano Chlojė*. Priešais stovėjo neprilygstamoji mano apsakymų *femme fatale* – gyva gyvutėlė ir tik su apatiniais. Jos oda buvo blyškesnė, nei kada nors teko matyti, veidą gaubė tiesiai kirpti juodi žvilgantys plaukai. Lūpos buvo šviežio kraujo spalvos, žalios akys apvedžiotos juodais šešėliais. Ji judėjo kaip katė, tarsi jos kūnas, įspraustas į blizgantį it žvynai korsetą, būtų buvęs iš vandens ir išmokęs šaipytis iš traukos dėsnų. Laibą, nenusakomai ilgą kaklą ji buvo apsvyniojusi ryškiai raudonu kaspinu su žemyn galva kabančiu nukryžiuotuoju. Neįstengdamas nė kvėptelėti, stebėjau, kaip ji artėja, įdūręs akis į nenusakomas kojas – jos buvo aptemptos šilkinėmis kojinėmis, tikriausiai kainuojančiomis daugiau, nei aš uždirbu per metus, – įmautas į smilius it durklai batelius, prie kulkšnių pririštus šilkiniais kaspinėliais. Per visą savo gyvenimą nebuvo matęs nei nieko gražesnio, nei labiau bauginančio.

*

Leidasi tos būtybės nuvedamas prie lovos ir griuvau – tiesiogine šio žodžio reikšme – ant užpakalio. Žvakių šviesa glamonėjo jos kūno linijas. Mano veidas ir lūpos buvo sulig jos nuogu pilvu, ir aš, nė nesuvokdamas, ką darau, pabučiavau jai pabambę ir skruostu švelniai paliečiau odą. Tuo metu jau buvau pamiršęs, kas aš ir kur esu. Ji atsiklaupė priešais ir paėmė mano kairę ranką. Švelniai švelniai, lyg katė, palaižė vieną po kito mano pirštus, paskui įsmeigė į mane akis ir ėmė nurenginėti. Kai norėjau jai padėti, nusišypsojo ir atstūmė mano rankas.

– Ššš.

Baigusi pasilenkė ir lyžtelėjo man lūpas.

– Dabar tavo eilė. Nurenk mane. Tik pamažu. Labai pamažu.

Tada supratau, jog savo apgailėtiną vaikystę ištvėriau tik tam, kad patirčiau šias akimirkas. Lėtai ją nurengiau, palikau tik aksominį kaspiną apie kaklą ir juodas kojines – jų prisiminimo užtektų šimtui metų ne tik man, bet ir didesniam bėdžiui.

– Dabar paglamonėk, – sušnabždėjo į ausį. – Pažaisk su manim.

Glamonėjau ją ir bučiavau kiekvieną jos odos lopinėlių tarsi norėdamas įsiminti ją visam gyvenimui. Chlojė neskubėjo, ji atsakydavo į kiekvieną mano rankų ir lūpų prisilietimą ir švelniomis aimanomis rodė man kelią. Paskui paguldė ant lovos ir užgulė mane taip, kad pajutau degant kiekvieną porą. Uždėjau rankas jai ant nugaros ir perbėgau pirštais stuburą žyminčią stebuklingąją liniją. Jos nežvelgiamos akys stebėjo mane vos per kelis centimetrus nuo mano veido. Jutau, kad turiu ką nors pasakyti.

– Aš esu...

– Ššš.

Man nespėjus ištarti dar kokios nesąmonės, Chlojė prispaudė lūpas prie manų ir vienai valandai pradangino mane iš šio pasaulio. Matydama, koks aš negrabus, bet apsimesdama, kad to nepastebi, Chlojė nuspėdavo kiekvieną mano judesį ir neskubėdama, nesigėdydama vedžiojo mano rankas po savo kūną. Jos akyse nepastebėjau nei nuobodulio, nei abejingumo. Ji nesipriešino ir leido mėgautis ja su tokia kantrybe ir tokiu švelnumu, kad aš pamiršau, kaip ten atsidūriau. Tą naktį, per trumputėlę valandą, išmokau kiekvieną jos odos liniją, kaip kiti išmoka poterių ar savo likimą. Vėliau, kai gulėjau mažne be amo, Chlojė leido padėti galvą jai ant krūtinės ir ilgai tylėdama glostė man plaukus, kol užmigau jos glėbyje, vieną ranką laikydamas tarp jos šlaunų.

*

Kai pabudau, kambarys tebeskendėjo prieblandoje, bet Chlojė buvo dingusi, po delnais nebejutau jos odos. Jos vietoje gulėjo vizitinė kortelė, išspausdinta tokiame pat baltame pergamente kaip ir anas vokas su kvietimu. Po angelo emblema perskaičiau:

ANDREASAS KORELIS

Éditeur

Éditions de la Lumière

Boulevard St.-Germain, 69. Paris

Kitoje pusėje buvo keletas ranka rašytų žodžių.

Brangus Davidai, gyvenimas kupinas didelių lūkesčių. Kai būsite pasirengęs savuosius paversti tikrove, susisieki su manimi.

Susirinkau ant grindų išmėtytus drabužius ir apsirengiau. Kambario durys jau buvo neužrakintos. Koridoriumi nuėjau į svetainę su nutilusiu gramofonu. Jokio nei mergaitės, nei mane sutikusių baltaplaukės moters pėdsako. Visiška tylą. Man atrodė, kol einu durų link, už nugaros vienos po kitų gęsta šviesos ir koridorius bei kambarius pamažu apgaubia tamsa. Išėjau į laiptų aikštelę, nulipau laiptais ir visai nenorėdamas sugrįžau į pasaulį. Atsidūręs gatvėje, nužingsniavau Ramblos alėjos link, palikdamas už nugaros šurmų ir naktinių klubų bei barų minią. Nuo uosto kilo švelnus šiltas rūkas, didelių viešbučio Oriente langų šviesos jį dažė purvina, dulkiną geltoną spalvą, ir praeiviai išnykdavo joje kaip garo sruogelės. Leidausi žingsniuoti, iš minčių pamažu išsivadėjo Chlojės kvepalai, ir tada aš tariau sau: ar tokios pat skanios ir Kristinos Sagnier, Vidalio vairuotojo dukters, lūpos.

4

Niekas nežino, kas yra troškulis, kol neatsigeria pirmą kartą. Praėjus trimis dienoms po apsilankymo „Svajonės“ name, Chlojės odos prisiminimas vis dar gyva liepsna degino mano mintis. Niekam nieko nesakęs – juoba Vidaliui – ir surinkęs visas santaupas, nusprendžiau tenai apsilankyti tą patį vakarą, vildamasis, kad jų užteks susimokėti bent už trumpą akimirką jos glėbyje. Jau po vidurnakčio atsidūriau prie „Svajonės“ ir laiptų raudonomis sienomis. Šviesos buvo užgesintos, ir aš lėtai kopiau laiptais, palikdamas už savęs triukšmingus kabaretus, barus, miuzikholus ir kitas sunkiai apibūdinamas senamiesčio įstaigas, kurių Didžiojo karo metai tiek daug pribarstė Ramblos alėjoje. Pro paradines duris besiskverbianti virpuliuojanti šviesa išryškino laiptus. Pasiekęs laiptų aikštelę, sustojau ir ėmiau ieškoti durų belstuko. Mano pirštai palietė sunkų metalą, kai jį pakėliau, durys prasivėrė per centimetrą, ir aš supratau, kad jos atdaros. Lengvai jas stumtelėjau. Į veidą padvelkė visiška tylą. Priešais tvyrojo melsva prieblanda. Sutrikęs žengiau kelis žingsnius. Ore blykčiojo iš gatvės prasiskverbiantis spindulėlis, trumpai apšviesdamas pilkas sienas ir įlinkusias medines grindis. Priėjau svetainę, kuri, prisiminiau, buvo išmušta aksomu ir apstatyta prašmatniais baldais. Dabar ji buvo tuščia. Gatvės vitrinų šviesoje grindis nugulęs dulkių sluoksnis blizgėjo lyg smėlis. Žengiau į priekį, palikdamas dulkėse pėdsakų dryžį. Nebuvo nei gramofono, nei krėslų, nei paveikslų. Pro skylėtas lubas buvo matyti medinės pajuodusios sijos. Ant sienų, it gyvatės oda, karojo dažų skivytai. Pasukau link koridoriaus, vedančio į kambarį, kur buvau sutikęs Chloję. Perėjęs

tamos tunelį, atsidūriau priešais dvivėres duris, pajuodusias ir be rankenos. Jos vietoje žiojėjo skylė, tarsi spyna būtų buvusi šiurkščiai išplėšta. Stumtelėjau duris ir įėjau.

Chlojės miegamasis panėšėjo į tamsią celę. Sienos apanglėjusios, didesnė dalis lubų įgriuvusi. Pro ją pamačiau dangumi plaukiančią juodų debesų maršką ir mėnulį, metantį sidabrinį ratilą ant metalinių lovos griaučių. Tada už nugaros išgirdau girgžtelint duris ir greitai atsisukau supratęs, kad aš ne vienas. Prie koridoriaus durų išvydau tamsų tėvą vyro pavidalą. Neįstengiau įžiūrėti jo veido, bet buvau tikras, kad jis mane stebi. Stovėjo nejudėdamas lyg voras kelias sekundes, per jas spėjau atsitokėti ir žengti kelis žingsnius jo link. Po valandėlės siluetas dingo tamsoje, o kai priėjau svetainę, joje jau nieko nebuvo. Nuo kitoje gatvės pusėje švytinčios iškabos atsklidęs šviesos spindulėlis vieną akimirką apšvietė svetainę, išplėsdamas iš tamos prie sienos pūpsančią krūvelę nuolaužų. Priėjau ir atsiklaupiau priešais ugnies suėstas jų liekanas. Iš krūvos kažkas kyšojo: pirštai. Pražarsčiau juos klojančius pelenus ir pamažu išryškėjo plaštakos pavidalas. Sugriebiau ją ir traukdamas pamačiau, kad ji nukirsta ties riešu. Atpažinau ją iš karto: tai buvo anos mergytės ranka, tik aš buvau manęs, kad ji medinė, o iš tikrųjų buvo porcelianinė. Numečiau ją ant nuolaužų krūvos ir nuėjau šalin.

Ėmiau svarstyti, ar tik tas nepažįstamasis man nepasivaideno, nes dulkėse niekur nemačiau jo pėdsakų. Vėl išėjau į gatvę ir sustojau prie namo visiškai sutrikęs, nuo šaligatvio atidžiai apžiūrinėdamas antro aukšto langus. Pro šalį juokdamiesiėjo praeiviai, visai nekreipdami į mane dėmesio. Žvilgtelėjau į minią, ieškodamas nepažįstamojo. Žinojau, kad jis stovi galbūt vos už kelių metrų ir stebi mane. Galop perėjau gatvę ir įėjau į ankštą, žmonių prisigrūdusią kavinę. Šiaip taip prasibrovęs prie baro, mostelėjau padavėjui.

– Ko norėsit?

Mano burna buvo išdžiūvusi, tarsi pilna smėlio.

– Vieną alaus, – išpyškinau.

Kol padavėjas pylė alų, aš pasilenkiau prie jo.

– Klausykit, gal žinote, ar „Svajonė“, štai tas namas priešais, uždaryta?

Pastatęs ant baro bokalą, padavėjas dėbtelėjo į mane, lyg būčiau trenktas.

– Ji uždaryta jau penkiolika metų.

– Ar jūs įsitikinęs?

– Žinoma. Po gaisro nebuvo atidaryta. Norėsit dar ko nors?

Aš papurčiau galvą.

– Iš jūsų keturi sentimai.

Susimokėjau už alų ir išbėgau nė nepalietęs bokalo.

Kitą rytą atėjau į žurnalo redakciją anksčiau ir nudrožiau tiesiai į pusrūsyje esančius archyvus. Matijaso, atsakingo už archyvus darbuotojo, padedamas ir prisimindamas padavėjo žodžius ėmiau sklaidyti penkiolikos metų senumo „Pramonės balso“ pirmuosius puslapius. Praėjo keturiasdešimt minučių, kol suradau tą istoriją, labai trumpą. Gaisras įvyko 1903-

iaisiais, ankstyvą Devintinių rytą. Liepsnose žuvo šeši žmonės: vienas klientas, keturios viešnamio merginos ir tenai dirbanti mergaitė. Policijos ir ugniagesių teigimu, tragedija įvykusi nukritus žibalinei lempai, bet artimiausios parapijos klebonas tvirtino, jog čia neapsieita be Dievo ir Šventosios Dvasios įsikišimo.

Grįžęs į pensioną, virtau į lovą, bet veltui stengiausi užmigti. Išsitraukiau iš kišenės keistojo geradario vizitinę kortelę – ją radau savo delne pabudęs Chlojės lovoje – ir prietemoje perskaičiau kitoje pusėje parašytus žodžius: *Didieji lūkesčiai*.

5

Visi mano gyvenimo lūkesčiai, ir dideli, ir maži, retai išsipildydavo. Iki kelių pastarųjų mėnesių kiekvieną vakarą prieš eidamas miegoti troškau sukaupti pakankamai drąsos užkalbinti Kristiną, savo globėjo vairuotojo dukrą, troškau, kad greičiau slinktų valandos, skiriančios mane nuo aušros, ir dar – kad galėčiau grįžti į „Pramonės balso“ redakciją. Dabar, regis, ir šis prieglobstis ėmė nuo manęs tolti. Svajodavau – jeigu bent viena mano pastanga triukšmingai žlugtų, galbūt susigrąžinčiau savo draugų meilę. Arba jeigu parašyčiau ką nors prasto ir šlykštaus, kad joks skaitytojas neįveiktų pirmos pastraipos, gal man būtų atleistos jaunystės nuodėmės. Ir gal tai nebūtų per didelė kaina už tai, kad vėl pasijusčiau namie. Galbūt.

*

Tiesą sakant, į „Pramonės balsą“ atėjau dėl savo tėvo, iškankinto bedalio žmogaus, kuris, grįžęs iš Filipinų karo, atsidūrė nenorinčiame jo priimti mieste – žmona, praėjus dvejiems metams po jo grįžimo, nusprendė jį palikti. Išeidama paliko mano tėvą sudaužyta širdimi, su sūnumi, kurio jis niekada nenorėjo ir nežinojo, ką su juo daryti. Tėvas, vos įstengiantis perskaityti ir parašyti savo pavardę, neturėjo nei darbo, nei santaupų. Kare jis išmoko vienintelio dalyko – žudyti tokius pat žmones kaip jis, kol jie nenužudė jo pirma, dėl didingų ir tuščių dalykų, kurie po kiekvieno naujo mūšio pasirodydavo dar absurdiškesni ir niekingesni.

Grįžęs iš karo, tėvas, kuris dabar atrodė dvidešimčia metų vyresnis nei prieš išvažiuodamas, ieškojo darbo įvairiuose Pueblo Nuevo fabrikuose ir varginguose Sant Marti kvartaluose. Darbai trukdavo vos kelias dienas, ir aš anksčiau ar vėliau pamatydavau, kaip jis grįžta namo pagiežos sklidinomis akimis. Ilgainiui, neturėdamas nieko geresnio, sutiko dirbti naktiniu sargu „Pramonės balse“. Atlyginimas buvo mažas, bet vienas po kito slinko mėnesiai, ir jis pirmą

kartą atrodė nusiraminęs. Tačiau ramybė truko neilgai. Greitai kai kurie jo ginklo draugai, gyvi lavonai, kurie grįžo iš karo suluošintos dvasios ir kūno, norėdami įrodyti, kad tie, kurie juos išsiuntė mirti Dievo ir tėvynės vardu, dabar spjauna jiems į veidą, įtraukė jį į neaiškius reikalus, bet jie pasirodė jam per sudėtingi ir jis niekada jų nesuprato.

Tėvas dažnai dingdavo keletui dienų, o kai grįždavo, jo rankos ir drabužiai dvokdavo paraku, o kišenės būdavo pilnos pinigų. Tada užsidarydavo savo kambaryje ir manydamas, kad aš nieko nepastebiu, leisdavosi į venas viską, ką tik įstengdavo gauti. Iš pradžių niekada neuždarydavo durų, bet vieną dieną užklupo mane šnipinėjant ir skėlė tokį stiprų antausį, kad perskėlė lūpą. Paskui iš visų jėgų suspaudė mane glėbyje ir liko gulėti ant grindų su adata odoje. Aš ištraukiau adatą ir užklojau jį antklode. Po šio įvykio jis ėmė rakinti duris.

Mudu gyvenome mažoje mansardoje, iškilusioje virš statybų aikštelės, kurioje buvo statoma nauja Katalonijos „Orfėjo“ muzikos rūmų salė. Tai buvo ankšta ir šalta vieta, čia vėjas ir drėgmė, regis, tyčiojosi iš sienų. Dažnai sėdėdavau mažame balkonėlyje nuleidęs kojas į tuštumą, žiūrėdamas į praeinančius žmones, spoksodamas į nenusakomą daugybę skulptūrų ir kolonų, tarsi rifai kylančių kitoje gatvės pusėje. Kartais man jos atrodydavo taip arti, kad, regis, gali jas paliesti pirštais, o kitais kartais – tolimos kaip mėnulis. Buvau silpnas ir ligotas vaikas, linkęs į karščiavimą ir užkratus, jie nusitempdavo mane iki kapo duobės krašto, bet paskutinę akimirką juos suimdavo gailestis, ir jie eidavo ieškoti kito, didesnio grobio. Kai susirgdavau, tėvas galiausiai netekdavo kantrybės, todėl prasėdėjęs dvi naktis prie lovos palikdavo mane prižiūrėti kaimynei ir kelioms dienoms dingdavo iš namų. Ilgainiui ėmiau manyti, kad grįžęs jis tikėjosi rasti mane mirusį ir išsivaduoti, atsikratyti šito silpnos sveikatos vaiko, iš kurio nebuvo jokios naudos.

Ne vieną kartą ir pats troškau, kad taip atsitiktų, bet tėvas visada grįždavo ir rasdavo mane gyvą, drebantį ir paaugusį. Motina gamta be gėdos ir sąžinės bandė mane visais savo mikrobais ir negandomis, bet niekada iki galo sėkmingai neužbaigė darbo. Nepaisydamas visų prognozių, įstengiau išgyventi pirmuosius metus balansuodamas ant silpnos vaikystės virvės prieš atrandant peniciliną. Tada mirtis dar nebuvo bevardė, ją buvo galima pamatyti ir užuosti visur, ryjančią dar nespėjusias nusidėti sielas.

*

Tuo metu mano vieninteliai draugai buvo popierius ir rašalas. Mokykloje išmokau skaityti ir rašyti daug anksčiau už kitus kvartalo vaikus. Ten, kur mano draugai matydavo rašalo museles nesuprantamuose puslapiuose, aš įžvelgdavau šviesą, gatves ir žmones. Mane kerėjo žodžiai ir jų slėpiningos išminties paslaptis, jie man panėšėjo į rakta, kuriuo galima atrakinti beribį šitų namų, gatvių ir miglotų dienų pasaulį, – jame, jaučiau, manęs laukia vargana laimė. Tėvui nepatikdavo knygos namuose. Be raidžių, kurių jis negalėjo iššifruoti, jose buvo kai ko, kas jį

žeidė. Jis kartodavo: kai tik man sukaks dešimt metų, mane įdarbinsiąs, ir aš verčiau turiu išmesti iš galvos visas tas nesąmones, antraip galiausiai tapsiu bėdžiumi ir mirsiu iš bado. Slėpdavau knygas po čiužiniu ir laukdavau, kada jis išeis ar užmigs, kad galėčiau skaityti. Vieną naktį užklupo skaitantį ir pasiuto. Išplėšė knygą iš rankų ir išmetė pro langą.

– Jeigu dar sykį užtiksiu tave eikvojantį šviesą ir skaitantį šitas nesąmones, pasigailėsi.

Tėvas nebuvo šykštuolis ir, nepaisydamas nepriteklių, kol turėdavo, duodavo man monetų, kad galėčiau nusipirkti saldumynų, kaip kiti kvartalo vaikai. Buvo įsitikinęs, kad pinigų išleidžiu saldymedžio lazdelėms, saulėgražoms ar karamelėms, bet aš juos laikydavau kavos indelyje po lova, ir kai surinkdavau keturis ar penkis realus, slapta nuo jo bėgdavau pirkti kokios nors knygos.

Mano mėgstamiausia vieta visame mieste buvo knygynas „Semperė ir sūnūs“ Šv. Onos gatvėje. Toji senu popieriumi ir dulkėmis kvepianti vieta buvo mano šventovė ir prieglobstis. Knygų pardavėjas leisdavo atsisėsti ant kėdės kampe ir skaityti kokias tik noriu knygas. Semperė beveik niekada neleisdavo mokėti už knygas, kurias man duodavo į rankas, bet, kai nematydavo, visas savo sukauptas monetas palikdavau ant prekystalio. Tai būdavo tik variškai – jeigu būčiau norėjęs už tuos menkus pinigėlius nusipirkti knygą, nebūčiau įstengęs, tik ištekęs laikraštinio popieriaus knygelei. Kai turėdavau eiti, palikdavau knygyną vilkdamas kojas, su sunkuliu širdyje: jei tai būtų priklausę nuo manęs, būčiau tenai apsigyvenęs visam laikui.

Per vienas Kalėdas Semperė padovanojo geriausią mano gyvenimo dovaną. Tai buvo senas knygos tomas, visas suskaitytas ir daug patyręs.

– Čarlzas Dikensas. „Didieji lūkesčiai“, – perskaičiau antraštiniame puslapyje.

Žinojau, kad Semperė pažįsta rašytojus, kurie lankosi jo knygyne, ir matydamas, kaip švelniai elgiasi su knyga, pamaniau, kad galbūt tas donas Čarlzas – vienas iš jų.

– Jūsų draugas?

– Viso mano gyvenimo draugas. O nuo šiandien – ir tavo.

Tą vakarą, paslėpęs po drabužiais, kad nepamatytų tėvas, parsinešiau savo naująjį draugą namo. Tais metais ruduo buvo lietingas, ir niūriomis dienomis perskaičiau „Didžiuosius lūkesčius“ devynis kartus – iš dalies todėl, kad neturėjau kitos knygos, iš dalies dėl to, kad nemaniau, jog gali būti kita, geresnė už šią, knygą, ir jau buvau pradedęs manyti, kad donas Čarlzas bus parašęs ją tikrai man. Greitai įsitikinau, kad gyvenime nenoriu nieko kita, tik išmokti daryti tai, ką darė ponas Dikensas.

Vieną rytą staiga nubudau pajutęs, kad mane purto tėvas, anksčiau nei įprastai grįžęs iš darbo. Jo akys buvo pasruvusios krauju, iš burnos trenkė alkoholio smarvė. Pažvelgiau į jį ir pakraupau, pamatęs, kad jis čiupinėja ant laido galo kabančią pliką lemputę.

– Ji dar šilta.

Įsmeigęs į mane akis, su įsiūčiu sviedė lemputę į sieną. Ji sudužo į daugybę šukelių, jos apibiro man veidą, bet nedirisau jų nusibraukti.

– Kur ji? – paklausė tėvas šaltu ramiu balsu.

Drebėdamas papurčiau galvą.

– Kur ta šūdina knyga?

Vėl papurčiau galvą. Prieblandoje vos spėjau pamatyti lekiantį į mane kumštį. Pajutau, kaip aptemo akys ir aš krintu iš lovos su krauju burnoje ir aštriu skausmu, lyg ugnis deginančiu lūpas. Pasukęs galvą, ant grindų pamačiau porą išmuštų dantų. Tėvo ranka sugriebė mane už sprando ir pakėlė.

– Kur ji?

– Prašau, tėve...

Jis iš visų jėgų trenkė mane veidu į sieną, nuo smūgio praradau pusiausvyrą ir susmukau lyg kaulų maišas. Nušliaužiau į kampą ir susigūžęs į kamuolį stebėjau, kaip tėvas atidaro spintą ir traukia vieną po kito mano varganus drabužėlius. Apžiūrėjęs stalčius ir lagaminus, bet neradęs knygos, vėl grįžo prie manęs. Užsimerkiau ir prisiplojau prie sienos, laukdamas naujo smūgio, bet jo nebuvo. Atsimerkęs pamačiau, kad tėvas sėdi ant lovos, raudodamas ir dusdamas iš gėdos. Pastebėjęs, kad žiūriu į jį, puolė laiptais žemyn. Paklausęs, kaip tolsta žingsnių aidas aušros tyloje, ir įsitikinęs, kad jis jau toli, ištraukiau po čiužiniu slepiamą knygą. Apsirengiau ir spausdamas ją po pažastimi išėjau į gatvę.

Kai atsidūriau prie knygyno durų, ant Šv. Onos gatvės leidosi rūko skraistė. Ponas Semperė su sūnumi gyveno antrame to paties pastato aukšte. Žinojau, kad šešta valanda ryto netinkamas laikas belstis į jokias duris, bet tą akimirką vienintelė mano mintis buvo išgelbėti knygą: buvau tikras – jei grįžęs namo tėvas ją rastų, suplėšytą su visu jo kraujyje verdančiu įniršiu. Paskambinau prie durų ir ėmiau laukti. Paskambinęs dar du ar tris kartus, pagaliau išgirdau atsidarant balkono duris ir pamačiau, kaip senasis Semperė su pižama ir šliurėmis pasilenkia ir nustebęs žiūri į mane. Praėjus pusei minutės nulipo žemyn, atidarė duris, o kai išvydo mano veidą, visas jo pyktis dingo. Jis atsiklaupė priešais mane ir apkabino.

– Dieve šventas! Ar tau viskas gerai? Kas tai padarė?

– Niekas. Aš pargriuvau.

Padaviau jam knygą.

Semperė žvilgtelėjo į mane, bet neištarė nė žodžio. Paėmė ant rankų ir užnešė į savo kambarį. Jo sūnus, dvylikos metų berniukas, buvo toks drovus, kad neprisiminiau kada nors girdėjęs jo balsą. Nugirdęs išeinantį tėvą pabudo ir laukė laiptų aikštelėje. Išvydęs kraują ant mano veido, išsigandęs pažvelgė į tėvą.

– Kviesk daktarą Kamposą.

Berniukas linktelėjo ir nubėgo prie telefono. Išgirdau jį kalbantį ir supratau, kad jis ne kurčias. Dviese juodu pasodino mane valgomajame į krėslą ir laukdami gydytojo nuplovė nuo žaizdų

kraują.

– Tai nepasakysi man, kas tau taip padarė?

Tebesėdėjau sučiaupęs lūpas. Semperė nežinojo, kur aš gyvenu, o aš nenorėjau, kad sužinotų.

– Tai padarė tavo tėvas?

Aš nusukau akis.

– Ne. Aš pargriuvau.

Daktaras Kamposas, kuris gyveno vos už ketverių ar penkerių durų nuo mūsiškių, atėjo po penkių minučių. Jis apžiūrėjo mane nuo galvos iki kojų, apčiupinėjo mėlynės ir kuo švelniau aptvarstė žaizdas. Buvo matyti, kad jo akys dega iš pasipiktinimo, bet jis nepratarė nė žodžio.

– Lūžių nėra, bet nemažai mėlynių, jos greitai neužgis, todėl kelias dienas paskaudės. Šituos du dantis reikės ištraukti. Iš jų jokios naudos, be to, jie gali supūliuoti.

Daktarui išėjus, Semperė man išvirė stiklinę kakavos su pienu ir šypsodamasis žiūrėjo, kaip geriu.

– Ir visa tai, kad išgelbėtum „Didžiuosius lūkesčius“, tiesa?

Aš gūžtelėjau pečiais. Tėvas ir sūnus susižvelgė lyg sąmokslininkai.

– Kitą kartą, kai norėsi išgelbėti knygą, gelbėk ją tinkamai, nerizikuok savo gyvybe. Įspėk mane, ir aš nuvesiu tave į slaptą vietą, kur knygos niekada nemiršta ir niekas negali jų sunaikinti.

– Kas tai per vieta?

Semperė man mirktelėjo ir nusišypsojo savo paslaptinę šypsena, regis, nugvelbta iš vieno Aleksandro Diuma romano epizodo, – ji, kaip kalbėjo žmonės, buvo būdinga visai šeimai.

– Viskas savo laiku, mano mielas. Viskas savo laiku.

*

Sąžinės graužiamas, tėvas visą savaitę nepakėlė akių nuo žemės. Nupirko naują lemputę ir net pasakė, kad, jei noriu, galiu ją uždegti, tik neilgam, nes elektra labai brangi. Aš nusprendžiau su ugnimi verčiau nežaisti. Šeštadienį tėvas užsimanė nupirkti man knygą ir nuėjo į Paljos gatvėje priešais senąją romėnų sieną įsikūrusį knygyną – pirmą ir paskutinį, kurio slenkstį peržengė, bet kadangi nemokėjo perskaityti pavadinimų, užrašytų ant vitrinoje išdėliotų šimtų knygų, išėjo tuščiomis rankomis. Paskui davė man daugiau nei paprastai pinigų ir liepė nusipirkti, ko noriu. Man pasirodė dabar kaip tik pats metas pasakyti tai, ką seniai norėjau pasakyti, bet iki šiol neturėjau tinkamos progos.

– Donja Mariana, mokytoja, prašė manęs paklausti, ar kurią dieną negalėtumėt užsukti į mokyklą su ja pasikalbėti, – lyg tarp kitko pasakiau.

– Apie ką pasikalbėti? Ko prisidirbai?

- Nieko, tėve. Donja Mariana nori pasikalbėti su jumis apie mano būsimus mokslus. Ji sako, kad aš turiu tam tikrų galimybių, ir mano, jog galėtų padėti man gauti stipendiją mokytis šventųjų brolių mokykloje.

- Ką toji moteriška sau mano? Kad gali prikimšti tau galvą visokių nesąmonių, tikindama, kad gali įtaisyti tave į mokyklą, skirtą turtingiems snargliams? Ar žinai, kas tai per šutvė? Ar žinai, kaip jie žiūrės į tave ir kaip ims su tavim elgtis, kai sužinos tavo kilmę?

Aš nudelbiau akis.

- Donja Mariana tik nori padėti, tėve. Nieko daugiau. Nepykit. Pasakysiu, kad tai neįmanoma, ir viskas.

Tėvas piktai pažvelgė į mane, bet susitvardė ir prieš prabildamas kelis sykius giliai įkvėpė.

- Mes susitvarkysim, supranti? Tu ir aš. Be visų tų kalės išperų išmaldos. Aukštai pakelta galva.

- Taip, tėve.

Jis uždėjo ranką man ant peties ir pažvelgė taip, tarsi trumpą akimirką, kuri niekada nepasikartos, būtų didžiavęsis manimi, nors mudu buvome tokie skirtingi, nors man patiko knygos, kurių jis negalėjo skaityti, nors mano motina paliko mus sukiršintus tarpusavyje. Tą akimirką patikėjau, kad mano tėvas – geriausias žmogus pasaulyje, ir visi tai pagaliau suprastų, jei tik gyvenimas išmestų jam laimingą kortą.

- Davidai, visas blogis, kurį žmogus padaro gyvenime, sugrįžta. O aš padariau daug blogų dalykų. Bet už tai sumokėjau. Ir mūsų gyvenimas pasikeis. Pamatysi... Nepaisydamas donjos Marianos, kuri buvo gudresnė už lūšį ir numanė, kas vyksta, įkalbinėjimų, daugiau niekada neužsiminiau tėvui apie savo mokslus. Supratusi, kad nebėra vilties, mokytoja pasakė kiekvieną dieną skirsianti vieną valandą tik man ir pasakosianti apie knygas, istoriją ir tuos dalykus, kurie taip gąsdina mano tėvą.

- Tai bus mūsų paslaptis, – pasakė mokytoja.

Jau tada pradėjau suprasti, kad mano tėvas gėdijasi, jog žmonės gali jį palaikyti nemokša, atmata karo, kuriame, kaip beveik visuose karuose, buvo kaunamasi Dievo ir tėvynės vardu, kad galingieji taptų dar galingesni, nors jie jau buvo per daug galingi jį paskelbdami. Štai kodėl kai kuriomis naktimis ėmiau jį lydėti į naktinę pamainą. Trafalgaro aikštėje mudu sėsdavome į tramvajų, jis mus išleisdavo prie kapinių vartų. Aš pasilikdavau su juo sargo būdelėje, skaitydavau senus laikraščius, kartais pabandydavau apie šį bei tą pasišnekėti... Sunkus uždavinys. Tėvas daugiau beveik apie nieką nekalbėdavo – nei apie karą, nei apie kolonijas, nei apie jį palikusią moterį. Vieną naktį paklausiau, kodėl mano motina jį paliko. Numaniau, jog dėl manęs, dėl kažkokio blogio, kurį jai padariau, o gal tiesiog dėl to, kad gimiau.

- Tavo motina mane paliko dar prieš išsiunčiant mane į frontą. Buvau kvailas, kad tai supratau tik grįžęs. Toks jau tas gyvenimas, Davidai. Anksčiau ar vėliau tave palieka viskas ir visi.

– Aš jūsų niekada nepaliksiu, tėve.

Pamaniau, kad jis ims raudoti, ir apkabinau, kad nematyčiau jo veido.

Kitą dieną, nelauktai netikėtai, tėvas nusivedė mane į didžiulę audinių parduotuvę *El Indio* Karmen gatvėje. Mudu nėjome vidun, bet pro vestibulio langus jis man parodė jauną besišypsančią moterį, aptarnaujančią pirkėjus ir rodančią jiems brangius flanelinius ir kitokius audinius.

– Čia tavo motina, – pasakė jis. – Kurią nors dieną čia grįšiu ir ją užmušiu.

Nekalbėkit taip, tėve.

Jis pažiūrėjo į mane paraudusiomis akimis, ir aš supratau, kad dar myli ją ir aš niekada už tai jai neatleisiu. Prisimenu, tada stebėjau ją slapta, jai nenumanant, kad mudu esame tenai, ir atpažinau ją tik iš portreto, kurį tėvas saugojo stalčiuje šalia kariško revolverio, ir kas naktį, kai jam atrodydavo, kad aš miegu, išsitraukdavo jį ir žiūrėdavo, tarsi jame būtų slypėję visi, ar bent svarbiausi, atsakymai.

*

Daugelį metų grįždavau prie tos parduotuvės durų ir slapčiomis ją stebėdavau. Niekada neturėjau drąsos nei įeiti vidun, nei prieiti prie motinos, kai matydavau ją išeinant ir žingsniuojant Ramblų alėja žemyn į mano įsivaizduojamą gyvenimą su šeima, kurioje ji jaučiasi laiminga, ir sūnumi, labiau nei aš nusipelnysiu jos meilės ir glamonių. Tėvas niekada nesužinojo, jog kartais nubėgdavau žvilgtelėti į ją ar pasekdavau, visada pasirengęs paimti už rankos ir žingsniuoti šalia, bet paskutinę akimirką pabėgdavau. Mano pasaulyje didieji lūkesčiai gyveno tik knygos puslapiuose.

*

Sėkmė, kurios taip troško tėvas, niekada neatėjo. Gyvenimas jam suteikė tik vienintelę malonę – nevertė jos ilgai laukti. Vieną naktį, kai tik mudu priėjome prie durų pastato, kur jis turėjo pradėti savo pamainą, iš tamsos išniro trys banditai ir sušaudė jį mano akyse. Prisimenu sieros kvapą ir dūmų ratilus, kylančius iš skylių, kurias šūviai paliko jo palte. Vienas banditas norėjo pribaugti jį šūviu į galvą, bet aš puoliau ant tėvo, ir kitas žudikas jį sulaikė. Prisimenu to bandito akis – įsmeigęs jas į mane, valandėlę mąstė, ar nereikėtų nušauti ir manęs. Paskui vyrai staiga dingo siaurose ir vingriose gatvelėse tarp Pueblo Nuevo fabrikų.

Tą naktį žudikai paliko kraujuojantį tėvą mano glėbyje, o mane – vieną pasaulyje. Beveik dvi savaites praleidau miegodamas žurnalo spaustuvės cechuose, pasislėpęs tarp linotipo įrenginių, primenančių didžiulius plieninius vorus, stengdamasis nutildyti iš proto varantį švilpimą, kuris atėjus nakčiai draskydavo ausų būgnelius. Kai kažkas mane rado, mano rankos

ir drabužiai dar buvo ištepti sudžiūvusiu krauju. Iš pradžių niekas nežinojo, kas aš, mat savaite nieko nekalbėjau, o prabilęs ėmiau iki užkimimo šaukti tėvo vardą. Kai manęs paklausė apie motiną, pasakiau, jog ji mirusi ir šiame pasaulyje nieko neturiu. Mano istorija pasiekė Pedro Vidalio, laikraščio įžymybės ir artimo redakcijos bičiulio, ausis, ir šis primygtinai pareikalavo įdarbinti mane pasiuntiniu ir leisti kol kas gyventi pusrūsyje, kukliame durininko kambarėlyje. Tai buvo metas, kai kraujas ir smurtas Barselonoje pamažu tapo kasdienybe. Tai buvo atsišaukimų ir bombų metas, kai Ravalio gatvėse tirtėdavo ir rūkdavo į gabalus sudraskyti kūnai, dienos, kai veidus išsitepliojusios bandos šlaistydavosi naktimis ir liedavo kraują, dienos, kai gatvėmis žingsniuodavo šventųjų procesijos ir marširuodavo mirtim ir veidmainyste dvokiantys generolai, ir dienos ugningų kalbų, kai visi melavo ir visi buvo teisūs. Apnuodytame ore jau galėjai užuosti įniršį ir neapykantą, su kuria po kelerių metų žmonės ims žudyti vieni kitus vien dėl didingų šūkių ir spalvotų skudurų. Virš miesto lyg gyvatė šliaužė amžinas rūkas ir slėpė tramvajų bei kariatų raižomus akmenuotus prospektus. Naktis priklausė dujinėms lempoms, jos tamsą perverdavo tik šūvių tvyksniai ir mėlynas degančio parako pėdsakas. Tai buvo metai, kai žmonės greitai užaugdavo, ir kai paleisdavo iš rankų vaikystę, daugelio vaikų žvilgsnis jau buvo kaip senio.

*

Dabar, kai be šeimos likau vienas kaip pirštas niūrioje Barselonoje, mano prieglobsčiu ir pasauliu tapo laikraštis, kol sulaukęs keturiolikos už savo atlyginimą įstengiau išsinuomoti kambarėlį donjos Karmen pensione. Pagyvenau jame vos savaite, kai vieną dieną šeimininkė užlipo į mano kambarį ir pranešė, kad prie durų manęs teiraujasi kažkoks ponas. Laiptų aikštelėje išvydau pilkai apsirengusį pilkaakį vyrą. Pilku balsu jis paklausė, ar aš būsiąs Davidas Martinas, ir išgirdęs teigiamą atsakymą padavė man į pilką popierių suvyniotą paketą ir tuoj pat dingo laiptuose, palikdamas pilką nebūties dryžį, kuris apnuodijo varganą mano savastimi tapusį pasaulį. Nusinešiau paketą į kambarį ir uždariau duris. Niekas, be dviejų ar trijų laikraščio darbuotojų, nežinojo, kad aš čia gyvenu. Susidomėjęs išvyniojau paketą. Tai buvo pirmas siuntinukas, kurį gavau savo gyvenime. Viduje buvo senas medinis dėklas – jis man pasirodė pažįstamas. Padėjau jį ant siauros lovos ir atidariau. Jame gulėjo senas tėvo revolveris, kurį buvo gavęs armijoje ir su kuriuo grįžo iš Filipinų, kad čia sutiktų apgailėtiną pirmalaikę mirtį. Šalia ginklo buvo kartoninė dėžutė su šoviniais. Paėmiau revolverį ir pabandžiau nustatyti jo svorį. Jis atsidavė paraku ir alyva. Pamaniau – kiekgi žmonių tėvas nužudė šiuo ginklu, kuriuo, be abejo, tikėjosi nusišauti ir pats, jei jo būtų neaplenkę kiti. Įkišau revolverį į dėklą ir uždariau. Mano pirma mintis buvo išmesti jį į šiukšlių dėžę, bet tai buvo vienintelis man likęs tėvo daiktas. Sumečiau, kad palūkininkas, po tėvo mirties sumanęs atsiteisti viską, ką tėvas buvo jam skolingas, pasiėmė visą apgailėtiną turtą, kurį rado sename

virš Muzikos rūmų stogų iškilusiame mūsų bute, ir galop nusprendė atsiųsti man tą kraupų suvenyrą, tarsi norėdamas pasveikinti mano įžengimą į suaugusiųjų pasaulį. Pasiėmiau dėklą su ginklu ant spintos, kur donja Karmen neįstengs jo pasiekti net užsikorusi ant kojūkų, ir neliečiau metų metus.

Tą pačią popietę nuėjau į knygyną „Semperė ir sūnūs“ ir, jausdamasis nepriklausomas ir turtingas žmogus, knygininkui pareiškiau, kad noriu įsigyti seną „Didžiųjų lūkesčių“ egzempliorių, kurį buvau priverstas jam gražinti prieš kelerius metus.

– Nustatykit kokią tik norite kainą, – pasakiau jam. – Ir dar pridėkite kainą visų tų knygų, už kurias jums nesumokėjau per pastaruosius metus.

Prisimenu, Semperė liūdnai nusišypsojo ir uždėjo ranką man ant peties.

– Šį rytą aš ją pardaviau, – susikrimtęs prisipažino jis.

6

Praėjus trimis šimtams šešiasdešimt penkioms dienoms nuo tada, kai parašiau savo pirmąjį apsakymą „Pramonės balsui“, kaip paprastai, atėjau į laikraščio redakciją ir radau ją beveik tuščią. Grupelė redaktorių, kurie dar prieš kelis mėnesius negailėjo man nei meilių pravardžių, nei drąsinamų žodžių, tądien, pamatę mane įeinant pro duris, neatsakė į pasveikinimą, tik susimetė į krūvą ir ėmė kažką šnabždėtis. Nepraėjus nei minutei, pasiėmė paltus ir dingo, tarsi išsigandę, kad galiu juos užkrėsti. Likau sėdėti vienas didžiuliame kambaryje, stebėildamasis į dešimtį keistai tuščių stalų. Už nugaros pasigirdo lėti sunkūs žingsniai, ir aš supratau, kad prie manęs artėja donas Basilijus.

– Labą vakarą, done Basilijau. Kas čia šiandien dedasi? Kodėl visi išėjo?

Donas Basilijus liūdnai pažvelgė į mane ir atsisėdo prie gretimo stalo.

– Šiandien restorane *Set Portes* rengiama visos redakcijos Kalėdų vakarienė, – ramiai paaiškino. – Manau, apie tai jie jums nieko nesakė.

Aš abejingai nusišypsojau ir papurčiau galvą.

– Jūs neinate? – paklausiau.

Donas Basilijus taip pat papurtė galvą.

– Jau nebeturiu noro.

Mudu tylėdami susižvalgėme.

– O jeigu jus pakviesčiau aš? – pasisiūliau. – Kur norit. Pavyzdžiui, į *Can Sole*, jei nieko prieš. Tik jūs ir aš. Atšvęsime „Barselonos paslapčių“ sėkmę.

Donas Basilijus nusišypsojo, lėtai linksėdamas galva.

– Martinai, – pagaliau tarė. – Aš nežinau, kaip jums pasakyti.

– Ką pasakyti?

Donas Basilijus atsikrenkštė.

– Aš nebegalėsiu toliau spausdinti „Barselonos paslapčių“. Pažvelgiau į jį nieko nesuprasdamas. Donas Basilijus išsisuko mano žvilgsnio.

– Norite, kad rašyčiau ką nors kita? Pavyzdžiui, ką nors Galdoso stiliumi?

– Martinai, jūs žinote, kokie žmonės. Aš gavau kelis skundus. Stengiausi nekreipti į juos dėmesio, bet vyriausiasis redaktorius, silpnas žmogus, nemėgsta nereikalingų konfliktų.

– Aš jūsų nesuprantu, done Basilijau.

– Martinai, jie paprašė, kad tai jums praneščiau aš.

Pagaliau jis pažvelgė į mane ir gūžtelėjo pečiais.

– Aš atleistas, – sušnabždėjau.

Donas Basilijus linktelėjo.

Nė nepajutau, kaip akys prisipildė ašarų.

– Dabar jums atrodo, jog tai pasaulio pabaiga, bet patikėkit manimi, kai jums sakau, jog iš tikrųjų tai geriausias dalykas, kuris jums galėjo nutikti. Ši vieta ne jums.

– O kokia vieta man? – paklausiau.

– Man labai gaila, Martinai. Patikėkit, man iš tikrųjų labai gaila. Donas Basilijus atsistojo ir draugiškai uždėjo ranką man ant peties.

– Linksmų Kalėdų, Martinai.

*

Tą patį vakarą nukrausčiau savo stalą, visam laikui palikau tai, kas man buvo namai, ir išnykau tamsiose ir vienišose miesto gatvėse. Pakeliui į pensioną stabtelėjau prie *Set Portes* restorano, įsikūrusio po Ksifrės namo arkomis. Stovėjau lauke, pro langus žiūrėdamas į besijuokiančius ir taures kilnojančius kolegas. Vyliausi, kad dėl to, jog manęs nėra su jais, jie jaučiasi laimingi – ar bent pamirš, kad niekada nebuvo laimingi ir niekada nebus.

Kitą savaitės dalį praleidau be tikslo slampinėdamas gatvėmis, kasdien užsidarydamas Ateneo bibliotekoje, vildamasis, kad parėjęs į pensioną rasiu laikraščio vyriausiojo redaktoriaus žinutę, kviečiančią grįžti į redakciją. Pasislėpęs vienoje iš skaityklų, vis išsiimdavau vizitinę kortelę, kurią radau delne, kai pabudau „Svajonėje“, ir imdavau rašyti laišką savo nepažįstamam geradariui Andreasui Koreliui, bet visada suplėšydavau, o kitą dieną vėl rašydavau. Septintą dieną, liovęsis savęs gailėtis, nusprendžiau atlikti neišvengiamą kelionę į savo kūrėjo namus.

Pelajo gatvėje sėdau į traukinį, važiuojantį į Sariją. Tuo metu jis dar važinėjo ne po žeme, todėl atsisėdau vagono priekyje, kad galėčiau apžiūrėti miestą – tolstant nuo centro, jo gatvės

darėsi vis platesnės ir prašmatnesnės. Išlipau Sarijos stotelėje, persėdau į tramvajų ir jis atvežė mane iki pat Pedralbeso vienuolyno durų. Tokį metų laiką diena buvo neįprastai karšta, ir aš užuodžiau lengvo vėjelio nešiojamus pušų ir palėpščių, kuriais buvo apaugę kalvos šlaitai, kvapus. Pasukau į tuo metu jau apstatytą Pirsono prospektą ir netrukus pamačiau su niekuo nesupainiojamą vilos *Helius* siluetą. Kopdamas į šlaitą ir artėdamas prie vilos pastebėjau prie savo bokšto lango tik su marškiniais sėdintį ir cigaretės dūmu besimėgaujantį Vidalį. Ore sklindė muzikos garsai: prisiminiau, kad Vidalis – vienas iš nedaugelio privilegijuotųjų, kurie turi radiją. Koks tikriausiai gražus gyvenimas atrodo iš aukštai ir koks menkas tikriausiai atrodo aš.

Pasveikinau jį mostelėjęs ranka, ir jis atsakė. Priėjęs prie vilos, sutikau vairuotoją Manuelį, einantį su krūva skudurų ir kibiru garuojančio vandens į garažą.

– Džiaugiuosi matydamas jus čia, Davidai, – tarė jis. – Kaip sekasi? Vis dar lydi sėkmė?

– Stengiuosi, – atsakiau.

– Nesikuklinkit, net mano duktė skaito dienraštyje spausdinamus jūsų nuotykius.

Nurijau seilę, nustebejęs, kad vairuotojo dukra ne tik žino apie mano egzistavimą, bet net ir skaito mano rašomas nesąmones.

– Kristina?

– Kitos neturiu, – atsakė Manuelis. – Jei pageidaujate pas doną Pedrą, jis viršuje, savo studijoje.

Nuoširdžiai jam padėkojau ir užkopiau į ketvirtą aukštą, iškilusį virš bangomis vilnijančių įvairiaspalvių stogo čerpių. Iš studijos, kurioje sėdėjo Vidalis, buvo matyti miestas ir jūra tolumoje. Vidalis išjungė radiją, į mažutį meteoritą panašų aparatą, kurį nusipirko prieš kelis mėnesius, kai buvo pranešta apie pirmąsias Barselonos radijo laidas iš studijos, pasislėpusios po „Kolumbo“ viešbučio kupolą.

– Jis man kainavo bemaž du šimtus pesetų, o tarškia vien nesąmones.

Susėdome ant viena priešais kitą stovinčių kėdžių, pro atvirus langus pūtė lengvas vėjelis – man, seno ir niūraus miesto gyventojui, jis nešė kvapus iš kito pasaulio. Tyla buvo užburianti, tikras stebuklas. Buvo girdėti, kaip sode skraido drugiai ir vėjyje šnara medžių lapai.

– Atrodo, lyg būtų vasaros vidurys, – pasakiau.

– Tik jau neapsimetinėk, kad tau rūpi oras. Aš jau girdėjau, kas atsitiko, – tarė Vidalis.

Gūžtelėjau pečiais ir pažvelgiau į jo stalą. Žinojau, kad mano globėjas ištisus mėnesius, jei ne metus, bando parašyti tai, ką jis vadino „rimtu“ romanu, visiškai nepanašiu į jo detektyvinių istorijų intrigas, trokšdamas, kad jo vardas atsidurtų garbingiausiose bibliotekų lentynose. Tačiau ant stalo mačiau tik kelis popieriaus lapus.

– Kaip sekasi rašyti šedevrą?

Vidalis išmetė nuorūką pro langą ir pažvelgė į tolį.

– Davidai, aš nebeturiu daugiau ką pasakyti.

– Kvailystės.

– Šiame gyvenime – viskas kvailystės. Tai tiesiog požiūrio klausimas.

– Tai turėtumėt sudėti į savo knygą. Nihilistas ant kalvos. Sėkmė užtikrinta.

– Sėkmės labai greitai prireiks tau, nes, gal aš ir klystu, greitai tavo kišenėje ims švilpauti vėjai.

– Aš visada galiu paprašyti jūsų dosnios širdies pagalbos.

– Visada būna pirmas kartas. Dabar tau atrodo, kad artėja pasaulio pabaiga, bet...

– ...aš greitai suprasiu, jog tai geriausia, kas man galėjo nutikti, – pasakiau baigdamas sakinį.

– Tik jau nesakykit, kad dabar jums kalbas rašo donas Basilijus.

Vidalis nusijuokė.

– Ką ketini daryti? – paklausė.

– Ar jums nereikia sekretoriaus?

– Aš turiu geriausią pasaulyje sekretorę. Ji protingesnė už mane, šimtą kartų darbštesnė, o kai nusišypso, man atrodo, kad šitas šlykštus pasaulis dar turi ateitį.

– Ir kas gi tas stebuklas?

– Manuelio duktė.

– Kristina.

– Pagaliau išgirdau tave tariant jos vardą.

– Pasirinkote nelabą savaitę šaipytis iš manęs, done Pedrai.

– Nežiūrėk į mane lyg pjaunamas ėriukas. Negi manai, kad Pedras Vidalis leis šitai vidutinybių ir pavyduolių gaujai užkietėjusiais viduriais lyg niekur nieko išmesti tave į gatvę?

– Vienas jūsų žodelis vyriausiajam redaktoriui tikriausiai būtų viską pakeitęs.

– Todėl ir patariau jam tave atleisti, – prisipažino Vidalis.

Pasijutau taip, lyg jis būtų skėlęs antausį.

– Labai ačiū už pagalbą.

– Patariau tave atleisti, nes turiu tau kai ką geresnio.

– Elgetystę?

– Argi tu neturi nė lašelio tikėjimo? Dar vakar kalbėjausi apie tave su dviem dalininkais, jie ką tik įsteigė naują leidyklą ir dabar ieško šviežio kraujo, kurį galėtų išspausti ir išnaudoti.

– Skamba nuostabiai.

– Jie jau susipažinę su „Barselonos paslaptimis“, ketina pateikti tau savo pasiūlymą ir padaryti iš tavęs tikrą žmogų.

– Ar jūs rimtai?

– Žinoma, rimtai. Jie nori, kad parašytum seriją tęstinių, pačių kruviniausių ir klaikiausių romanų *grand guignol* tradicija, – palyginti su jais, „Barselonos paslaptys“ atrodys kaip nuskurusi kaliausė. Manau, čia proga, kurios laukei. Pasakiau jiems, kad nueisi pas juos ir kad esi pasirengęs nedelsdamas imtis darbo.

Giliai atsidusau. Vidalis pamerkė akį, paskui apkabino mane.

7

Tad praėjus vos keliems mėnesiams po dvidešimtojo gimtadienio gavau ir priėmiau pasiūlymą Ignacijaus B. Samsono slapyvardžiu rašyti pigius sensacingus romaniūkščius. Pagal sutartį įsipareigojau kas mėnesį įteikti dviejų šimtų mašinraščio puslapių rankraštį, prikimštą intrigų, aukštosios visuomenės žmogžudysčių, nenusakomų nusikaltėlių pasaulio siaubų, žiaurių negailestingų žemvaldžių ir slaptų geismų kamuojamų pretenzingų panelių neteisėtų meilių, žodžiu, suraizgyto sumazgyto siužeto šeimos sagų, kurių veiksmas rutuliojasi kur kas tirštesniuose ir drumstesniuose nei uosto vandenyse. Serija, kurią nusprendžiau pakrikštyti „Prakeiktųjų miestu“, turėtų pasirodyti kas mėnesį atskiru tomu, kietu, akį rėžiančių spalvų iliustruotu viršeliu. Už tai turėčiau gauti daugiau pinigų, nei kada nors svajoju gauti už tokį pagarbos vertą darbą, ir dirbčiau jį niekieno nekontroliuojamas: vienintelis mano cenzorius būtų skaitytojo susidomėjimas, o jį aš, žinoma, sugebėsiu pelnyti. Sutartis mane įpareigojo rašyti prisidengus įmantriu slapyvardžiu, bet tuo metu toji kaina, kurią turėjau sumokėti, man pasirodė labai maža, palyginti su galimybe pelnytis duoną darbu, kurį visada svajoju dirbti. Žinoma, aš turėčiau atsisakyti bet kokios tuštybės matyti kūrinio viršelyje išspausdintą savo pavardę, bet likčiau savimi, toks, koks iš tikrųjų esu.

Mano leidėjai buvo du ryškūs personažai, vardu Baridas ir Eskobiljasas. Baridas, mažas, kresnas žmogelis, visada besišypsantis šlykščiai saldžia sibiliška šypsena, buvo operacijos smegenys. Jis iškilo iš dešrų pramonės ir, nors gyvenime buvo perskaitęs ne daugiau nei tris knygas, įskaitant katekizmą ir telefono abonentų knygą, buvo apdovanotas priežodžiu tapusiu įžūlumu kurpti buhalterijos knygas – jas klastodavo savo akcininkų reikmėms taip talentingai, kad jam galėjo pavydėti bet kuris jo autorius. Juos, kaip buvo išpranašavęs Vidalis, jis apgaudinėdavo, išnaudodavo ir galiausiai, kai tik papūsdavo nepalankūs vėjai, išmesdavo į gatvę, šitaip anksčiau ar vėliau visada atsitikdavo.

Eskobiljasas jį papildė. Aukštas, išdžiūvęs, truputį grėsmingos išvaizdos, buvo sukaupęs patirties laidotuvių apeigų versle, ir iš po gausios odekolono srovės, kuria apsipildavo savo intymias vietas, vis tiek, regis, prasiskverbėdavo vos juntama formolio smarvė, nuo kurios ant galvos stajosi plaukai. Jam tekdavo niūriojo prievaizdo vaidmuo, ir su botagu rankoje jis visada atlikdavo nešvarų darbą, kuriam Baridas, linksmesnio būdo ir ne toks atletiškas, turėjo mažiau sugebėjimų. *Ménage-à-trois*³ papildė Herminija, valdybos sekretorė. Ji sekiodavo paskui juos lyg ištikimas šuo, ir visi mes ją pravardžiuodavome Venena⁴, mat, nors atrodė romi lyg avelė,

ja galėjai pasikliauti ne daugiau nei rujojančia barškuole.

Nusižengdamas mandagumo taisyklėms, stengiausi juos matyti kuo rečiau. Mūsų bendradarbiavimas buvo grynai vertelgiškas ir nė viena iš šalių nejuto didelio noro keisti protokolo. Aš įsikaliau į galvą, kad turiu pasinaudoti šia galimybe, daug dirbti ir Vidaliui bei sau įrodyti, kad esu vertas jo pasitikėjimo. Dabar, turėdamas kišenėje šiek tiek grynųjų, nusprendžiau palikti donjos Karmen pensoną ir pasiieškoti patogesnės gyvenamosios vietos. Jau kuris laikas buvau nusižiūrėjęs didžiulį namą Flasaderso gatvėje per akmens svydį nuo Borno bulvarų, kuriuo metų metus eidavau iš pensono į redakciją ir atgal. Tas namas su bokštu, iškilusiu virš bareljefais ir chimeromis papuošto fasado, visą laiką buvo uždarytas, durys užrištos grandinėmis ir užrakintos surūdijusiomis spynomis. Nors atrodė niūrus ir baisiai didelis, o gal kaip tik dėl to, jis taip užvaldė mano mintis ir taip panorau jame apsigyventi, kad visiškai praradau sveiką protą ir nuovoką. Kitomis aplinkybėmis būčiau suvokęs, kad tokia vieta pranoksta mano skurdų biudžetą, bet man atrodė, kad, jei tas namas taip ilgai stūkso visų apleistas ir pamirštas ir niekas jo nenori, galbūt jo savininkai priims mano pasiūlymą.

Paklausinėjęs kvartale įsitikinau, kad namas jau seniai negyvenamas ir priklauso tokiam nekilnojamojo turto valdytojui, pavarde Visensas Klavė, turinčiam biurą Komercijos gatvėje priešais turgų. Klavė buvo senosios mokyklos kabaljeras, mėgdavo atrodyti kaip alkaldų ir nacionalinių didvyrių skulptūros, pastatytos prie Siudadelos parko vartų; jei būdavo neatsargus, jis įsileisdavo į retoriką, nieko neatleidžiančią nei Dievui, nei žmogui.

– Taigi jūs rašytojas. Žinot, aš jums galėčiau papasakoti istoriją, iš kurių išeitų daug gerų knygų.

– Neabejoju. Kodėl jums nepradėjus nuo Flasaderso gatvės namo, pažymėto trisdešimtuoju numeriu?

Klavė veidas tapo panašus į graikišką kaukę.

– Turite omenyje Bokšto namą?

– Tą patį.

– Patikėkit manimi, jaunuoli. Jūs visai nenorėkite ten apsigyventi.

– Kodėl?

Klavė prislopino balsą ir tyliai murmeldamas, tarsi bijodamas, kad sienos turi ausis, niūriu tonu ištarė nuosprendį:

– Tas namas neša nelaimę. Lankiausi jame, kai mudu su notaru norėjome jį užantspauduoti, ir galiu jums prisiekti, kad senosiose Montžuiko kapinėse kur kas linksčiau. Nuo tada jis stovi tuščias. Ta vieta neša nelaimę. Niekas jos nenori.

– Šie prisiminimai negali būti blogesni už manusius ir, šiaip ar taip, jie, žinoma, padės sumažinti jūsų prašomą kainą.

– Kartais būna kainų, kurių negalima sumokėti pinigais.

– Ar galiu jį apžiūrėti?

Pirmą kartą Bokšto name apsilankiau vieną rytą su valdytoju, jo sekretoriumi ir banko, turinčio nuosavybės teisės dokumentus, įgaliotiniu. Pasirodo, namas kurį laiką buvo patekęs į savotišką teisinių ginčų sumaištį, kol galiausiai perėjo į rankas kredito bendrovei, kuri suteikė garantiją paskutiniam savininkui. Jeigu Klavė nemelavo, į tą namą niekas nebuvo įkėlęs kojos mažiausiai dvidešimt metų.

8

Po daugelio metų skaitydamas ataskaitą apie britų tyrinėtojus, įsiskverbusius į tamsos gaubiamas tūkstantmetes egiptiečių kapavietes, pilnas labirintų ir praeiksmų, negalėjau neprisiminti savo pirmojo apsilankymo Flasaderso gatvės Bokšto name. Sekretorius atėjo nešinas aliejine lempa, nes šiame name niekada nebuvo įvesta elektra. Įgaliotinis nešėsi penkiolikos raktų ryšulį spynoms atrakinti ir grandinėms išlaisvinti. Atidarius paradines duris, iš namo tarsi iš drėgno kapo trenkė šlykštus dvokas. Įgaliotinis ėmė krenkšti, o valdytojas, kuris iš visų jėgų tramdė nepatiklumą ir nepritarimą, užsidengė burną nosine.

– Jūs pirmas, – tarė man.

Vestibiulis panėšėjo į vieną iš vidinių kiemų, būdingų seniems to rajono rūmams, su didelėmis grindų plokštėmis ir akmeniniais laiptais, vedančiais aukštyn prie pagrindinių gyvenamųjų patalpų durų. Pro stoglangį, tirštai nuklotą balandžių ir žuvėdrų išmatų, sunkėsi blausi dienos šviesa.

– Čia nėra žiurkių, – pareiškiau įėjęs į vidų.

– Tai gero skonio ir sveiko proto ženklas, – tarė valdytojas man už nugaros.

Užkopėme laiptais iki pagrindinio aukšto laiptų aikštelės, ir įgaliotinis apie dešimt minučių ieškojo tinkamo rakto. Pagaliau, nedraugiškai sudejavęs, mechanizmas pasidavė, ir sunkios durys atsidarė į begalinį koridorių, apraizgytą prieblandoje banguojančių voratinklių.

– Švenčiausioji Dievo Motina, – sušnabždėjo valdytojas.

Kadangi niekas neišdrįso žengti pirmo žingsnio, aš ir vėl turėjau stoti ekspedicijos priešakyje. Sekretorius laikė aukštai iškėlęs lempą ir sutrikęs dairėsi aplink.

Valdytojas ir įgaliotinis persimetė žvilgsniais, kurių prasmės nesupratau. Pamatęs, kad juos stebiu, įgaliotinis ramiai nusišypsojo.

– Gera nušluosčius dulkes ir šį bei tą palopius, ši vieta atrodys kaip rūmai, – tarė jis.

– Mėlynbarzdžio rūmai, – pridūrė valdytojas.

– Būkime dalykiški, – pataisė jį įgaliotinis. – Šis namas kurį laiką buvo negyvenamas, todėl nenuostabu, kad truputį nukentėjo.

Aš beveik nekreipiau į juos dėmesio. Eidamas pro šio namo duris taip dažnai apie jį svajodavau, kad dabar beveik nepajutau jį gaubiančios niūrios ir liūdnos auros. Žengiau pagrindiniu koridoriumi, apžiūrinėdamas įvairaus dydžio kambarius, kuriuose, nugulti storo dulkių sluoksnio, stovėjo seni apšiurę baldai. Vienas stalas dar buvo užklotas apspurusia staltiese, ant jos stovėjo pietų stalo indų rinkinys ir padėklas su akmenim pavirtusiais vaisiais ir gėlėmis. Čia dar buvo paliktos taurės ir valgomieji įrankiai, tarsi namų gyventojai būtų staiga pakilę nuo stalo per patį vakarienės vidurį.

Spintos buvo prigrūstos nudėvėtų drabužių, išblukusių skalbinių ir batų. Stalčiai pilni nuotraukų, akinių, plunksnakočių ir laikrodžių. Nuo komodų mus stebėjo dulkėmis užkloti portretai. Lovos buvo paklotos ir uždengtos tamsoje blizgančiu baltu šydu. Ant raudonmedžio stalo stovėjo didžiulis gramofonas, o ant plokštelės – iki galo nuslydusi adatėlė. Nupūčiau plokštelę dengiantį dulkių sluoksnį ir pamačiau pavadinimą: V. A. Mocarto *Lacrimosa*.

– Namuose net yra simfoninis orkestras, – tarė įgaliotinis. – Ko žmogus dar gali norėti? Čia jūs jausitės kaip paša.

Valdytojas metė į jį žudikišką žvilgsnį, akivaizdžiai nepritardamas. Perėjome visą aukštą iki pat gale esančios galerijos, kur ant stalo išvydome kavos rinkinį ir atverstą knygą, regis, tebelaukiančią, kad kas nors atsisėstų į krėslą ir perverstų lapą.

– Toks įspūdis, tarsi visi staiga kažkur išėjo, nespėję nieko pasiimti, – pasakiau.

Įgaliotinis atsikrenkštė.

– Gal ponas pageidautų apžiūrėti studiją?

Studija buvo pačiame smailaus bokšto viršuje. Nejprastas buvo ir pats bokštas – su sraigtiniais laiptais viduryje, kuriuos pasiekdavai iš pagrindinio koridoriaus, – o ant jo išorinių sienų savo pėdsakus buvo palikusios tiek kartų, kiek tik miestas įstengė prisiminti. Tas sargybos bokštą primenantis statinys stovėjo iškilęs virš Riberos kvartalo, papuoštas spalvoto stiklo ir metalo kupolu, žibintu ir drakono pavidalo vėjų rože.

Kai užkopėme laiptais ir įžengėme į kambarį, įgaliotinis puolė atidarinėti langų, kad įleistų oro ir šviesos. Tai buvo stačiakampė svetainė aukštomis lubomis ir tamsiomis medinėmis grindimis. Pro keturis arkinius langus, atvertus į keturias puses, pietuose išvydau Jūrinės Švč. Mergelės Marijos katedrą, šiaurėje – didįjį Borno turgų, rytuose – senąją Prancūzijos stotį, o vakaruose – begalinį labirintą gatvių ir prospektų, galvotrukčiais lekiančių Tibidabo kalno link.

– Na, ką pasakysit? Nuostabu! – entuziastingai sušuko įgaliotinis.

Valdytojas viską apžiūrėjo santūriai ir šlykštėdamasis. Jo sekretorius laikė aukštai iškėlęs lempą, nors to daryti jau nebuvo jokio reikalo. Aš priėjau prie vieno iš langų ir pakerėtas iškišau galvą tiesiog į plyną dangų.

Po mano kojomis plytėjo visa Barselona, ir aš norėjau tikėti – kai atversiu savo naujuosius langus, kiekvieną vakarą jos gatvės į ausį šnabždės savo istorijas ir paslaptis, ir man tik reikės jas užrašyti popieriuje ir papasakoti tiems, kurie norės jų klausytis. Elegantiškiausioje ir iškiliausioje Pedralbeso dalyje Vidalis turi savo didingą, egzaltuotą dramblio kaulo bokštą, apsuptą kalvų, medžių ir pasakiško dangaus. O aš turėsiu savo niūrijų bokštą, iškilusį virš seniausių ir tamsiausių miesto gatvių, apsuptą miazmų ir šešėlių nekropolio, kurį poetai ir žudikai pavadino „Ugnies rože“.

Bet apsispręsti mane paskatino viduryje studijos stovintis rašomasis stalas. Ant jo, tarsi didžiulė metalo ir šviesos skulptūra, stovėjo įspūdinga *Underwood* rašomoji mašinėlė, ir ji viena man pasirodė verta visos nuomos kainos. Atsisėdau į ištaigingą krėslą, stovintį priešais stalą, ir šypsodamasis švelniai perbraukiau mašinėlės klavišus.

– Imu, – pasakiau.

Igaliotinis su palengvėjimu atsiduso, o valdytojas, pakėlęs į dangų akis, persižegnojo. Tą pačią popietę pasirašiau nuomos sutartį dešimčiai metų. Kol elektros bendrovės darbininkai tiesė laidus, aš puoliau šveisti, tvarkyti ir kuopti namą padedamas trijų tarnų, kuriuos Vidalis atsiuntė nė neatsiklausęs, ar man reikia pagalbos. Greitai pamačiau, kad šitos elektros žinovų komandos darbo metodas keistokas – pirma nesvarbu kur išgręžti skylę, o tik paskui atsiklausti manęs. Praėjus trimis dienoms po jų desanto išsilaipinimo, name dar nedegė nė viena lemputė, o kokiam nors prašalaičiui būtų pasirodę, kad namą užpuolęs kinivarpu maras suėdė gipsą ir tauriuosius mineralus.

– Jūs norite pasakyti, kad nėra kito būdo išspręsti šią problemą? – vis klausiau bataliono vado, viską sprendžiančio kūju.

Otilijus – taip vadinosi ekspertas – parodė planus, kuriuos valdytojas įteikė man kartu su raktais, ir ėmė įrodinėti, kad kaltas ne kas kitas, o blogai pastatytas namas.

– Pažiūrėkit! – sušukdavo jis. – Jei jau kas padaryta blogai, vadinasi, taip ir yra. Štai: plane pažymėta, kad terasoje yra vandens cisterna. Betgi visai ne. Toji cisterna stovi galiniame kieme.

– Na ir kas? Ta cisterna – ne jūsų reikalas, Otilijau. Visą dėmesį sutelkit į elektrą, o ne į čiaupus ar vamzdžius. Į šviesą. Man reikia šviesos.

– Bet viskas susiję. Ką jūs manote apie galeriją?

– Manau, kad joje nėra šviesos.

– Pagal planus joje turėtų būti kapitalinė siena. Bet mano bičiulis Remichijus truputį sudavė į tą sieną, ir pusė jos išgriuvo. Jau nekalbu apie kambarius. Popieriuje parašyta, kad svetainė koridoriaus gale – beveik keturiasdešimtys metrų pločio. Kur tau! Nustebčiau, jei būtų bent dvidešimtys. Užtat čia yra viena siena, kurios iš viso neturėtų būti. O jau apie nutekamuosius vamzdžius geriau nekalbėti. Nė vieno nėra ten, kur turėtų būti.

– Ar jūs tikrai mokate skaityti planus?

– Klausykite, juk aš profesionalas. Įsidėmėkite mano žodžius. Šis namas – tikras galvosūkis. Čia savo kvanklę bus prikišęs kas tik netingi.

– Ką gi, turit kaip nors suktis. Padarykit stebuklą ar ką tik norit, bet kad penktadienį visos sienos būtų nutinkuotos, nudažytos ir kad būtų šviesa.

– Neraginkit manęs, tai subtilus darbas. Čia reikia dirbti strategiškai.

– Tai ką ketinate daryti?

– Visų pirma užkasti.

– Bet jūs čia atėjot vos prieš pusvalandį.

– Pone Martinai, jei jūsų požiūris šitoks, tai mes niekur nenueisim.

Darbų kryžiaus keliai ir maderavimas užtruko savaitę ilgiau, nei buvo numatyta, bet net su Otilijumi ir eskadronu jo genialių darbininkų, gręžiojančių skylės ten, kur jų visai nereikia ir kas pustrečios valandos užkandžiaujančių, laimė pagaliau apsigyventi tame didžiuliame name, apie kurį tiek svajojau, leido išverti visą tą amžinybę su žvakėmis ir aliejinėmis lempomis. Man pasisekė, kad Riberos kvartale buvo dvasinių ir materialinių visokių amatininkų atsargų: tiesiog per akmenų svydį nuo naujojo būsto susiradau žmogų, ir jis įdėjo naujus užraktus, kurie neatrodė pavogti iš Bastilijos. Ir įtaisė dvidešimtam amžiui tinkamas sienines lempas bei čiaupus. Mintis naudotis telefonu manęs nė kiek neįtikino, ir iš to, ką girdėjau per Vidalio radiją, ir to, ką spauda vadino „naujomis komunikacijos priemonėmis“, padariau išvadą, kad tie dalykai neskirti tokiems žmonėms kaip aš. Nusprendžiau, kad mano gyvenimo palydovai bus tik tylą ir knygos. Iš pensiono pasiėmiau tik baltinių pamainą ir dėklą su tėvo ginklu, vienintelį jo prisiminimą. Kitus drabužius ir asmeninius daiktus išdalijau pensiono gyventojams. Jeigu būčiau galėjęs tenai palikti savo kailį ir atmintį, būčiau palikęs.

*

Tą dieną, kai buvo išspausdinta pirmoji „Prakeiktųjų miesto“ dalis, aš praleidau pirmąją oficialią elektrifikuotą naktį Bokšto name. Tas romanas buvo vaizduotės sukurta tariama intriga apie 1903 metais „Svajonėje“ kilusį gaisrą ir apie vaiduoklišką būtybę, nuo tada skleidžiančią savo burtus Ravalio gatvėje. Dar nespėjęs išdžiūti pirmosios laidos rašalui, jau buvau įsikinkęs į antrąją serijos romaną. Suskaičiavau, kad dirbdamas be pertraukos trisdešimt dienų per mėnesį Ignacijus B. Samsonas turėtų parašyti vidutiniškai po 6, 66 rankraščio puslapio per dieną ir įvykdyti sutarties reikalavimus, – tikra beprotybė, bet sykiu ir privalumas, nes aš neturėjau laiko apmąstymams.

*

Beveik nepastebėjau, kaip bėgant dienoms ėmiau suvartoti daugiau kavos ir surūkyti cigarečių nei deguonies. Taip nuodijantis atrodė, kad mano smegenys virsta niekada neatvėstančia garo mašina. Bet Ignacijus B. Samsonas buvo jaunas ir ištvermingas. Jis dirbdavo kiaurą naktį, o auštant griūdavo išsekęs ir sapnuodavo keistus sapnus, kuriuose mašinėlės pagauto lapo raidės atsiskirdavo nuo popieriaus ir lyg rašaliniai vorai imdavo šliaužti jo rankomis, veidu, paskui pradėdavo ropoti oda ir susisukdavo gūžtas venose, kol galiausiai juodai nudažydavo širdį, o vyzdžius aptraukdavo tamsiomis dėmėmis. Ištisas savaites beveik neišeidavau iš senojo namo ir pamiršdavau, kokia dabar savaitės diena ar koks mėnuo. Nekreipdavau dėmesio į pasikartojančius galvos skausmus, jie užeidavo staiga, lyg yla grėždavo kiaušą, o baltos šviesos tvyksniai degindavo akis. Įpratau gyventi su nuolatiniu švilpesiu ausyse, jį įstengdavo užgožti tik vėjo ar lietaus šnaresys. Kartais, kai šaltas prakaitas užliedavo veidą ir pajusdavau, kaip ant *Underwood* klavišų dreba rankos, pažadėdavau sau kitą dieną kreiptis į gydytoją. Bet kitą dieną visada turėdavau parašyti kitą sceną ir papasakoti kitą istoriją.

*

Norėdamas atšvęsti pirmuosius Ignacijaus B. Samsono metus, nusprendžiau pasiimti laisvą dieną ir vėl susipažinti su saule, vėjeliu ir gatvėmis miesto, po kurį jau nebevaikštinėjau, o tik įsivaizdavau vaikštinėjęs. Nusiskutau, nusiprausiau ir užsivilkau geriausią ir tinkamiausią kostiumą. Studijos ir galerijos langus palikau atdarus, kad namas išsivėdintų ir keturi vėjai išsklaidytų tirštą rūką, jau virtusį jo kvapu. Išėjęs į gatvę, pašto dėžutės dugne radau didelį voką. Jame buvo pergamentinio popieriaus lapas su angelo motyvo antspaudu ir nepaprastai dailiu kaligrafišku braižu parašytas laiškėlis. Aš perskaičiau:

Brangus Davidai,

noriu pirmas pasveikinti jus su šiuo nauju jūsų kūrybos tarpsniu. Skaitydamas pirmąsias „Prakeiktųjų miesto“ dalis patyriau nepaprastą malonumą. Viliuosi, kad ši mažytė dovana jums patiks.

Dar kartą reiškiu susižavėjimą ir viltį, kad vieną dieną mudviejų likimai susitiks. Vildamasis, kad taip ir bus, nuoširdžiausiai jus sveikinu. Jūsų bičiulis ir skaitytojas,

Andreasas Korelis

Toji dovana buvo ne kas kita, o „Didžiųjų lūkesčių“ egzempliorius, kurį ponas Semperė man padovanojo, kai dar buvau vaikas, tas pats, kurį jam gražinau, kad jo nerastų tėvas, tas pats egzempliorius, kurį po kelerių metų norėjau bet kokia kaina išpirkti, bet prieš kelias valandas jį buvo nupirkęs kažkoks nepažįstamasis. Žiūrėjau į tą popierinį luitą, kuriame dar visai neseniai

tilpo viso pasaulio magija ir šviesa. Ant jo viršelio dar buvo išlikusi krauju išteptų mano vaikiškų pirštų žymė.

– Ačiū, – sušnabždėjau.

9

Ponas Semperė užsidėjo skaitymo akinius ir ėmė kruopščiai apžiūrinėti knygą. Padėjo ją ant audinio skiautės, patiestos ant stalo galiniame kambaryje, ir pakreipė lempą, kad šviesos spindulys kristų tiesiai ant knygos. Jis tyrinėjo kelias minutes, o aš pagarbiai tylėjau. Stebėjau, kaip verčia puslapius, uosto, glosto popierių ir knygos nugarėlę, pasveria knygą viena, paskui kita ranka, galop užverčia ir per lupą apžiūri išdžiūvusio kraujo pėdsakus, prieš dvylika ar trylika metų paliktus mano pirštų.

– Neįtikėtina, – sušnabždėjo jis nusiimdamas akinius. – Čia ta pati knyga. Kaip, sakei, ją gavai?

– Nežinau nė pats. Pone Sempere, ką jūs žinote apie prancūzų leidėją, pasivadinusį Andreasu Koreliu?

– Visų pirma jo pavardė ir vardas skamba veikiau itališkai nei prancūziškai, nors Andreassas gali būti ir graikiškas vardas...

– Toji leidykla yra Paryžiuje. *Éditions de la Lumière*.

– Regis, man negirdėta. Paklausiu Barselo, jis žino viską. Žūrėsim, ką pasakys.

Gustavas Barselo buvo vienas iš senojo miesto knygos pardavėjų gildijos dekanų, ir jo enciklopedinė kultūra buvo tapusi tokia pat legenda, kaip ir jo kandokas pedantiškumas. Tačiau tarp knygininkų vyravo nuomonė, kad iškilus abejonei visada reikia klausti Barselo. Tuo metu tarpduryje pasirodė Semperės sūnus ir davė ženklą tėvui. Nors dvejis ar trejis metais už mane vyresnis, buvo toks nedrąsus, kad kartais tapdavo nematomas.

– Tėve, kažkas atėjo atsiimti užsakymo, kurį, regis, buvote priėmęs.

Knygų pardavėjas linktelėjo ir padavė man storą aptrintą tomą.

– Čia naujausias Europos leidėjų katalogas. Kol aptarnausiu klientą, gali pavartyti, gal ką rasi.

Likau vienas galiniame knygyno kambaryje, bergždžiai ieškodamas *Éditions de la Lumière* leidyklos, o Semperė grįžo prie prekystalio. Vartydamas katalogą, išgirdau Semperę kalbantis su moterimi, kurios balsas man pasirodė pažįstamas. Išgirdęs Pedro Vidalia pavardę, susidomėjęs iškišau galvą pro duris.

Kristina Sagnier, vairuotojo duktė ir mano globėjo sekretorė, tikrino krūvą tomų, kuriuos Semperė traukė į parduotų knygų sąrašą. Pamačiusi mane, Kristina mandagiai nusišypsojo, bet

buvau tikras – manęs neatpažino. Semperė pakėlė akis ir pamatęs kvailą mano veido išraišką greitai įvertino padėtį.

– Jūs jau pažįstami, tiesa? – paklausė.

Nustebusi Kristina pakėlė akis ir vėl pažvelgė į mane, stengdamasi prisiminti.

– Davidas Martinas. Dono Pedro draugas, – prisistačiau.

– Žinoma, – atsakė ji. – Labas.

– Kaip jūsų tėvas? – paklausiau.

– Gerai, gerai. Laukia manęs už kampo automobilyje.

Įsikišo Semperė, niekada nieko nepraleidžiantis pro ausis.

– Panelė Sagnier atėjo pasiimti kai kurių Vidalia užsakytų knygų. Jos sunkios, tad gal būtum geras ir padėtum jas nunešti į automobilį...

– Prašom nesirūpinti, – paprieštaravo Kristina.

– Žinoma, padėsiu, – sušukau jau keldamas krūvą knygų – jos pasirodė tokios pat sunkios kaip „Britų enciklopedija“ su visais priedais.

Pajutau kažką trakstelint nugaroje, ir Kristina pažvelgė į mane išsigandusi ir sutrikusi.

– Ar gerai jaučiatės?

– Nesirūpinkit, panele. Nors mano bičiulis Martinas – rašytojas, jis stiprus kaip jautis, – nuramino ją Semperė. – Tiesa, Martinai?

Kristina nepatikliai stebėjo mane. Aš nusišypsojau neįveikiamo vyro šypsena.

– Čia tik raumenys, – paaiškinau. – Tik apšilimas.

Semperės sūnus jau buvo pasišovęs nešti pusę knygų, bet tėvas, puikus diplomatas, sulaikė jį už rankos. Kristina palaikė duris ir aš ryžausi įveikti penkiolika ar dvidešimt metrų, skiriančių mane nuo *Hispano-Suiza*, stovinčio prie Portal del Angelo gatvės kampo. Vargais negalais jį pasiekęs, pajutau, kad tuoj užsidegs rankos. Manuelis, vairuotojas, padėjo iškrauti knygas, paskui šiltai pasisveikino.

– Kokia netikėta laimė susitikti jus čia, pone Martinai.

– Pasaulis mažas.

Kristina dėkinga man nusišypsojo ir įlipo į automobilį.

– Apgailestauju dėl knygų.

– Niekis. Truputį pasimankštinus pragiedrėja nuotaika, – pasakiau visiškai pamiršęs stuburo skausmus. – Linkėjimai donui Pedrui.

Stebėjau, kaip jie nuvažiuoja Katalonijos aikštės link, paskui atsigręžęs pamačiau knygyno tarpduryje stovintį Semperę, žiūrintį į mane su katino šypsena lūpose ir rankomis rodantį nusišluostyti nuo smakro seilę. Priėjau prie jo ir nesusitūrėjau nepasijuokęs iš savęs.

– Dabar jau žinau tavo paslaptį, Martinai. Maniau, šiuose reikaluose esi apsukresnis.

– Viskas apsitraukia rūdimis.

– Argi aš to nežinau? Ar galiu kelias dienas pasilaikyti knygą?

Aš linktelėjau.

– Tik gerai ją saugokit.

10

Kristiną vėl pamačiau po kelių mėnesių, su Pedru Vidaliu sėdinčią prie staliuko, kuris visada jam būdavo rezervuotas restorane *La Maison dorée*. Vidalis pakvietė prisidėti prie jų, bet man užteko Kristinos žvilgsnio suprasti, jog turiu atsisakyti.

– Kaip sekasi romanas, done Pedrai?

– Kaip per sviestą.

Su Kristina susitikdavome atsitiktinai. Kartais susidurdavau su ja knygyne „Semperė ir sūnūs“, kur ji užsukdavo paimti donui Pedrui knygų. Jei pasitaikydavo proga, Semperė palikdavo mane su ja vieną, bet Kristina greitai perprato šią gudrybę ir paimti užsakymų atsiųsdavo iš vilos vieną iš tarnų.

– Žinau, čia ne mano reikalas, – sakydavo Semperė, – bet gal būtų geriau, jei išmestum ją iš galvos.

– Nežinau, apie ką jūs kalbate, pone Sempere.

– Nagi, Martinai. Juk mudu ganėtinai seniai pažįstami.

Mėnesiai bėgo lyg migloje. Gyvenau naktį nuo vakaro iki ryto rašydamas, o dieną miegodamas. Baridas ir Eskobiljasas nesiliovė džiaugtis „Prakeiktųjų miesto“ sėkme ir, kai matydavo mane prie išsekimo ribos, guosdavo, jog po dviejų romanų suteiksią man metines atostogas, kad galėčiau pailsėti ar parašyti savo kūrinį, kurį jie išleistą su fanfaromis, tikru mano vardu ir pavarde, viršelyje išspausdinta didžiosiomis raidėmis. Bet visada trūkdavo tik dar dviejų romanų. Aštrūs diegliai, galvos skausmai ir pykinimas darėsi vis dažnesni, bet aš priskyriau juos nuovargiui ir malšindavau naujomis kofeino injekcijomis, cigaretėmis, kodeino piliulėmis ir dar dievaižin kokiais vaistais, kuriais patyliukais mane aprūpindavo Archenterijos gatvės vaistininkas. Donas Basilijus, su kuriuo kartais ketvirtadieniais pietaudavau vienoje Barselonetos kavinės terasoje, ragino kreiptis į gydytoją. Visada jam atsakydavau, kad taip ir padarysiu, jau esu susitaręs dėl vizito kitą savaitę.

Be mano buvusio viršininko ir Semperės, neturėjau per daug laiko susitikinėti su niekuo daugiau, tiktai su Vidaliu, ir tai ne savo valia, o tik todėl, kad jis mane aplankydavo. Jam nepatiko Bokšto namas, todėl visada atkakliai prašydavo eiti pasivaikščioti, ir tie mudviejų pasivaikščiojimai baigdavosi Choakimo Kostos gatvės bare *Almirall*, kur jis turėjo sąskaitą ir penktadienio vakarais rengdavo literatūrinius susirinkimus. Į juos manęs nekviesdavo,

žinodamas, kad jų dalyviai, gyvenimu nusivylę subinlaižiai poetpalaikiai, juokiasi iš jo pokštų, tikėdamiesi gauti išmaldą – rekomendaciją leidėjui arba sulaukti pagiriamojo žodžio, kad galėtų juo sušvelninti tuštybės žaizdas, ir nekenčia manęs visa savo esybe dėl mano energijos ir atkaklumo, kurių jiems taip trūksta savo meniniams užmojams įgyvendinti, o nepastovioji publika juos taip atkakliai ignoruoja. Tenai, gerdamas absentą ir rūkydamas Karibų cigarus, jis pasakodavo apie savo romaną, kurio niekaip neįstengia baigti, apie planus padaryti galą vienišiaus gyvenimui, apie savo meiles ir pergalės; kuo jis ėjo senyn, tuo jos buvo jaunesnės.

– Tu nieko neklausi manęs apie Kristiną, – mestelėdavo nutaisęs vylingą išraišką.

– O ko turėčiau klausti?

– Ar ji teiraujasi apie tave.

– O ar ji teiraujasi apie mane, done Pedrai?

– Ne.

– Na, ar nesakiau?

– Tiesą pasakius, vieną dieną ji ištarė tavo vardą.

Pažvelgiau jam tiesiai į akis, norėdamas suprasti, ar jis šaiposi iš manęs.

– Ir ką ji pasakė?

– Tau nepatiks.

– Ir vis dėlto pasakykit.

– Ji tai pasakė ne visai tokiais žodžiais, bet man pasirodė, kad pasakė nesuprantanti, kaip tu gali parsidavinėti kurpdamas porai vagių antrarūšius romanus ir švaistydamas talentą bei jaunystę.

Pasijutau taip, tarsi Vidalis man į pilvą būtų ką tik įsmeigęs ledinį durtuvą.

– Ji taip mano?

Vidalis gūžtelėjo pečiais.

– Ak, žinai, dėl manęs ji gali eiti po velnių.

*

Dirbdavau kasdien, išskyrus sekmadienius, – juos leisdavau klajodamas gatvėmis, o iškylą visada baigdavau kokiam nors Paralelo gatvės bare, kur būdavo nesunku susirasti draugiją ir trumpą meilę tokios pat vienišos ir to paties kaip aš laukiančios sielos glėbyje. Ir tik tada, kai kitą rytą pabudavau šalia svetimos moters, suvokdavau, kad visos jos panašios: plaukų spalva, eisena, veido išraiška ar žvilgsniu. Anksčiau ar vėliau, norėdamos išvengti skausmingos atsisveikinimo tylos, vienos nakties damos paklausdavo, kaip užsidirbu pragyvenimui, ir kai pasiduodavau tuštybei ir paaiškindavau, kad esu rašytojas, jos laikydavo mane melagiu, nes niekas niekada nebuvo nieko girdėjęs apie Davidą Martiną, nors kai kurios žinojo Ignacijų B. Samsoną ir iš gandų buvo girdėjusios apie „Prakeiktųjų miestą“. Ilgainiui imdavau pasakoti,

kad dirbu Atarasanaso uosto muitinėje arba praktikantu *Sairačo, Muntanero ir Kruelso* advokatų kontoroje.

Prisimenu, vieną vakarą sėdėjau „Operos“ kavinėje su muzikos mokytoja, vardu Alisija, padėdamas, kaip spėjau, jai užmiršti žmogų, kurio neįstengė užmiršti. Ketinau ją pabučiuoti – ir už lango pamačiau Kristinos veidą. Kai išėjau į gatvę, ji jau buvo dingusi Ramblos alėjos minioje. Po dviejų savaičių Vidalis sumanė mane pakviesti į „Madam Bateflai“ premjerą *Liceo* teatre. Vidalio šeima turėjo lovą pirmame aukšte, ir visą sezoną jis mėgdavo būtinai kartą per savaitę apsilankyti teatre. Susitikęs su juo vestibulyje, pamačiau, kad jis atsivedė ir Kristiną. Ji pasisveikino ledine šypsena ir daugiau nepratarė nė žodžio, neparodė man jokio dėmesio, kol antro veiksmo viduryje Vidalis nusprendė nueiti į fojė pasisveikinti su vienu iš savo pusbrolių ir paliko mudu ložėje tik su Pučiniu ir šimtais veidų teatro prietemoje. Palaukęs dešimt minučių, atsigrėžiau ir pažvelgiau jai į akis.

– Gal aš tave kaip nors įžeidžiau?

– Ne.

– Tada gal bent tokiomis progomis kaip ši galime apsimesti draugais?

– Aš nenoriu būti jūsų drauge, Davidai.

– Kodėl?

– Todėl, kad jūs irgi nenorite būti mano draugu.

– Ar tiesa, kad jūs manote, jog aš parsiduodu kaip prostitutė?

– Visiškai nesvarbu, ką aš manau. Svarbu, ką pats manote.

Po penkių minučių atsistoju ir netaręs nė žodžio išėjau. Kol priėjau didžiuosius *Liceo* laiptus, jau buvau pasižadėjęs niekada apie ją negalvoti, nežiūrėti į ją ir neištarti malonaus žodžio.

Kitą dieną sutikau Kristiną priešais katedrą, ir kai norėjau nuo jos pabėgti, ji pamojo ranka ir nusišypsojo. Aš sustojau vietoje, žiūrėdamas, kaip ji artėja.

– Ar nepakviesite manęs ko nors išgerti?

– Dabar aš vaikščioju gatvėmis ir būsiu laisvas tik po dviejų valandų.

– Tada leiskite man jus pakviesti. Kiek imate už vienos valandos pasibuvimą su dama?

Nenorom nusekiau paskui ją į šokolado parduotuvę Petricholio gatvėje. Užsisakėme du puodelius karšto šokolado, atsisėdome vienas prieš kitą ir ėmėme laukti, katras prabils pirmas. Šį kartą laimėjau aš.

– Davidai, vakar nenorėjau jūsų įžeisti. Nežinau, ką jums prišnekėjo donas Pedras, bet aš niekada to nesakiau.

– Gal apie tai tik galvojate, todėl donas Pedras ir pasakė.

– Jūs neturite nė menkiausio supratimo, ką aš galvoju, – šiurkščiai atsikirto ji. – Taip pat ir donas Pedras.

Aš gūžtelėjau pečiais.

– Puiku.

– Aš pasakiau visai ką kita. Pasakiau, kad nemanau, jog jūs darote tai, ką norite daryti.

Nusišypsojau ir pritardamas linktelėjau. Tuo metu norėjau padaryti tik vieną dalyką – ją pabučiuoti. Kristina drąsiai atlaikė mano žvilgsnį. Nenusuko veido, kai ištiesiau ranką ir paliečiau jai lūpas, pirštais nuslysdamas smakru ir kaklu.

– Ne, tik ne tai, – pagaliau sušnabždėjo ji.

Kai padavėjas mums atnešė du garuojančius puodukus, ji jau buvo išėjusi. Nuo tada praėjo du mėnesiai, kol vėl išgirdau jos vardą.

*

Baigiantis rugsėjui, kai buvau bebaigiąs naują „Prakeiktųjų miesto“ dalį, nusprendžiau vieną naktį pailsėti. Jutau, kaip tarsi audra artėja vienas iš tų baisaus šleikštumo ir deginančių dūrių smegenyse priepuolių. Prarijau saują kodeino tablečių ir tamsoje atsiguliau į lovą laukti, kol liausis žliaugti šaltas prakaitas ir drebėti rankos. Jau buvau beužmiegas, kai išgirdau durų skambutį. Nuslinkau iki vestibulio ir atidariau duris. Apšviestas šviesos spindulio, pasipuošęs vienu iš savo nepriekaištingų itališko šilko kostiumų, stovėjo Vidalis. Jis degėsi cigaretę po šviesos spinduliu, regis, jam specialiai nutapytu paties Vermero.

– Ar tu gyvas, ar aš kalbuosi su šmėkla? – paklausė jis.

– Nesakykit, kad atėjote iš vilos *Helius* tik tam, kad sviestumėte man šiuos žodžius.

– Ne. Atėjau, nes štai jau keli mėnesiai nieko apie tave nežinau ir esu susirūpinęs. Kodėl šiame mauzoliejuje neįsirengi telefono kaip visi normalūs žmonės?

– Man nepatinka telefonai. Man patinka matyti žmonių veidus, kai jie kalbasi su manimi, ir patinka, kai jie mato mano veidą.

– Turint omenyje tavo atvejį, aš nežinau, ar tai gera mintis. Kada paskutinį kartą žiūrėjai į veidrodį?

– Tai tavo sritis, done Pedrai.

– Kai kurie lavonai Centrinėje ligoninėje atrodo geriau už tave. Na, gerai, renkis.

– Kodėl?

– Todėl, kad aš tai sakau. Mudu einame pasivaikščioti.

Į mano prieštaravimus Vidalis nekreipė dėmesio. Nusitempė iki automobilio, laukiančio Borno bulvare, ir liepė Manueliui važiuoti.

– Kur mes traukiame?

– Staigmena.

Pervaziavom visą Barseloną iki Pedralbeso prospekto ir ėmėme kilti šlaitu. Po kelių minučių išvydome vilą *Helius* švytinčiais langais, svaigančiais į sutemas įkaitusius aukso burbuliukus. Nieko man nesakydamas, Vidalis paslaptinai šypsojosi. Privažiavus prie namo, liepė eiti paskui jį ir nusivedė į didžiąją svetainę. Ten laukė būrelis žmonių – vos pamatę mane, jie ėmė

ploti. Atpažinau doną Basilijų, Kristiną, tėvą ir sūnų Semperes, senąją savo mokytoją donją Marianą, kai kuriuos autorius, – jų kūriniai, kaip ir manusius, leido leidykla „Baridas ir Eskobiljasas“, – su kuriais buvau susidraugavęs, prie svečių būrelio prisidėjusį Manuelį ir kelias naujas Vidalio mergiškias. Donas Pedras padavė man taurę šampano ir nusišypsojo.

Laimingo dvidešimt aštuntojo gimtadienio, Davidai.

Buvau visai pamiršęs.

Po vakarienės atsiprašiau ir nuėjau į sodą įkvėpti oro. Ant medžių savo sidabrinį šydą tiesė žvaigždėtas dangus. Neprabėgo nė minutės, išgirdau artėjančius žingsnius ir atsigręžęs pamačiau žmogų, kurį tą akimirką mažiausiai tikėjau išvysti, – Kristiną Sagnier. Ji nusišypsojo, tarsi atsiprašydama taip netikėtai įsibrovusi.

– Pedras nežino, kad išėjau pasikalbėti su jumis, – prisipažino.

Ji praleido žodį „donas“, bet aš apsimečiau nepastebėjęs.

– Norėčiau su jumis pasikalbėti, Davidai, – tarė ji. – Bet ne čia ir ne dabar.

Mano nuostabos negalėjo nusišypsoti net sodo tamsa.

– Gal galėtume kur nors susitikti rytoj? – paklausė ji. – Pažadu, neatimsiu iš jūsų daug laiko.

– Su viena sąlyga, – atsakiau. – Kad liausitės mane jusinusi. Jau vien gimimo dienos ganėtinai sendina.

Kristina nusišypsojo.

– Sutinku. Tujinsiu jus, jeigu ir jūs mane tujinsite.

– Tujinti – viena iš mano ypatybių. Kur norėtum susitikti?

– Gal tavo namuose? Nenoriu, kad kas nors mus pamatytų, ir nenoriu, kad Pedras sužinotų, jog su tavimi kalbėjausi.

– Kaip nori...

Kristina su palengvėjimu atsiduso.

– Ačiū. Tada rytoj. Po pietų?

– Kada nori. Ar žinai, kur aš gyvenu?

– Tėvas žino.

Ji truputį pasilenkė ir pabučiavo man į skruostą.

– Su gimimo diena, Davidai.

Man nespėjus nė atsakyti, ji dingo sode. Kai grįžau į svetainę, jos nebebuvo. Vidalis pažiūrėjo į mane šaltu žvilgsniu iš kito svetainės krašto ir, tik susivokęs, kad pamačiau jį, nusišypsojo.

Vidaliui leidus, po valandos Manuelis *Hispano-Suiza* parvežė mane namo. Atsisėdau šalia jo, kaip visada, kai būdavome vieni ir jis man aiškino, kaip kurias vairavimo ypatybes ir, Vidaliui nežinant, leisdavo truputį pavairuoti. Tą naktį vairuotojas buvo tylesnis nei paprastai ir nepravėrė burnos, kol pasiekė miesto centrą. Buvo labiau sulysęs nei paskutinį kartą, kai jį mačiau, ir man pasirodė, kad metai ir jam jau pareiškė savo teises.

– Ar kas nors negerai, Manueli? – paklausiau.

Vairuotojas gūžtelėjo pečiais.

- Nieko rimta, pone Martinai.
- Jei turite kokių rūpesčių...
- Kažkokios nesąmonės su sveikata. Pats suprantat, sulaukus mano amžiaus viskas po truputį kelia tam tikrų rūpesčių. Bet nesvarbu. Svarbiausia – dukra.

Nelabai žinojau, ką atsakyti, todėl tik linktelėjau.

- Pone Martinai, žinau, kad jūs neabejingas jai. Mano Kristinai. Tėvas žino tokius dalykus.

Vėl linktelėjau tylėdamas. Daugiau mudu nepratarėme nė žodžio, kol Manuelis sustabdė automobilį prie Flasaderso gatvės, padavė man ranką ir dar kartą pasveikino su gimimo diena.

- Jeigu man kas nors atsitiktų, – pasakė, – jūs jai padėtumėte, ar ne, pone Martinai? Ar tai padarytumėte dėl manęs?
- Žinoma, Manueli. Bet kas gali atsitikti?

Vairuotojas nusišypsojo ir atsisveikindamas palinkėjo labos nakties. Mačiau, kaip jis įsėdo į automobilį ir lėtai nuvažiavo. Nebuvau visiškai tikras, bet būčiau galėjęs prisiekti, kad po kelionės, per kurią beveik nepravėrė burnos, dabar jis kalbasi su savimi.

11

Visą rytą sukiojau sielą po namus, tvarkydamas juos ir kuopdamas, vėdindamas kambarius, valydamas daiktus ir visus kampelius, kurių nė nenumaniau esant. Nulėkiau į turgaus gėlių parduotuvę, ir kai grįžau nešinas jų puokštėmis, susivokiau, kad nežinau, kur esu paslėpęs vazas, į kurias turiu jas pamerkti. Apsirengiau lyg eidamas ieškoti darbo. Pasikartojau žodžius ir sveikinimus, bet jie skambėjo juokingai. Pažvelgiau į veidrodį ir įsitikinau, kad Vidalis buvo teisybės: atrodau kaip vampyras. Pagaliau atsisėdau į galerijoje stovintį krėslą ir ėmiau laukti su knyga rankoje. Per dvi valandas neįstengiau įveikti pirmo puslapio. Pagaliau, lygiai ketvirtą po pietų, išgirdau Kristinos žingsnius ant laiptų ir pašokau. Kai ji paskambino į duris, aš jau, regis, buvau prastovėjęs už jų visą amžinybę.

- Sveikas, Davidai. Ar aš ne laiku?
- Ne, ne. Atvirkščiai. Prašau vidun.

Kristina mandagiai nusišypsojo ir žengė į koridorių. Nuvedžiau ją į galerijos skaityklą ir paprašiau sėstis. Ji įdėmiai viską apžiūrėjo.

- Iš tikrųjų labai neįprasta vieta, – pasakė. – Pedras mane įspėjo, kad gyveni viloje.
- Jam patinka būdvardis „niūrus“ bet, manau, tai jau žodyno dalykai.

– Ar galiu paklausti, kodėl čia apsigyvenai? Šis namas per didelis žmogui, kuris gyvena vienas.

Žmogui, kuris gyvena vienas, pamaniau. Galiausiai mes tampame tokie, kokiais mus laiko tie, kurių trokštame.

– Nori žinoti tiesą? – paklausiau. – Tiesa tokia, kad daugelį metų matydavau šitą namą beveik kiekvieną dieną eidamas į redakciją ir grįždamas iš jos. Jis visada būdavo uždarytas, ir aš galop ėmiau galvoti, kad šitas namas laukia manęs. Ir pagaliau tiesiog ėmiau svajoti – vieną dieną jame apsigyvensiu. Taip ir įvyko.

– Davidai, ar visos tavo svajonės tampa tikrove?

Jos ironiškas tonas per daug priminė Vidalį.

– Ne, – atsakiau. – Ši vienintelė. Bet tu norėjai su manimi pasikalbėti, o aš pasakoju istorijas, kurios tau, žinoma, visiškai neįdomios.

Mano balsas nuskambėjo labai jau gynybiškai, to visai nenorėjau. Mano geismui atsitiko tas pats, kas gėlėms: kai jau turėjau jas savo rankose, nežinojau, kur padėti.

– Noriu pasikalbėti su tavim apie Pedrą, – pradėjo ji.

– O!

– Tu jo geriausias draugas. Pažįsti jį. Jis kalba apie tave kaip apie sūnų. Ir myli, kaip nemyli nieko kito. Juk žinai.

– Donas Pedras visada elgėsi su manimi kaip su sūnumi, – pasakiau. – Jei ne jis ir ponas Semperė, nežinau, kaip man būtų klostėsi.

– Atėjau su tavimi pasikalbėti apie jį todėl, kad labai dėl jo nerimauju.

– Kodėl nerimauji?

– Tu žinai, jau seniai dirbu jo sekretore. Tiesa ta, kad Pedras labai kilnus žmogus ir galiausiai mudu tapome gerais draugais. Jis labai gerai elgėsi su manimi ir mano tėvu. Todėl man skaudu matyti jį tokį.

– Kokį?

– Tai toji prakeikta knyga, romanas, kurį jis nori parašyti.

– Jį rašo jau kelerius metus.

– Ir nuolat sunaikina. Aš taisau ir spausdinu visus puslapius. Per tuos metus, kai dirbu jo sekretore, jis sunaikino ne mažiau nei du tūkstančius puslapių. Jis įsitikinęs, kad neturi talento, yra šarlatanai. Nuolat geria. Kartais užtinku jį aukštai, kabinete, geriantį ir raudantį kaip kūdikis...

Aš nurijau seilę.

– Jis sako, kad pavydi tau, norėtų būti toks kaip tu, kad žmonės meluoja ir liaupsina jį, nes tikisi iš jo pinigų, pagalbos, bet jis žino, kad jo knyga bevertė. Kitų akyse jis stengiasi atrodyti padoriai, kostiumai ir visa kita, bet aš matau jį kasdien ir žinau – jis praranda viltį. Kartais bijau, kad neiškrėstų kvailystės. Ir taip jau seniai. Aš niekam neprasitariau – nežinojau, su kuo

pasikalbėti. Esu įsitikinusi: jei sužinos, jog buvau pas tave, baisiai supyks. Jis visada man sako: mano rūpesčiais nekvaršink Davidui galvos. Jam visas gyvenimas prieš akis, o aš jau niekas. Ir visą laiką kartoja tą patį. Atleisk, kad visa tai pasakoju, bet aš nežinojau, į ką kreiptis.

Mudu ilgai tylėjome. Jutau, kaip smelkia stiprus šaltis – žinojimas, kad tuo metu, kai žmogus, kuriam esu dėkingas už savo gyvenimą, puolė į neviltį, aš, užsisklendęs savo pasaulyje, nė minutėlės nestabtelėjau ir nieko nepastebėjau.

– Tikriausiai man nereikėjo čia ateiti.

– Ne, – atsakiau. – Tu pasielgei teisingai.

Kristina pažvelgė į mane nedrąsiai šypsodamasi, ir aš pirmą kartą pajutau, kad nesu jai svetimas.

– Ką mudu darysime? – paklausė ji.

– Padėsime jam, – atsakiau.

– O jeigu jis nenorės?

– Tada padarysime taip, kad nežinotų.

12

Kas pasakys, ar taip pasielgiau norėdamas padėti Vidaliui, ar tiesiog pasinaudojau dingstimi daugiau laiko praleisti su Kristina. Mudu susitikdavome kiekvieną popietę Bokšto name. Kristina atnešdavo Vidalio iš vakaro parašytus lapus, visada pilnus taisymų, kartais su išbrauktomis ištisomis pastraipomis, pastabomis per visą puslapį ir šimtais mėginimų išgelbėti tai, ko neįmanoma išgelbėti. Mudu užlipdavome į studiją ir susėsdavome ant grindų. Kristina garsiai perskaitydavo puslapius vieną kartą, paskui ilgai juos aptarinėdavome. Mano globėjas bandė parašyti savotišką epinę sagą, apimančią tris kartas vienos Barselonos dinastijos, nelabai besiskiriančios nuo Vidalių. Veiksmas prasideda likus keleriems metams iki pramonės revoliucijos, kai į miestą atvyksta du broliai našlaičiai, ir toliau plėtojamas kaip biblinė Kaino ir Abelio parabolė. Vienas brolis tampa turtingiausiu ir galingiausiu savo laiko magnatu, kitas gyvenimą paskiria Bažnyčiai ir vargšams, kol baigia dienas tragišku nutikimu, akivaizdžiai primenančiu dvasininko ir poeto Chasinto Verdagero nelaimės. Gyvenime broliai labai nesutaria, o begalinė virtinė personažų turi išgyventi aistringas melodramas, skandalus, žmogžudystes, neteisėtas meiles ir kitas tokiam žanrui būdingas peripetijas, ir visa tai – modernaus metropolio, pramoninio ir finansinio pasaulio gimimo fone. Romano pasakotojas – vieno iš brolių vaikaitis – atkuria istoriją iš Pedralbeso rūmų stebėdamas, kaip per 1909 metų tragiškosios savaitės riaušes dega miestas.

Pirma, aš buvau nustebintas, mat šios istorijos siužetą buvau pats trumpai papasakojęs Vidaliui prieš ketverius metus, tiesiog norėdamas paskatinti jį imtis reikšmingiausio darbo, romano, kurį, kaip pats sakė, visada norėjęs parašyti. Antra, nors netrūko progų, Vidalis niekada man nesakė nei kad nusprendė pasinaudoti mano idėja, nei kad jau kelerius metus prie jos dirba. Trečia, toks romanas, kokį jis rašė, buvo visiškai nesėkmė: viskas buvo prasta, pradedant veikėjais ir sandara, nuotaika ir siužetu, baigiant kalba ir stiliumi, o tai bylojo, kad jis turi tiek pat pretenzijų, kiek ir laisvo laiko.

– Ką manai? – klausdavo Kristina. – Ar būtų įmanoma jį išgelbėti?

Nusprendžiau jai nesakyti, kad Vidalis nugvelbė mano idėją, ir, nenorėdamas dar labiau jos jaudinti, nusišypsojau ir pritariamai linktelėjau.

Kai imdavo temti, Kristina atsisėsdavo prie mašinėlės ir mudu perrašinėdavome Vidalio knygą – raidė po raidės, eilutė po eilutės, scena po scenos.

Vidalio pasirinkta siužeto linija buvo tokia miglota ir beskonė, kad aš nusprendžiau grįžti prie tos, kurią buvau sugalvojęs, kai pirmą kartą užsiminiau jam apie savo idėją. Pamažu ėmėme gaivinti personažus, perkurdami juos iš esmės. Po mūsų įsikišimo neliko nė vienos ankstesnės scenos, nė vieno epizodo, nė vienos eilutės, ir vis dėlto palengva stūmėmės į priekį ir man atrodė, kad teisingai elgiamės su romanu, kurį Vidalis nešiojosi širdyje ir norėjo parašyti, bet nežinojo kaip.

*

Kristina pasakodavo, jog kartais, prisiminęs, kad prieš kelias savaites parašė kurią nors sceną, Vidalis perskaitydavo galutinį mašinėlė išspausdintą variantą ir jį nustebindavo jo kokybė ir nepaprastas talentas, kuriuo buvo liovęsis tikėti. Ji būgštavo, kad jis gali atskleisti mūsų sumanymą, ir sakydavo, kad turėtume būti ištikimesni originalui.

– Niekada nemenkink rašytojo tuštybės, ypač vidutinio rašytojo, – atsakydavau.

– Man nepatinka, kai taip kalbi apie Pedrą.

– Atsiprašau. Man irgi nepatinka.

– Reikėtų truputį sulėtinti tempą. Atrodai nekaip. Dabar man nerimą kelia ne Pedras, dabar nerimauju dėl tavęs.

– Na, štai, bent vienas teigiamas dalykas.

*

Ilgainiui įpratau mėgautis akimirkomis, kurias praleisdavau su ja. Tai netruko atsiliepti mano darbui. Nežinau, kaip rasdavau laiko rašyti „Prakeiktųjų miestą“, miegodamas vos tris valandas per parą ir iš visų jėgų stengdamasis suspėti iki galutinio sutarties termino. Baridas ir

Eskobiljasas laikėsi taisyklės neskaityti jokios knygos – nei tų, kurias leisdavo, nei konkuruojančių leidyklų, bet Venena jas skaitydavo ir greitai ėmė įtarti, kad su manimi darosi kažkas neįprasta.

– Tu jau visai ne tu, – kartais stebėdavosi.

– Žinoma, ne aš, brangioji Herminija. Tai Ignacijus B. Samsonas.

Suvokiau, kad rizikuoju, bet nesukau galvos. Nesukau galvos ir dėl to, kad kasdien pabUSDavau apsipylęs prakaitu ir taip besidaužančia širdimi, kad, atrodė, neatlaikys žandikauliai. Buvau pasiryžęs sumokėti ne tik šitą, bet ir dar didesnę kainą, kad tik nereikėtų atsisakyti to lėtai slapta besimezgančio ryšio, dėl kurio, patys to nenorėdami, mudu tapome bendrininkais. Puikiai žinojau, kad Kristina tai mato iš mano akių kiekvieną dieną, kai tik ateina į namus, ir puikiausiai supranta, kad niekada negalės atsakyti į mano pastangas suartėti. Šitas bėgimas nežinia kur buvo be ateities ir be didelių lūkesčių, ir tai žinojome mudu abu.

Kartais, pavargę plukdyti tą valtį, į kurią iš visų pusių veržėsi vanduo, atidėdavome į šalį Vidalio rankraštį ir bandydavome pasikalbėti apie bet ką, tik ne apie intymius dalykus, kurie, taip giliai paslėpti, jau pradėjo būti mūsų sąžinę. Kartais, sukaupęs visą drąsą, paimdavau ją už rankos. Ji manęs neatstumdavo, bet žinojau, kad ją varžau, kad ji jaučia, jog tai, ką mes darome, – negerai, kad dėkingumo skola Vidaliui mus sykiu ir sieja, ir skiria. Vieną vakarą, kai ji rengėsi eiti, suėmiau jos veidą delnais ir pabandžiau pabučiuoti. Ji nė nekrustelėjo, ir kai išvydau save jos akių veidrodyje, nediršau nieko sakyti. Ji atsistojo ir tylėdama išėjo. Dvi savaites jos nemačiau, o kai grįžo, paprašė prižadėti niekada taip nesielgti.

– Davidai, noriu, kad suprastum – kai baigsime Pedro knygą, mudu nebesusitikinėsime, kaip dabar.

– Kodėl?

– Pats žinai kodėl.

Mano meilinimasis buvo ne vienintelis dalykas, kuriam Kristina nepritarė. Nors apie tai neprasitarė, supratau: Vidalis sakė teisybę, jog jai nepatinka knygos, kurias rašau leidyklai „Baridas ir Eskobiljasas“. Man buvo nesunku įsivaizduoti ją manant, kad neriوسي iš kailio dirbdamas kaip bedvasis savanaudis, parduodu savo sąžinę už skatikus, prikimšdamas kapšus dviem kanalizacijos žiurkėms, nes neturiu drąsos rašyti širdimi, savo vardu ir savo jausmais. Labiausiai mane jaudino, kad ji iš esmės buvo teisi. Puoselėjau viltį atsisakyti sutarties, parašyti knygą tiesiog jai, knygą, kuria pelnyčiau jos pagarbą. Ir jeigu tas vienintelis darbas, kurį sugebu dirbti, jai pasirodytų nepakankamai geras, gal tada man vertėtų grįžti į pilkas ir apgailėtinas laikraščio darbuotojo dienas. Visada galėčiau gyventi iš Vidalio išmaldos ir malonių.

Negalėdamas užmigti po ilgos darbo nakties, išėjau pasivaikščioti. Be aiškaus tikslo kojos nuvedė ant kalvos, prie Šventosios Šeimos bažnyčios statybos aikštelės. Kai buvau mažas, tėvas kartais nusivesdavo pažiūrėti į tą skulptūrų ir portikų babelį, regis, niekada neįstengsiantį pakilti, tarsi būtų prakeiktas. Mėgdavau dažnai sugrįžti prie jo, kad įsitikinčiau, jog niekas nepasikeitė, kad miestas aplink nesiliovė augti, o Šventosios Šeimos griuvėsiai liko tokie, kokius pamačiau pirmą kartą.

Kai atėjau prie bažnyčios, jau aušo: Kristaus gimimo bokštų siluetai rymojo mėlyno dangaus fone, nubrūkšniuotame raudonų šviesų. Rytų vėjas nešiojo dulkes nuo negrįstų gatvių ir rūgštų kvapą iš fabrikų, supančių Sant Marti kvartalą. Buvau beeinąs per Maljorkos gatvę, kai aušros rūke pamačiau artėjant tramvajaus šviesas. Išgirdau metalinių ratų dardėjimą bėgiais ir varpą, kuriuo skambino vairuotojas, kad įspėtų žmones, jog artėja tramvajus. Norėjau bėgti, bet negalėjau. Sustojau lyg prirakintas prie žemės, sustingęs tarp bėgių, įsistebeilijęs į tiesiai ant manęs važiuojantį tramvajų. Išgirdau vairuotojo šauksmus ir pamačiau spiečių kibirkščių, lekiančių iš po stabdomų ratų. Ir net tada, būdamas vos už kelių metrų nuo mirties, negalėjau pajudinti nė vieno raumens. Pajutau elektros kvapą, kurį paskleidė balta šviesa, ji akino mane tol, kol tramvajaus žibintas apsitraukė šydu. Pargriuvau kaip lėlė ir per kelias sekundes, kol nebuvau praradęs sąmonės, spėjau pamatyti, kaip vos už dvidešimties centimetrų nuo mano veido sustoja rūkstantis tramvajaus ratas. Paskui viską apgaubė tamsa.

13

Atsimerkiau. Prietemoje iki pat nuogo skliauto kilo storos lyg medžiai akmeninės kolonos. Įstrižai krintančios dulkinos šviesos adatėlės išryškino begalines iškлерusių lovų eiles. Iš aukštai lyg juodos ašaros kapsėjo ir aidžiai ant grindų sprogindami tiško vandens lašeliai. Tamsa dvokė puvėsiais ir drėgme.

– Sveikas atvykęs į skaistyklą.

Atsisėdau ir pasisukau į skudurais apsitaisiusį vyrą, žibinto šviesoje skaitantį laikraštį. Jis nusišypsojo, ir aš pamačiau, kad jam trūksta pusės dantų. Pirmame laikraščio puslapyje buvo skelbiama, kad generolas Primas de Rivera paėmė visą valstybės valdžią į savo rankas ir paskelbė nuosaikiąją diktatūrą, kad išgelbėtų šalį nuo neišvengiamo žlugimo. Laikraštis buvo mažiausiai šešerių metų senumo.

– Kur aš?

Susidomėjęs vyras dėbtelėjo į mane per laikraščio viršų.

– Viešbutyje *Ritz*. Negi neužuodžiat?

– Kaip čia patekau?

– Leisgyvis. Šį rytą jus atnešė ant neštuvų ir nuo tada lyg girtas pratrūnijot iki šiol.

Apsičiupinėjau švarką ir įsitikinau, kad visi pinigai dingę.

– Na ir dalykėliai dedasi pasaulyje! – sušuko vyras, skaitydamas laikraščio naujienas. – Atrodo, kad įsigalėjusio kvailumo stadijoje idėjų stygių atstoja ideologijų perteklius.

– Kaip iš čia išeiti?

– Jeigu jau taip skubate... Yra du būdai: amžinas ir laikinas. Amžinas – per stogą: vienas šuoliukas, ir jūs visiems laikams išsivaduojate iš šito šabakštyno. Laikinas – kažkur gale, ten, kur tas mulkis smunkančiomis kelnėmis laiko iškėlęs kumštį ir revoliucingai sveikina kiekvieną praeinantįjį. Bet jei eisit tuo keliu, anksčiau ar vėliau čia sugrįšit.

Vyras su laikraščiu stebėjo mane linksmi nusiteikęs, tokiu giedru žvilgsniu, kuris kartais blyksteli pamišėlių akyse.

– Tai jūs mane apiplėšėt?

– Jūsų įtarimas mane žeidžia. Kai jus čia atvilko, jau buvot švarut švarutėlis, o aš imu tik vertybinius popierius, kuriuos galima išgryninti banke.

Palikau tą beprotį lovpalaikėje su prieštvaniniu laikraščiu ir pranašiškomis kalbomis. Man vis dar svaigo galva ir vargais negalais įstengiau tiesiai nukėblinti ne daugiau nei keturis žingsnius, bet šiaip taip po vienu labai plačiu šoniniu skliautu pasiekiau duris, o už jų – kažkokius laiptus. Nuo laiptų viršaus, regėjosi, sunkiasi silpna šviesa. Užkopiau keturis ar penkis aukštus ir tada pajutau gaivaus oro gūšį, laiptų viršuje besiveržiantį pro didžiules duris. Išėjau laukan ir pagaliau supratau, kur atsidūręs.

Priešais mane, pakibęs virš Siudadelos parko medžių viršūnių, buvo ežeras. Už miesto jau leidosi saulė, ir dumbliais užklotas vanduo ribuliavo it palietas vynas. Vandens talpykla panėšėjo į neskoningą pilį ar kalėjimą. Ji buvo pastatyta aprūpinti vandeniu 1888 metų Pasaulinės parodos paviljonus, bet ilgainiui katedrą primenantis statinys tapo mirštančiųjų ir skurdžių, neturinčių kur prisiglausti užėjus nakčiai ar šalčiams, prieglauda. Didžiulis vandens baseinas ant plokščio stogo dabar buvo virtęs purvina bala, pamažu ištekančia pro pastato plyšius.

Ir tada viename terasos kampe pastebėjau žmogaus figūrą. Tarsi vien mano žvilgsnio išgąsdintas, jis staiga atsisuko ir pažvelgė į mane. Nors dar jaučiausi truputį apdujęs, o akys apsitraukusios migla, man pasirodė, kad siluetas artėja. Artėja pernelyg greitai, tarsi nesiekdamas kojomis žemės ir taip staigiai ir vikriai striksėdamas, kad neįstengiau jo įžiūrėti. Prieš šviesą vos įžvelgiau jo veidą, bet juodos, blizgančios vyro akys atrodė nepaprastai didelės. Labiausiai mane stebino tai, kad vyrui artėjant jo siluetas vis labiau tįsta ir didėja. Kai priėjo visiškai arti, ėmiau drebėti ir atsitraukiau kelis žingsnius atatupstas, nesuvokdamas, kad einu prie baseino krašto. Pajutau, kaip iš po kojų ima slysti žemė ir aš tučtuojau aukštiekninkas krisiu į tamsius vandenį, bet tą akimirką vyras staiga sugriebė už rankos. Jis švelniai patraukė

mane toliau nuo vandens ir nuvedė į saugesnę vietą. Atsisėdau ant vieno iš suolų, stovinčių aplink tvenkinį, ir giliai įkvėpiau. Tada pakėliau akis ir pirmąkart pamačiau jį aiškiai. Jo akys buvo įprasto didumo, ūgis kaip mano, eisena ir judesiai kaip bet kurio žmogaus. Veido išraiška maloni ir raminanti.

- Ačiū, – padėkojau.
- Ar gerai jaučiatės?
- Man tiesiog susvaigo galva.

Nepažįstamasis atsisėdo šalia. Vilkėjo labai elegantišku juodu trieilium kostiumu su mažyte sege atlape – keistai man pažįstamu angelu išskleistais sparnais. Pamaniau, kad taip nepriekaištingai apsirengęs žmogus šioje terasoje – mažų mažiausia neįprasta. Tarsi skaitydamas mano mintis, nepažįstamasis nusišypsojo.

- Tikiuosi, neišgąsdinau. Tikriausiai taip aukštai nesitikėjote ką nors sutikti.

Sutrikęs pažiūrėjau į jį. Pamačiau savo veido atspindį juoduose jo vyzdžiuose, išsiplėtusiuose tarsų rašalo dėmėse popieriuje.

- Ar galiu paklausti, kas jus čia atvedė?
- Tas pat, kas ir jus: didieji lūkesčiai.
- Andreassas Korelis, – sušnabždėjau.

Jo veidas nušvito.

- Mano bičiuli, kaip malonu pagaliau pasveikinti jus asmeniškai!

Jis kalbėjo su vos juntamu akcentu, bet aš nesupratau kokių. Nuojauta patarė atsistoti ir kuo greičiau dingti iš čia, kol nepažįstamasis nespėjo ištarti dar vieno žodžio, bet jo balsas įkvėpė ramybės ir pasitikėjimo. Nusprendžiau neklausti, iš kur jis žinojo, kad sutiks mane šioje vietoje, kai net pats nenutuokiau, kur aš. Jo žodžių garsas ir akių švytėjimas teikė stiprybės. Jis padavė ranką, ir aš ją paspaudžiau. Jo šypsena žadėjo prarastą rojų.

- Pone Koreli, manau, turėčiau jums padėkoti už malonų dėmesį, kurį man rodėte daugelį metų. Tikrai esu jums skolingas.

- Visai ne. Tai aš jums skolingas, mielas bičiuli, ir turiu atsiprašyti, kad priėjau ir užkalbinau tokioje vietoje ir tokiu netinkamu metu, bet prisipažįstu – seniai norėjau pasikalbėti su jumis, tik neradau progos.

- Gerai. Kuo galiu jums padėti?
- Noriu, kad man dirbtumėte.
- Atsiprašau?
- Noriu, kad man rašytumėte.
- Ak, žinoma. Buvau pamiršęs, kad jūs leidėjas.

Nepažįstamasis nusijuokė. Jo juokas buvo švelnus kaip vaiko, niekada nenuskriaudusio nė mažiausios musės.

– Ir geriausias iš visų. Leidėjas, kurio jūs laukėte visą gyvenimą. Leidėjas, kuris padarys jus nemirtingą.

Nepažįstamasis man padavė vieną iš savo vizitinių kortelių, tokią pat, kokią tebeturėjau nuo tada, kai pabudęs iš sapno apie Chloję radau savo delne.

ANDREASAS KORELIS

Éditeur

Éditions de la Lumière

Boulevard St.-Germain, 69. Paris

– Esu pamalonintas, pone Koreli, bet, gaila, negaliu priimti jūsų pasiūlymo. Esu pasirašęs sutartį su...

– Žinau, su Baridu ir Eskobiljasu. Nenoriu jūsų įžeisti, bet su tais dviem padugnėmis jums nereikėtų turėti jokių reikalų.

– Šiai nuomonei pritaria ir kiti.

– Gal panelė Sagnier?

– Jūs ją pažįstate?

– Iš nuogirdų. Regis, norėdamas pelnyti tokios moters pagarbą ir susižavėjimą, bet kuris vyras būtų pasirengęs viskam, argi ne tiesa? Argi ji neskatina jūsų mesti tų dviejų parazitų ir likti ištikimą sau?

– Ne taip paprasta. Specialia sutartimi esu susisaistęs su jais šešeriems metams.

– Žinau, bet tai neturėtų jums kelti nerimo. Mano advokatai nagrinėja šį reikalą, ir aš prisiekiu jums, kad esama daugybės būdų galutinai nutraukti bet kokius teisinius santykius – tuo atveju, jeigu sutiktumėte priimti mano pasiūlymą.

– O jūs siūlote?..

Korelis linksmi, šelmiškai nusišypsojo, kaip mokinyš, kuris džiaugiasi galėdamas atskleisti paslaptį.

– Vienus metus skirti tik man ir parašyti knygą, kurios turinį mudu aptartume pasirašydami sutartį, ir už tai jums sumokėčiau šimtą tūkstančių frankų avanso.

Pažvelgiau į jį nustebęs.

– Jeigu ši suma jums atrodo nepriimtina, esu pasirengęs svarstyti kitą, jus tenkinančią. Pone Martinai, būsiu atviras – dėl pinigų su jumis nesiginčysiu. Ir, atvirai kalbant, nemanau, kad jūs ginčysitės, nes žinau – kai paaiškinsiu, kokios knygos iš jūsų pageidauju, kaina nebeturės jokios reikšmės.

Atsidusau ir širdyje nusijuokiau.

– Matau, kad manimi netikite.

- Pone Koreli, aš rašau nuotykių romanus, jų net nepasirašiau savo pavarde. Mano leidėjai – juos, regis, pažįstate – smulkūs sukčiai, neverti net kapstyti mėšlyne, o mano skaitytojai nežino, kas aš toks. Jau daugelį metų pelnausi duoną versdamasis šiuo amatu, bet dar nesu parašęs nė vieno puslapio, kuriuo būčiau patenkintas. Moteris, kurią myliu, mano, kad aš švaistau savo gyvenimą, ir ji teisi. Ji taip pat mano, kad neturiu teisės jos trokšti, kad mes esame dvi bereikšmės sielos, kurių vienintelė gyvenimo prasmė – grąžinti dėkingumo skolą žmogui, kuris mudu ištraukė iš skurdo ir šiuo atžvilgiu ji taip pat tikriausiai teisi. Bet svarbiausia ne tai. Netikėtai ateis diena, kai man sukaks trisdešimt, ir tada suvoksiu, kad kasdien tampu vis mažiau panašus į žmogų, koks norėjau tapti būdamas penkiolikos. Dar gerai, jei tokio amžiaus sulauksiu, nes pastaruoju metu mano sveikata tokia pat prasta kaip ir mano darbas. Būnu patenkintas, jei per valandą sukurpiu porą paskaitomų sakinių. Štai koks aš autorius ir koks žmogus. Ne toks, pas kurį lankosi Paryžiaus leidėjai su pasirašytais čekiais ir siūlo parašyti knygą, kuri pakeistų jo gyvenimą ir paverstų tikrove visas jo viltis.

Korelis žiūrėjo į mane rimtu veidu, kruopščiai sverdamas kiekvieną mano žodį.

- Manau, jūs per rimtai į save žiūrite – tai savybė, bylojanti apie tikrąją žmogaus vertę. Tikėkit manimi, kai jums sakau, kad per savo karjerą man teko bendrauti su daugybe žmonių, nevertų net jūsų puspadžio, ir vis dėlto jie buvo labai geros nuomonės apie save. Bet noriu, jog žinotumėte, nors manimi ir netikite, – aš labai gerai suprantu, koks jūs rašytojas ir žmogus. Juk žinote, jau seniai seku kiekvieną jūsų žingsnį. Skaičiau viską, pradėjau pirmuoju apsakymu, kurį parašėte „Pramonės balsui“, ir baigiau „Barselonos paslapčių“ seriją, o dabar – ir kiekvieną Ignacijaus B. Samsono serijos dalį. Drįsčiau teigti – pažįstu jus geriau, nei jūs pats save. Todėl žinau, kad galiausiai priimsite mano pasiūlymą.

- O ką dar žinote?

- Žinau, kad mudu turime kai ką, arba daug ką, bendra. Žinau, kad jūs netekote tėvo, – aš irgi. Žinau, ką reiškia netekti tėvo, kai jo dar reikia. Jūsų tėvas buvo nuo jūsų atplėštas tragiškomis aplinkybėmis. Manasis – dėl priežasčių, kurios dabar nebesvarbios, – mane atstūmė ir išvijo iš namų. Beveik drįsčiau teigti, jog tai dar skausmingiau. Žinau, kad jaučiatės vienišas, todėl patikėkite manimi, kai sakau, jog tas jausmas man labai gerai pažįstamas. Žinau, kad širdyje puoselėjate didelius lūkesčius, nors nė vienas iš jų neišsipildė, ir žinau, kad tai – nors jūs to nežinote – diena po dienos jus po truputį žudo.

Po jo žodžių stojo ilga tyla.

- Jūs žinote daug dalykų, pone Koreli.

- Užtektinai, todėl manau, norėčiau jus pažinti geriau ir tapti jūsų draugu. Manau, nedaug jų turite. Aš taip pat. Nepasitikiu žmonėmis, kurie sako, kad turi daug draugų. Tai ženklas, kad jie iš tikrųjų nieko nepažįsta.

- Bet jūs ieškote ne draugo, jūs ieškote tarnautojo.

- Aš ieškau laikino partnerio. Aš ieškau jūsų.

– Atrodote labai pasitikintis savimi, – įsidrąsinęs pasakiau.

– Tai prigimties yda, – atsakė Korelis stodamasis. – Turiu ir kitą – aiškiaregystės. Todėl suprantu, kad galbūt jums tai dar per anksti ir dar per maža tiesos, kurią girdite iš mano lūpų. Jums reikia ją pamatyti savo akimis. Pajusti savo kūnu. Patikėkit manimi – jūs ją pajusite.

Jis ištiesė ranką ir neatitraukė tol, kol ją paspaudžiau.

– Ar bent galiu būti ramus, kad pamąstysite apie tai, ką jums pasakiau, ir kad mudu apie tai vėl pasikalbėsime? – paklausė.

– Nežinau, ką atsakyti, pone Koreli.

– Dabar nieko nesakykit. Pažadu – kitą kartą, kai mudu susitiksim, viskas atrodys daug aiškiau.

Sulig šiais žodžiais jis nuoširdžiai nusišypsojo ir nuėjo laiptų link.

– Ar bus antras kartas? – paklausiau.

Korelis sustojo ir atsigrėžė.

– Antras kartas visada būna.

– Kur?

Ant miesto krito paskutinė dienos šviesa, ir jo akys žibėjo lyg dvi žarijos.

Jis dingo duryse, vedančiose į laiptus. Ir tik tada man toptelėjo, kad per visą mūsų pokalbį nepastebėjau, kad jis būtų bent kartą sumirksėjęs.

14

Gydytojo kabinetas buvo įsikūręs viršutiniame aukšte, atsiveriančiame į tolumoje švytinčią jūrą ir Muntanero gatvę, visą pribarstytą tramvajų taškelių, tarp didžiulių namų ir didingų statinių lėtai riedančių Ensanchės link. Priimamasis kvepėjo švara. Laukiamieji buvo skoningai apstatyti, paveikslai – ramių spalvų, su viltį ir ramybę teikiančiais vaizdais. Lentynos pilnos įspūdinga knygų, bylojančių apie autoritetą ir galią. Seselės judėjo kaip balerinos, o praeidamos pro šalį nusišypsodavo. Čia buvo skaistykla prikimštoms piniginėms.

– Doktoras tuojau pat jus priims, pone Martinai.

Doktoras Triasas buvo aristokratiškos išvaizdos nepriekaištingai apsirengęs vyras, kiekvienu judesiu skleidžiantis pasitikėjimą ir ramybę. Begraižiai akiniai. Skvarbios pilkos akys. Šypsena nuoširdi ir draugiška, bet ne lengvabūdiška. Doktoras Triasas buvo įpratęs grumtis su mirtimi, ir juo daugiau šypsodavosi, juo didesnę šurpą kėlė. Kiek sprendžiau iš to, kaip palydėjo mane į savo kabinetą ir pasodino, susidarė įspūdis, kad, nors prieš kelias dienas, kai man buvo pradėta daryti tyrimus, jis ir užsiminė apie naujausius mokslo ir medicinos laimėjimus,

leidžiančius puoselėti kai kurių vilčių kovojant su simptomais, apie kuriuos jam papasakojau, dabartinė mano padėtis jam nekėlė jokių abejonių.

- Kaip jaučiatės? – paklausė tarsi abejodamas, į ką žiūrėti – į mane ar į aplanką ant stalo.
- Tai norėčiau išgirsti iš jūsų.

Jis šyptelėjo įgudusio žaidėjo šypsena.

- Seselė man sakė, kad jūs rašytojas. Tačiau pildydamas anketą įrašėte, jog esate „samdinys“.

- Mano atveju tai neturi jokios reikšmės.
- Manau, kai kurie mano pacientai skaitė jūsų knygas.
- Viliuosi, kad jie patyrė tik laikiną neurologinę žalą.

Daktaras nusišypsojo, tarsi mano atsakymas jam būtų pasirodęs juokingas, ir iškart surimtėjo, leisdamas suprasti, kad malonioji ir banalioji pokalbio dalis baigėsi.

- Pone Martinai, matau, atėjote vienas. Ar neturite artimų giminių? Žmonos? Brolių? Dar gyvų tėvų?

- Jūsų klausimas skamba truputį grėsmingai, – įžūlokai atsakiau.
- Pone Martinai, neketinu jums meluoti. Pirmieji tyrimų rezultatai nėra tokie guodžiantys, kaip tikėjomės.

Tylėdamas pažvelgiau į jį. Nejaučiau nei baimės, nei nerimo. Nejaučiau nieko.

- Viskas rodo, kad kairiojoje smegenų skiltyje turite didėjančią auglį. Rezultatai patvirtina, kad simptomai, apie kuriuos man pasakojote ir kurie mane išgąsdino, rodo, jog galima įtarti karcinomą.

Keletą sekundžių nesugebėjau ištarti nė žodžio. Net neįstengiau apsimesti nustebęs.

- Kiek laiko sergu?
- Sunku tiksliai pasakyti, bet drįsčiau teigti, kad auglys didėja gana seniai, nes tik taip galima paaiškinti simptomus, apie kuriuos man kalbėjote, ir sunkumus, kurių pastaruoju metu patyrėte savo darbe.

Giliai įkvėpiau ir linktelėjau. Gydytojas stebėjo mane kantriai ir atlaidžiai, neskubėdamas. Norėjau ištarti čia vieną, čia kitą sakinį, bet jie nepasiekė mano lūpų. Galiausiai mudviejų žvilgsniai susitiko.

- Manau, esu jūsų rankose, daktare. Ir jūs man pasakysite, kaip gydytis.

Pamačiau, kaip jo akis aptraukė neviltingas šydas, kai suvokė, kad nepanorau suprasti jo tariamų žodžių. Vėl linktelėjau, grumdamasis su gerkle kylančiu šleikštuliu. Iš ąsočio daktaras pripylė stiklinę vandens ir padavė. Ištuštinau ją vienu gurkšniu.

- Jokio gydymo nėra, – pasakiau.
- Yra. Yra daug dalykų, kuriuos galime padaryti, kad palengvintume skausmą ir užtikrintume jums kokius tik įmanoma patogumus ir ramybę...
- Bet aš mirsiu.

- Taip.
- Greitai.
- Galimas daiktas.

Nusišypsojau jam. Net blogiausios naujienos suteikia palengvėjimą, kai patvirtina tai, ką nujautei, bet nenorėjai žinoti.

- Man dvidešimt aštuoneri, – pasakiau, nelabai suprasdamas kodėl.
- Apgailestauju, pone Martinai. Man labiau patiktų pranešti jums geresnę naujieną.

Pasijutau taip, tarsi pagaliau būčiau išpažinęs melą ar lengvesnę nuodėmę, ir mane slėgusi didžiulė sąžinės graužaties plokštė akimirksniu būtų buvusi nukelta nuo pečių.

- Kiek man liko?
 - Sunku tiksliai numatyti, sakyčiau, metai, daugiausia pusantrų.
- Iš jo tono aiškiai supratau, kad ši prognozė daugiau nei optimistinė.
- O iš tų metų, arba kiek bus skirta, ar ilgai išsaugosiu gebėjimą dirbti ir pasirūpinti savimi?
 - Jūs rašytojas ir dirbate smegenimis. Gaila, bet kaip tik čia mes susidursime su draudimais.
 - Draudimai – ne medicinos terminas, daktare.
 - Ligai progresuojant, paprastai simptomai, kuriuos jaučiate, darosi vis stipresni ir vis dažnėja, ir nuo tam tikro laiko jūs turėsite gultis į ligoninę, kad galėtume jumis pasirūpinti.
 - Aš negalėsiu dirbti.
 - Net negalėsite galvoti apie rašymą.
 - Ilgai?
 - Nežinau. Devynis ar dešimt mėnesių. Gal daugiau, gal mažiau. Labai apgailestauju, pone Martinai.

Aš linktelėjau ir atsistojau. Man drebėjo rankos, trūko oro.

- Pone Martinai, aš suprantu, kad jums reikia laiko apmąstyti tai, ką pasakiau, bet mums labai svarbu kuo greičiau imtis priemonių.
- Aš dar negaliu mirti, daktare. Dar ne. Turiu daug ką padaryti. Paskui jau galėsiu mirti. Visą man likusį gyvenimą.

Tą patį vakarą užlipau į bokšto studiją ir atsisėdau priešais rašomąją mašinėlę, nors žinojau, kad esu bergždžias. Langai buvo plačiai atverti, bet Barselona man nebenorėjo nieko pasakoti, ir aš neįstengiau baigti nė vieno puslapio. Užteko perskaityti parašytus žodžius, kad suprasčiau, jog jie vos verti išeikvoto rašalo. Aš jau neįstengiau išgirsti muzikos, paprastai

sklindančios iš padoraus prozos gabalo. Pamažu, lyg lėti malonūs nuodai, į mano mintis ėmė skverbtis Andreaso Korelio žodžiai.

Man buvo likę mažiausiai šimtas puslapių, kad užbaigčiau dar vieną dalį tęstinio nuotykių romano, taip pastorinusio Barido ir Eskobiljaso pinigines, bet tą pačią akimirką jau žinojau, kad jo nebaigsiu. Ignacijus B. Samsonas liko gulėti ant bėgių priešais tramvajų išsekęs ir į daugybę puslapių, kurie jau niekada neišvys dienos šviesos, nukraujavusia siela. Bet prieš išeidamas jis man paliko savo paskutinį pageidavimą: be ceremonijų jį palaidoti ir paskutinį kartą gyvenime rasti drąsos prakalbėti savo balsu. Jis man paliko didžiules dūmų ir veidrodžių atsargas. Ir paprašė palikti jį, nes jis gimė tam, kad būtų užmirštas.

Surinkau visus parašytus paskutiniojo jo romano lapus ir sudeginau, jausdamas, kad su kiekvienu lapu, kurį atiduodu ugniai, nuo pečių tarsi nusimetu akmeninę plokštę. Virš stogų tą naktį pūtė drėgnas ir šiltas vėjas, jis įsiveržė pro mano langus, nusinešė Ignacijaus B. Samsono pelenus ir išbarstė senojo miesto gatvėse, kur jie pasiliks amžinai, nors jo žodžiai išnyks, o vardas išsitrins net iš pačių ištikimiausių skaitytojų atminties.

Kitą dieną apsilankiau Barido ir Eskobiljaso kontoroje. Sekretorė buvo nauja, dar visai mergaičiukė, ir manęs nepažino.

– Jūsų pavardė?

– Hugo, Viktoras.

Sekretorė nusišypsojo, įjungė komutatorių ir įspėjo Herminiją.

– Donja Herminija, atėjo donas Viktoras Hugo, jis nori susitikti su ponu Baridu.

Ji linktelėjo ir išjungė komutatorių.

– Ji tuoj ateis.

– Ar seniai čia dirbi? – paklausiau.

– Savaite, – maloniai atsakė mergina.

Jei neklystu, šita buvo aštunta sekretorė, dirbanti pas Baridą ir Eskobiljasą nuo šių metų pradžios. Leidyklos tarnautojai, tiesiogiai priklausantys nuo klastingosios Herminijos, ilgai neužsibūdavo, nes kai tik Venena suprasdavo, kad jie turi bent kruopelytę daugiau sveiko proto, – tai nutikdavo devyniais iš dešimties atvejų, – bijodama atsidurti šešėlyje apkaltindavo juos vagyste, nesąžiningumu ar dar nežinia koku kvailu nusižengimu ir imdavo nuolat kelti scenas, kol Eskobiljasas juos išgrūsdavo į gatvę, gąsdindamas samdomais žudikais, jei nelaikysią liežuvio už dantų.

– Kaip malonu jus matyti, Davidai, – tarė Venena. – Atrodai dar gražiau. Tiesiog švyti.

– Tai todėl, kad mane partrenkė tramvajus. Ar Baridas darbe?

– Koks klausimas. Jis tau visada darbe. Labai apsidžiaugs, kai pranešiu apie tavo apsilankymą.

– Tu nė neįsivaizduoji, kaip apsidžiaugs.

Venena palydėjo mane iki Barido kabineto, apstatyto kaip kanclerio rūmai komiškoje operoje, su daugybe kilimų, imperatorių biustų, natiurmortų ir urmu įsigytų oda įrištų knygų, kurių lapai, kaip įsivaizdavau, buvo tušti. Baridas man nusišypsojo perdėtai saldžia šypsena ir paspaudė ranką.

– Mes nekantriai laukiame naujo tęsinio. Žinokit, du paskutinius leidžiame pakartotinai, žmonės juos tiesiog graibstyte graibsto. Kaip manot, jei dar penkis tūkstančius egzempliorių?

Manau, jų turėjo būti apie penkiasdešimt tūkstančių, bet tik linktelėjau be jokio entuziazmo. Baridas ir Eskobiljasas tiesiog puikiai naudojosi tuo, ką Barselonos leidėjų korporacija vadino „dvigubu tiražu“, ir pardavinėjo knygas lyg gėlių puokštes. Oficialiai kiekvieno tiražo būdavo išleidžiama keli tūkstančiai egzempliorių, ir nuo jų autoriui mokama juokinga suma. Vėliau, jei knyga turėdavo paklausą, būdavo išspausdinama dar viena ar daugybė slaptų laidų dešimtimis tūkstančių egzempliorių – už juos autorius negaudavo nė pesetos. Tie egzemplioriai galėjo skirtis nuo pirmųjų, nes Baridas juos spausdindavo Santa Perpetua de Mogodoje slapta įsikūrusiame dešrelių fabrike, ir jei juos pasklaidydavai, jie pakvipdavo labai pažįstama gerai išrūkytos kiaulienos dešra.

– Bijau, kad turiu jums pranešti blogą naujieną.

Baridas ir Venena susižvalgė, bet nė vienas jų veido raumuo nesujudėjo. Tuo metu duryse pasirodė Eskobiljasas ir dėbtelėjo į mane tokiu atšiauriu ir nemalonių žvilgsniu, tarsi iš akies man būtų matavęs karstą.

– Žiūrėk, kas atėjo mūsų aplankyti. Kokia maloni staigmena, tiesa? – kreipėsi Baridas į savo partnerį, ir tas atsakė galvos linktelėjimu. – Nagi, kokios jau tos blogos naujienos? – paklausė Eskobiljasas.

– Ar truputį vėluojat, bičiuli Martinai? – draugiškai pasiteiravo Baridas. – Esu tikras, mes galim sutvarkyti...

– Ne. Nevėluoju. Tiesiog nebus knygos.

Eskobiljasas žengė žingsnį į priekį ir kilstelėjo antakius. Baridas sukikeno.

– Ką turite omenyje sakydamas, kad nebus knygos? – paklausė Eskobiljasas.

– Kad vakar sudeginau rankraštį ir iš jo nebeliko nė vieno puslapio.

Stojo ilga tyla. Baridas taikiai mostelėjo ranka į vadinamąjį lankytojų krėslą, gilų juosvą sostą, į kurį būdavo nugramzdinami autoriai ir tiekėjai, kad jų ir Barido žvilgsniai galėtų susitikti vienodame aukštyje.

– Sėskitės, Martinai, ir pasakokit, kas iš tikrųjų atsitiko. Matau, kažkas jums neduoda ramybės. Su mumis galit būti atviras – juk mes šeima.

Venena ir Eskobiljasas pritariamai linktelėjo, visą savo pagarbą telkdami į susižavėjimo kupiną žvilgsnį. Aš nusprendžiau stovėti. Visi trys taip pat liko stovėti, stebilydamiesi į mane tarsi į kokį druskos stulpą ir laukdami, kada pagaliau prabilsiu. Mačiau, kaip nuo įtemptos šypsenos Baridui įskaudo veidas.

– Na?

– Ignacijus B. Samsonas nusižudė. Ir paliko nebaigtą dvidešimties puslapių pasakojimą, kuriame jis miršta su Chloje Permanjer, abu išgėrę nuodų ir apsikabinę.

– Autorius miršta viename iš savo romanų? – sutrikusi paklausė Herminija.

– Tai avangardiškas atsisveikinimas su serijos pasauliu. Detalė, kuri, esu tikras, jums patiks.

– Ar čia negali būti kokio nors priešnuodžio, ar?.. – paklausė Venena.

– Martinai, nereikia jums priminti, kad sutartį pasirašė ne tariamai miręs Ignacijus, o jūs... – pradėjo Eskobiljasas.

Baridas pakėlė ranką, norėdamas nutildyti savo kolegą.

– Manau, Martinai, jog žinau, kas čia vyksta. Jūs išsekęs. Štai jau daugelį metų neleidžiate smegenims atsikvėpti – už tai mūsų leidykla jums dėkinga ir vertina jus. Jums reikia pailsėti. Aš suprantu. Mes suprantame, tiesa?

Baridas žvilgtelėjo į Eskobiljasą ir Veneną, ir šie surimtėję linktelėjo.

– Jūs menininkas ir norite kurti meną, aukštąją literatūrą, ką nors, kas plaukia tiesiai iš širdies ir kas leistų užrašyti jūsų vardą aukso raidėmis ant pasaulinės istorijos laiptų.

– Jūsų aiškinimas skamba juokingai, – pasakiau.

– Nes tai ir yra juokinga, – pridūrė Eskobiljasas.

– Ne, visai ne, – nutraukė jį Baridas. – Tai žmogiška. Mes juk irgi žmonės. Visi mes – aš, mano partneris ir Herminija, kuri, būdama moteris ir subtili jausminga būtybė, iš mūsų trijų yra pati žmogiškiausia. Argi ne taip, Herminija?

– Taip, pati žmogiškiausia, – sutiko Venena.

– O kadangi esame žmogiški, mes jus suprantame ir norime palaikyti. Todėl, kad jums didžiuojamės ir esame įsitikinę: jūsų sėkmė bus mūsų sėkmė, ir dar dėl to, kad, šiaip ar taip, šioje leidykloje visų svarbiausia žmonės, o ne skaičiai.

Baigęs šią kalbą, Baridas padarė pauzę kaip teatre. Gal vylėsi, kad imsiu ploti, bet pamatęs, kad ramiai tebestoviu, tęsė savo kalbą:

– Todėl siūlau jums štai ką: imkite šešis, jeigu reikia – devynis mėnesius atostogų, nes gimdymas yra gimdymas, užsidarykite studijoje ir rašykite didįjį savo gyvenimo romaną. Kai baigsite, atnešite jį mums, ir mes, viskuo rizikuodami ir viską statydami ant kortos, išleisime jį tikroju jūsų vardu. Todėl, kad mes jūsų pusėje.

Pažvelgiau į Baridą, paskui į Eskobiljasą. Venena vos sulaikė jaudulio ašaras.

– Žinoma, be avanso, – patikslino Eskobiljasas.

Baridas džiaugsmingai sumosavo rankomis.

– Na, ką pasakysite?

Dirbti pradėjau tą pačią dieną. Mano planas buvo toks pat paprastas, koks ir beprotiškas. Dieną perrašinėsiu Vidalio knygą, o naktį dirbsiu prie savosios. Pasinaudosiu visais blogaisiais įpročiais, kurių mane išmokė Ignacijus B. Samsonas, ir priversiu juos tarnauti tai dalelytei

orumo ir garbingumo, kuriuos dar buvau išsaugojęs širdyje. Rašysiu iš dėkingumo, nevilties ir tuštybės. Pirmiausia rašysiu Kristinai, kad įrodyčiau, jog ir aš sugebu išmokėti skolą Vidaliui, ir kad Davidas Martinas, nors ir stovintis prie mirties slenksčio, nusipelnė teisę pažvelgti jai į akis nesigėdydamas savo juokingų lūkesčių.

*

Pas daktarą Triasą negrižau. Nemačiau reikalo. Tą dieną, kai neįstengsiu parašyti daugiau nei vieno žodžio ar net jo sugalvoti, tai pirmiausia sužinosiu pats. Mano ištikimas ir nelabai skrupulingas vaistininkas nieko neklausinėdamas duodavo tiek kodeino tablečių, kiek paprašydavau, o kartais parūpindavo ir kitų palaimą teikiančių dalykėlių – jie uždegdavo man venas ir sunaikindavo ne tik skausmą, bet ir sąmonę. Niekam neprasitariau nei apie savo lankymąsi pas daktarą, nei apie tyrimų rezultatus.

Gyvybei palaikyti užteko to, ką aš kas savaitę užsisakydavau ir gaudavau iš *Can Gispert*, nuostabios kolonijinių prekių parduotuvės, įsikūrusios Miraljerso gatvėje už Jūrinės Švč. Mergelės Marijos katedros. Užsakymas visada būdavo toks pat. Prekes paprastai atnešdavo savininko duktė, mergaitė, kuri stebėlydavosi į mane tarsi išsigandęs elniukas, kai pakviesdavau ją į vestibulį ir prašydavau palaukti, kol ieškosiu pinigų susimokėti.

– Čia tavo tėvui, o čia tau.

Arbatpinigių visada duodavau dešimt sentimų, ir ji visada juos tyliai paimdavo. Kas savaitę mergaitė paskambindavo prie mano durų su užsakymu ir kas savaitę jai susimokėdavau ir duodavau dešimt sentimų arbatpinigių. Devynis mėnesius ir vieną dieną visą tą laiką, kai rašiau vienintelę knygą, kuri išeis su mano pavarde, toji mergaitė, kurios vardo nežinojau, o veidą kiekvieną savaitę vis pamiršdavau ir prisimindavau tik tada, kai pamatydavau stovinčią tarpduryje, buvo žmogus, kurį mačiau dažniausiai.

Iš karto neįspėjusi, Kristina liovėsi vaikščiojusi į mūsų popietinius susitikimus. Ėmiau būgštauti, kad Vidalis bus perpratęs mūsų gudrybę, bet vieną vakarą, kai buvau pralaukęs jos beveik savaitę, atidariau duris vildamasis pamatyti ją, o išvydau Pepą, vieną iš vilos *Helius* tarnų. Nuo Kristinos jis atnešė kruopščiai užantspauduotą voką. Jame buvo visas Vidalio rankraštis. Pepas paaiškino, kad Kristinos tėvą ištiko aneurizmos priepuolis, jis tapo beveik neįgalus, ir ji išvežė jį į Puigserdos sanatoriją Pirėnuose, kur, pasirodo, dirba jaunas daktaras, patyręs tokių ligų specialistas.

– Ponas Vidalis viskuo pasirūpino negailėdamas jokių išlaidų, – paaiškino Pepas.

Vidalis niekada neužmiršta savo tarnų, pamaniau ne be savotiško kartėlio.

– Prašė atiduoti tiesiai jums į rankas. Ir niekam nesakyti.

Vaikinukas padavė paketą ir lengviau atsiduso, atsikratęs paslaptingo daikto.

– Ar ji paliko adresą, kad reikalui esant galėčiau ją rasti?

– Ne, pone Martinai. Tik žinau, kad panelės Kristinos tėvas išvežtas į San Antonijaus vilą.

Po kelių dienų netikėtai apsilankė Vidalis ir visą vakarą prasėdėjo pas mane, gerdamas mano anyžinę, rūkydamas mano cigaretes ir pasakodamas, kas nutiko jo vairuotojui.

– Sunku patikėti. Stiprus lyg ažuolas vyras staiga griūva ir pakirstas ir jau nebežino, kas jis toks.

– Kaip Kristina?

– Gali tik įsivaizduoti. Prieš kelerius metus mirė jos motina, ir iš visos šeimos liko tik Manuelis. Kristina išsivežė šeimos albumą ir kasdien vargšeliui rodo nuotraukas, norėdama įsitikinti, ar jis ką nors prisimena.

Kol Vidalis kalbėjo, jo romanas – nors turėčiau sakyti „mano“ – gulėjo apverstas ant rašomojo stalo, beveik ranka pasiekiamas. Jis papasakojo, kad išvažiavus Manueliui primygtinai prašęs Pepą – regis, gerą jojiką – kuo greičiau mokytis vairuoti, bet kol kas jaunuolis – tikra nelaimė.

– Duok jam laiko. Automobilis – ne arklys. Visa paslaptis – praktika.

– Dabar, kai užsiminei, sakyk, ar Manuelis tave mokė vairuoti?

– Truputį, – prisipažinau. – Ir tai ne taip lengva, kaip atrodo.

– Jei romanas, kurį dabar rašai, nebus perkamas, visada gali tapti mano vairuotoju.

– Done Pedrai, gal iš anksto nelaidokime vargšelio Manuelio.

– Tu teisus. Negerai pasakiau, – sutiko Vidalis. – Atsiprašau.

– O kaip jūsų romanas, done Pedrai?

– Puikiai. Kristina išsivežė į Puigserdą galutinį rankraščio variantą, ketina švariai perspausdinti ir prižiūrėdama tėvą galutinai sutvarkyti.

– Džiaugiuosi matydamas jus laimingą.

Vidalis pergalingai nusišypsojo.

– Manau, jis sulauks didžiulės sėkmės, – pasidžiaugė. – Po daugelio mėnesių, kuriuos tariasi veltui iššvaistęs, perskaičiau pirmuosius penkiasdešimt puslapių, kuriuos Kristina švariai perspausdino, ir net pats nustebau. Manau, nustebsi ir tu. Pamatysi – ir aš dar galiu tave pamokyti kai kurių gudrybių.

– Niekada tuo neabejojau, done Pedrai.

Tą vakarą Vidalis gėrė daugiau nei paprastai. Metai išmokė mane atpažinti jo baimes ir santūrius nutylėjimus, todėl supratau, kad šis jo apsilankymas – ne tik mandagumo išraiška. Kai išbaigė visas anyžinės atsargas, pripyliau jam didžiulę stiklinę brendžio ir ėmiau laukti.

– Davidai, yra dalykų, apie kuriuos mudu su tavimi niekada nekalbėjome...

– Pavyzdžiui, apie futbolą...

– Aš kalbu rimtai.

– Tada aš klausau, done Pedrai.

Kurį laiką stebėjo mane dvejodamas.

– Aš visada stengiausi būti tau geras draugas, Davidai. Tu tai žinai, tiesa?

– Jūs man buvote daugiau nei draugas, done Pedrai. Tai žinome abu – ir aš, ir jūs.

– Kartais klausiu savęs, ar negalėjau elgtis su tavimi garbingiau.

– Kuriuo atžvilgiu?

Vidalis įsistebeilijo į brendžio taurę.

– Davidai, yra dalykų, apie kuriuos tau niekada nepasakojau. Dalykų, apie kuriuos galbūt turėjau tau papasakoti prieš daugelį metų...

Palaukiau, kol prabėgs viena ar dvi minutės, prilygstančios amžinybei. Kad ir ką pasakytų Vidalis, buvo aišku: tos išpažinties iš jo neištrauks joks pasaulio brendis.

– Nesijaudinkit, done Pedrai. Jei tai laukė metų metus, gali palaukti ir iki rytojaus.

– Rytoj galbūt neturėsiu drąsos tau to pasakyti.

Dar niekada nemačiau jo tokio išsigandusio. kažkas jam gniaužė širdį, ir aš ėmiau jaustis nejaukiai.

– Done Pedrai, mes padarysime štai ką. Kai išleisite savo knygą, o aš savąją, mudu kartu atšvėsime, ir jūs papasakosite, ką norite man papasakoti. Pakvieskite mane į vieną iš tų brangių ir rafinuotų vietų, kur be jūsų manęs neįleidžia, ir išsipasakokite viską, ką tik norite. Sutarėme?

Naktį palydėjau jį iki Borno bulvaro, kur, stovėdamas prie *Hispano-Suiza*, jo laukė Pepas, įsigūzojęs į Manuelio uniformą – kaip ir automobilis, ji buvo penkiais dydžiais jam per didelė. Automobilio kėbulas buvo margas nuo įbrėžimų ir naujų smūgių žymių – į tai buvo skaudu žiūrėti.

– Važiuok lengva riste, Pepai, – patariau. – Niekada neleisk mašinos šuoliais. Lėtai, bet saugiai, tarsi ji būtų peršeronas.

– Taip, pone Martinai. Lėtai, bet saugiai.

Atsisveikindamas Vidalis stipriai mane apkabino, ir kai įsėdo į automobilį, man pasirodė, kad jo pečius slegia viso pasaulio našta.

16

Praėjus kelioms dienoms, kai padėjau paskutinį tašką ir baigiau abu romanus, Vidalio ir savo, nieko nepranešęs atėjo Pepas. Kaip visada, buvo su uniforma, kurią paveldėjo iš Manuelio ir su kuria panėšėjo į feldmaršalą persirengusį berniuką. Iš pradžių pamaniau, kad atvežė žinutę nuo Vidalio, gal net nuo Kristinos, bet niūrus veidas išdavė nerimą, ir vos mudviejų akys susitiko, tokią galimybę iš karto atmečiau.

– Blogos naujienos, pone Martinai.

– Kas atsitiko?

– Ponas Manuelis...

Jam aiškinant, kas atsitiko, balsas užsikirto, ir kai paklausiau, ar nenorėtų stiklinės vandens, vos nepravirko. Po ilgos agonijos Manuelis Sagnieras prieš tris dienas mirė Puigserdos sanatorijoje. Dukters pageidavimu, vakar buvo palaidotas kapinaitėse Pirėnų papėdėje.

– Dieve šventas, – sušnabždėjau.

Vietoj vandens padaviau Pepui didelę taurę brendžio ir pasodinau į krėslą galerijoje. Kiek aprimęs, Pepas paaiškino, kad Vidalis jį siunčiąs parvežti Kristinos, kuri turi grįžti šį vakarą penktos valandos traukiniu.

– Įsivaizduokit, kaip jausis panelė Kristina, – sušnabždėjo Pepas išsigandęs minties, kad būtent jam reikės ją sutikti ir guosti, kol parves į mažą butelį, įrengtą vilos *Helius* garaže, kur ji gyveno su tėvu nuo pat ankstyvos vaikystės.

– Klausyk, Pepai, aš nežinau, ar gerai, kad būtent tu važiuoji pasitikti panelės Sagnier.

– Bet toks dono Pedro įsakymas...

– Pasakyk donui Pedrui, kad sutiksiu aš.

Alkoholiu ir įkalbinėjimais sugebėjau įtikinti Pepą važiuoti namo ir patikėti šį reikalą man. Panelę apsiėmiau sutikti aš, o į vilą parvežti taksi.

– Dėkui jums, pone Martinai. Jūs išsilavinęs žmogus ir geriau žinosite, ką vargšelei pasakyti.

Be penkiolikos penktą nužingsniavau į ką tik atidarytą Prancūzijos stotį. Tų metų Pasaulinė paroda visame mieste buvo pribarsčiusi ir palikusi daugybę stebuklų, bet mano mėgstamiausias buvo tas skliautuotas, į šventyklą panašus plieno ir stiklo statinys – gal todėl, kad stovėjo arti mano namo ir buvo matomas iš bokšto studijos. Tą pavakarę dangus buvo aptrauktas juodų debesų, šuoliais lekiančių nuo jūros ir besitelkiančių virš miesto. Žaibų tvyksniai horizonte ir karštas, paraku ir elektra atsiduodantis vėjas pranašavo artėjant smarkią vasaros audrą. Kai pasiekiau stotį, iš dangaus ėmė kristi pirmieji lašai, sunkūs ir blizgantys lyg monetos. O kaiėjau platforma laukti atvykstant traukinio, lietus jau visa jėga barbeno į skliautuotą stoties stogą. Tamsa, regis, užėjo staiga ir tik kada ne kada ją nušviesdavo su trenksmu ir įniršiu sproginėjantys šviesos tvyksniai.

Traukinys įvažiavo į stotį beveik valandą pavėlavęs, su paaudriais šliaužiančia garų gyvate. Stovėjau prie garvežio, laukdamas, kada pamatysiu Kristiną su kitais iš vagonų lipančiais keleiviais. Po dešimties minučių visi keleiviai išlipo, bet Kristinos niekur nemačiau. Pamanęs, kad galbūt ji neįsėdo į šį traukinį, jau ketinau grįžti namo, bet nusprendžiau dar sykį pereiti peroną iki galo ir atidžiai apžiūrėti kupė langus. Radau ją sėdinčią priešpaskutiniame vagone, atrėmusią galvą į langą ir žiūrinčią į tolį. Įlipau į vagoną ir sustojau ant kupė slenksčio. Išgirdusi mano žingsnius, ji atsigręžė ir pažvelgė visai nenustebusi, vos vos šypsodamasi. Atsistojo ir tylėdama mane apkabino.

– Sveika sugrįžusi, – pasisveikinau.

Vienintelis Kristinos bagažas buvo mažas lagaminėlis. Padaviau jai ranką, ir mudu išlipome ant perono, dabar jau visiškai tuščio. Visą kelią iki stoties vestibulio ėjome nepratardami nė žodžio. Prie išėjimo sustojome. Smarkiai pylė lietus, ir taksi eilė, kurią atėjęs mačiau nutįsusią prie stoties durų, dabar buvo tarsi išgaravusi.

- Šį vakarą nenoriu grįžti į vilą, Davidai. Dar ne.
- Jei nori, gali pernaktuoti pas mane arba galime paieškoti kambarėlio viešbutyje.
- Aš nenoriu būti viena.
- Tada einam pas mane. Ko jau ko, o kambarių man netrūksta.

Pamačiau vieną nešiką, išėjusį ant slenksčio pažiūrėti į lietų, su didžiuliu skėčiu rankoje. Priėjęs prie jo, paprašiau parduoti skėtį už penkis kartus didesnę kainą. Jis pardavė jį maloniai šypsodamasis.

Prisidengę skėčiu, drąsiai patraukėme per liūtį Bokšto namo link. Dėl vėjo gūsių ir vandens klanų po dešimties minučių jį pasiekėme kiaurai permirkę. Per liūtį buvo nutrūkusi elektros srovė, ir gatvės skendėjo skystoje tamsoje, vietomis pridaigstytoje aliejinių žibintų ar žvakių, metančių šviesą nuo balkonų ir paradinių durų. Nė kiek neabejojau, kad nuostabioji mano namų elektros sistema bus pasidavusi pirmoji. Iš tikrųjų laiptais turėjome rabždintis apgrai bomis, o kai atidarėme pagrindines duris, tvyksinčių žaibų šviesoje butas man pasirodė dar niūresnis ir nesvetingesnis.

- Jei apsigalvojai ir manai, kad turėtume paieškoti viešbučio...
- Ne, viskas gerai. Nesirūpink.

Kristinos lagaminėlį padėjau prieškambarėje ir nuėjau į virtuvę ieškoti mažų ir didelių žvakių, kurias laikiau sieninėje spintoje. Ėmiau degti jas vieną po kitos ir statyti į lėkštes, stiklines ir taures. Kristina stebėjo mane nuo durų.

- Tai užtruks minutę, – patikinau ją. – Aš turiu praktikos.

Išdėliočiau žvakes po kambarius, koridorius ir kampus, kol visą namą apgaubė blyškiai auksinė prieblanda.

- Kaip katedroje, – pasakė Kristina.

Palydėjau ją į vieną iš miegamųjų, kuriuo niekada nesinaudojau, bet laikiau švarų ir tvarkingą tam atvejui, jei kurią dieną pasigėręs Vidalis negalėtų grįžti į savo rūmus ir pasilikėtų nakvoti.

- Tuo pat atnešiu tau švarių rankšluosčių. Jei neturi kuo persirengti, galiu pasiūlyti ištisą kolekciją nykių *Belle Époque* stiliaus drabužių, kuriuos buvę savininkai paliko spintose.

Į mano nevykusius – mėginimus pralinksminėti ji atsakė tik šypsena ir galvos linktelėjimu. Palikęs ją sėdėti ant lovos, nubėgau ieškoti rankšluosčių. Grįžęs radau tebesėdinčią ta pačia poza, nė nepakrutėjusią iš vietos. Padėjau rankšluosčius šalia jos ant lovos ir, kad būtų šviesiau, atnešiau porą žvakių, kurias buvau palikęs prie durų.

- Ačiū, – sušnabždėjo ji.
- Kol persirengsi, išvirsiu tau karšto sultinio.

– Aš nealkana.

– Vis tiek išgerk. Pasijusi geriau. Jeigu dar ko nors reikės, sakyk, nesidrovėk.

Palikau ją vieną ir nuėjau į savo kambarį nusauti permirkusių batų. Užkaičiau vandenį, atsisėdau galerijoje ir ėmiau laukti. Į didžiulius langus įnirtingai tebebarbeno lietus, vanduo žliaugė bokšto nutekamaisiais vamzdžiais, čiurkšlėmis liejosi ant terasos, ir jo garsas panėšėjo į lubomis vaikštinėjančio žmogaus žingsnius. Tolėliau Riberos kvartalas skendėjo beveik visiškoje tamsoje.

Netrukus atsidarė Kristinos kambario durys ir pasigirdo artėjantys žingsniai. Ji buvo apsisiautusi baltu chalatu, o ant pečių užsimetusi vilnonę skarą, visiškai jai netinkančią.

– Pasiėmiau iš vienos spintos, – tarė. – Tikiuosi, labai tavęs nenuskriaudžiau.

– Jei nori, gali ją pasilikti.

Ji atsisėdo į vieną iš krėslų ir apsižvalgė po kambarį, žvilgsniu sustodama prie krūvos popierių ant stalo. Žvilgtelėjo į mane, ir aš linktelėjau.

– Baigiau prieš kelias dienas.

– O tavasis?

Savais aš laikiau abu rankraščius, bet ji vėl linktelėjo.

– Ar galiu? – tarė paimdama vieną lapą ir prikišdama arčiau prie žvakidės.

– Žinoma.

Stebėjau, kaip ji skaito su švelnia šypsena lūpose.

– Pedras niekada nepatikės, kad tai parašė jis, – tarė ji.

– Pasitikėk manim, – atsakiau.

Kristina padėjo lapą ant popierių krūvos ir ilgai žiūrėjo į mane.

– Man tavęs trūko, – prisipažino. – Nenorėjau, bet man tavęs trūko.

– Man irgi.

– Kai kuriomis dienomis prieš eidama į sanatoriją užsukdavau į stotį, atsisėdavau perone ir laukdavau traukinio iš Barselonos, vildamasi, kad galbūt pamatysiu tave.

Aš nurijau seilę.

– Maniau, nenori manęs matyti, – atsakiau.

– Aš irgi taip maniau. Ar žinai, kad mano tėvas dažnai klausdavo apie tave? Jis prašė pasirūpinti tavimi.

– Tavo tėvas buvo geras žmogus, – pasakiau. – Geras draugas.

Kristina linktelėjo šypsodama, bet aš pamačiau, kad jos akys prisipildė ašarų.

– Į pabaigą jis jau nieko neprisiminė. Būdavo dienų, kai painiodavo mane su mano motina ir prašydavo atleisti už tuos metus, kuriuos jis praleido kalėjime. Paskui ištisas savaites, regis, vargiai mane pastebėdavo. Ilgainiui žmogaus širdyje apsigyvena vienvėdis ir daugiau nesitraukia.

– Man labai gaila, Kristina.

– Paskutinėmis dienomis maniau, kad jam pagerėjo. Pradėjo prisiminti. Atvežiau nuotraukų albumą, kurį jis laikė namie, ir vėl ėmiau rodyti, kas yra kas. Yra sena nuotrauka, daryta vieloje *Helius*, kurioje judu sėdite automobilyje. Tu – prie vairo, o tėvas moko tave vairuoti. Judu juokiatės. Ar nori ją pamatyti?

Aš dvejojau, bet nenorėjau nutraukti šios akimirkos.

– Žinoma...

Kristina nuėjo ieškoti albumo lagaminėlyje ir grįžo su oda įrišta knygele. Atsisėdo šalia ir ėmė versti lapus su senomis nuotraukomis, laikraščių iškarpomis ir atvirukais. Manuelis, kaip ir mano tėvas, buvo vos pramokęs skaityti ir rašyti, todėl ir jo prisiminimai susidėjo iš vaizdų.

– Žiūrėk, štai ir jūs.

Pažvelgiau į nuotrauką ir aiškiai prisiminiau tą vasaros dieną, kai Manuelis man leido sėsti į pirmąjį Vidalio pirktą automobilį ir ėmė mokyti vairavimo pradmenų. Paskui mudu nuvažiavome iki Panamos gatvės, penkių kilometrų per valandą greičiu, kuris man atrodė svaiginamas, pasiekėme Pirsono prospektą ir grįžome. Aš sėdėjau prie vairo.

– Štai jūs ir tapote tikru vairuotoju, – pasakė Manuelis. – Jeigu kada nors neįstengsite užsidirbti duonos savo istorijomis, galėsite dalyvauti automobilių lenktynėse.

Nusišypsojau prisiminęs tą akimirką, atrodė, amžinai pradingusią. Kristina padavė albumą.

– Pasilik jį. Tėvui patiktų, jeigu jį turėtum tu.

– Jis tavo, Kristina. Negaliu jo paimti.

– Aš irgi norėčiau, kad jį turėtum tu.

– Tada saugosiu jį, kol panorėsi atsiimti.

Ėmiau sklaidyti albumo lapus, vėl prisimindamas pažįstamus veidus ir atidžiai įsižiūrėdamas į tuos, kurių niekad nebuvau matęs. Ten buvo Manuelio Sagniero ir jo žmonos Marijos, kuri taip panėšėjo į Kristiną, vestuvių nuotrauka, studijoje darytų jos dėdžių ir senelių portretai, viena Ravalio gatvės, kuriaėjo procesija, nuotrauka ir dar viena – San Sebastiano vandens gydyklų Barselonetos paplūdimyje. Manuelis rinko senus Barselonos atvirukus ir iškarpas iš laikraščių – vienoje iš jų labai jaunas Vidalis pozavo prie „Floridos“ viešbučio durų pačioje Tibidabo kalno viršūnėje, kitoje stovėjo už parankės su pritrenkiančia gražuole kazino *La Rabasada* salone.

– Tavo tėvas dievino doną Pedrą.

– Jis visada sakydavo, kad mes turime būti jam dėkingi už viską, – atsakė Kristina.

Tebekeliavau tolyn vargšo Manuelio atminties takais, kol atverčiau puslapį, kuriame viena nuotrauka, regis, visiškai nederėjo prie kitų. Joje aštuonerių ar devynerių metų mergytė žengė nedideliu mediniu molu, nusidriekusi tolyn į ramią švytinčią jūrą. Jiėjo laikydama suaugusio žmogaus, baltu kostiumu vilkinčio vyro, ranką, bet jo vaizdas kadre buvo pusiau nukirstas rėmo. Molo gale buvo galima įžiūrėti burinį laivelį ir begalinį horizontą, už kurio leidosi saulė. Nugara į kamerą stovinti mergytė buvo Kristina.

– Šita mano mėgstamiausia, – sušnabždėjo ji.

– Kur ji daryta?

– Nežinau. Neprisimenu nei vietos, nei dienos. Net nesu tikra, ar tas vyras – mano tėvas. Tarsi tos akimirkos niekada nebuvo. Jau seniai radau ją tėvo albume ir niekada nesužinojau, ką ji reiškia. Tarsi norėtų man kažką pasakyti.

Verčiau puslapius toliau. Kristina pasakojo vardydama žmones.

– Žiūrėk, čia man keturiolika.

– Žinau.

Kristina liūdnai pažvelgė į mane.

– Tada aš nesuvokiau, tiesa? – paklausė.

Aš gūžtelėjau pečiais.

– Tu niekada man neatleisi.

Užuot pažiūrėjęs jai į akis, toliau sklaidžiau albumo puslapius.

– Neturiu ko tau atleisti.

– Pažvelk į mane, Davidai.

Užverčiau albumą ir pažvelgiau į ją.

– Tai melas, – pasakė. – Aš suvokiau. Suvokiau kiekvieną dieną, bet maniau, kad neturiu teisių.

– Kodėl?

– Todėl, kad mūsų gyvenimai mums nepriklauso. Nei mano, nei mano tėvo, nei tavo...

– Viskas priklauso Vidaliui, – pasakiau neslėpdamas kartėlio.

Ji lėtai paėmė mano ranką ir pakėlė prie lūpų.

– Šiandien – ne, – sušnabždėjo.

Žinojau, kad prarasiu ją, vos pasibaigs ši naktis, ir iš vidaus ją graužiantys skausmas ir vienvė pamažu nurims. Žinojau, kad ji teisi, ir ne todėl, kad pasakė tiesą, o dėl to, kad giliai širdyje mudu tuo tikėjome ir kad taip bus visada. Kaip du vagys pasislėpėme viename iš kambarių, nedrįsdami pasiimti žvakės, net nedrįsdami kalbėti. Nurengiau ją lėtai, perbėgdamas jos kūną lūpomis, suvokdamas, kad daugiau to niekada nepakartosiu. Kristina atsidavė sykiu su įniršiu ir nesivaržydama, ir kai mus įveikė nuovargis, neištarusi nė žodžio užmigo mano glėbyje. Aš grūmiausi su miegu mėgaudamasis jos kūno šiluma ir galvodamas: jeigu vieną dieną manęs pasiimti ateis mirtis, sutiksiu ją ramiai. Glosčiau Kristiną tamsoje, pro sienas klausydamasis, kaip nuo miesto tolsta audra, žinodamas, kad ją prarasiu, bet taip pat žinodamas, kad kelias minutes mudu priklausėme vienas kitam ir daugiau niekam.

Kai pirmasis aušros dvelksmas palietė langus, atsimerkiau ir išvydau tuščią lovą. Koridoriumi nuėjau iki galerijos. Kristina buvo palikusi albumą ir išsinešusi Vidalio romaną. Perėjau visus namus, kurie jau kvepėjo vienvė, ir vieną po kitos užpūčiau vakare uždegtas žvakes.

Po devynių savaitių stovėjau priešais septynioliktuoju numeriu pažymėtą Katalonijos aikštės namą, kuriame prieš dvejus metus buvo atidarytas „Katalonijos“ knygynas. Stovėjau ir apstulbęs žiūrėjau į vitriną – ji man pasirodė begalinė, nes visą užėmė Pedro naujo romano, pavadinto „Pelenų namai“, egzemplioriai. Širdyje nusišypsojau. Mano globėjas net panaudojo pavadinimą, kurį kažkada jam pasiūliau aiškindamas istorijos idėją. Nusprendžiau įeiti vidun ir paprašyti vieno egzemplioriaus. Atsitiktinai atverčiau ir vėl ėmiau skaityti tas vietas, kurias mokėjau atmintinai ir vos prieš du mėnesius baigiau gludinti. Neaptikau knygoje nė vieno žodžio, kurio nebūčiau parašęs, išskyrus paskyrimą: *Kristinai Sagnier, be kurios...*

Kai grąžinau knygą pardavėjui, jis patarė ilgai nesvarsčius nusipirkti.

– Gavome prieš dvi dienas, aš jau perskaičiau, – pridūrė. – Didis romanas. Paklauskite mano patarimo ir pirkit dabar. Žinau, kad visi laikraščiai kelia jį į padanges, ir, nors dažniausiai tai blogas ženklas, šį kartą išimtis patvirtina taisyklę. Jei nepatiks, atnešite ją man ir grąžinsiu jums pinigus.

– Ačiū, – atsakiau, – už patarimus ir už visa kita. Bet aš taip pat ją skaičiau.

– Tai gal galiu jums ką nors pasiūlyti?

– Ar neturite romano pavadinimu „Dangaus žingsniai“?

Pardavėjas valandėlę mąstė.

– Jūs turite galvoje Martino romaną, ar ne? To, kuris taip pat parašė „Miestą“?..

Aš linktelėjau.

– Buvau ją užsakęs, bet leidykla neatsiuntė nė vieno egzemplioriaus. Luktelėkit, patikrinsiu dar kartą.

Nuėjau su juo prie prekystalio, jis paklausė kolegos, bet tas papurtė galvą.

– Turėjome ją gauti vakar, – teisinosi jis, – bet leidėjas sako, kad neturi knygos egzempliorių. Apgailestauju. Jei pageidaujate, kai gausiu, vieną paliksiu jums...

– Nesirūpinkit. Kurią nors dieną vėl užsuksiu. Labai jums dėkoju.

– Man labai gaila, pone. Nežinau, kas atsitiko. Kaip sakiau, turėjau ją gauti...

Išėjęs iš knygyno, pasukau prie spaudos kiosko, stovinčio Ramblos alėjos pradžioje. Ten nusipirkau beveik visus dienos laikraščius, nuo „Avangardo“ iki „Pramonės balso“. Atsisėdau kavinėje *Canaletas* ir įnikau į jų puslapius. Visi laikraščiai rašė apie romaną, kurį parašiau už Vidalį, – straipsniai buvo per visą puslapį, su didžiulėmis antraštėmis ir dono Pedro nuotrauka, kurioje jis atrodė susimąstęs ir paslaptingas, nauju kostiumu ir su apsimestine panieka papsintis pypkę. Perskaičiau įvairias antraštes, taip pat pirmąsias ir paskutiniąsias recenzijų pastraipas.

Pirmoji prasidėjo žodžiais: „Pelenų namai“ – brandus, įdomus, aukšto lygio kūrinys, užimantis vietą tarp geriausių šiuolaikinės literatūros pavyzdžių.“ Kitas laikraštis tikino skaitytojus, kad „Ispanijoje niekas geriau nerašo už Pedrą Vidalį, gerbiamiausią ir labiausiai pripažintą mūsų romanistą“, trečias tvirtino, kad šis romanas „aukščiausios prabos, meistriškai parašytas, išskirtinės kokybės kūrinys“. Ketvirtas apibendrino didžiulę tarptautinę Vidalio ir jo kūrinio reikšmę: „Europa lenkiasi meistriui“ (nors romanas tik prieš dvi dienas pasirodė Ispanijoje, tad, net jeigu būtų verčiamas, kitoje šalyje pasirodytų tik po metų). Straipsnis ilgai ir nuobodžiai aprašė platų pripažinimą ir nepaprastą pagarbą, kurią Vidalio pavardė kelianti „žymiausiems tarptautinio masto žinovams“, nors, kiek man buvo žinoma, nė viena jo knyga niekada nebuvo išversta į jokią kitą kalbą, išskyrus romaną, kurį donas Pedras išleido prancūziškai savo lėšomis ir pardavė vos šimtą dvidešimt šešis egzempliorius. Be visų tų neįtikėtinų dalykų, spauda vienu balsu šaukė „apie klasiko gimimą“ ir romaną, su kuriuo „grįžo vienas iš didžiųjų, vienas geriausių mūsų laikų rašytojų: Vidalis, neginčijamas mūsų literatūros maestro“.

Kitame vieno iš tų laikraščių puslapyje, kuklioje vietojė, kurioje tilpo viena ar dvi skiltys, užtikau ir tokio Davido Martino romano recenzijas. Palankiausia prasidėjo taip: „Pirmasis naujoko romanas „Dangaus žingsniai“, parašytas lėkštu stiliumi, jau nuo pirmo puslapio mums akivaizdžiai parodo, kad autorius stokoja meistriškumo ir talento.“ Antrosios recenzijos vertinimu, „debiutantas bando mėgdžioti maestro Pedrą Vidalį, bet nesėkmingai“. Paskutinis straipsnis, kurį įstengiau perskaityti, išspausdintas laikraštyje „Pramonės balsas“, prasidėjo trumpa, ryškiomis raidėmis išspausdinta įžanga: „Davidas Martinas, visiškai nežinomas autorius ir klasifikuotų skelbimų redaktorius, nustebino mus turbūt prasčiausiu šių metų debiutu.“

Palikau ant staliuko laikraščius ir jau užsakytą kavą ir patraukiau žemyn Rambla alėja Barido ir Eskobiljaso kontoros link. Pakeliui praėjau keturis ar penkis knygynus, visus papuoštus nesuskaičiuojamais Vidalio knygų egzemplioriais. Nė viename neradau nė vieno savo romano egzemplioriaus. Visuose išgirdau tą patį atsakymą, kaip ir „Katalonijos“ knygyne.

– Atsiprašau, bet aš nežinau, kas atsitiko. Jūsų knygą turėjau gauti užvakar, bet leidėjas sako, kad pasibaigė tiražas, ir jis nežino, kada išeis pakartotinis leidimas. Jei paliktumėte savo pavardę ir telefono numerį, galėčiau jus įspėti, kada gausim... Ar teiravotės „Katalonijoje“? Jei jau jie neturi...

Abu partneriai sutiko mane niūriais, nedraugiškais veidais. Už stalo sėdintis Baridas glostė plunksnakotį, o stovintis jam už nugaros Eskobiljasas grėžė mane akimis. Venena sėdėjo ant kėdės šalia manęs ir iš anksto laižėsi lūpas.

– Jūs nė neįsivaizduojate, bičiuli Martinai, kaip apgailestauju, – aiškino Baridas. – O bėda štai kokia: knygynai užsako knygas remdamiesi laikraščių straipsniais, ir neklauskite manęs kodėl. Jeigu apsilankytumėte šalimais esančiame mūsų sandėlyje, pamatytumėte, kad ten guli trys tūkstančiai niekam nereikalingų jūsų romano egzempliorių...

– Su visomis išlaidomis ir nuostoliais, – pridūrė Eskobiljasas aiškiai priešišku tonu.

– Eidamas čia buvau užsukęs į jūsų sandėlį ir pats mačiau, kad jų ten tik trys šimtai. Vedėjas man pasakė, kad daugiau neišspausdinote.

– Tai melas, – pareiškė Eskobiljasas.

Baridas jį nutraukė raminaamu tonu.

– Atleiskit mano partneriui, Davidai. Supraskit, mes taip pat pasipiktinę, kaip ir jūs, juoba kad vietinė spauda taip skandalingai pasielgė su knyga, kurią visi šioje leidykloje pamėgome, bet noriu, jog suprastumėte, kad, nors ir kaip karštai tikime jūsų talentu, dėl piktavališkų spaudos atsiliėpimų šiuo metu mūsų rankos ir kojos surištos. Bet nenusiminkit, juk Roma taip pat buvo pastatyta ne per vieną dieną. Mes grumiamės iš visų jėgų, reklamuodami jūsų knygą pagal jūsų literatūrinius nuopelnus ir jūsų didžiulį...

– Su trijų šimtų egzempliorių tiražu.

Baridas atsiduso, įskaudintas mano nepasitikėjimo.

– Su penkiais šimtais egzempliorių, – patikslino Eskobiljasas. – Du šimtus egzempliorių vakar paėmė Barselo ir Semperė. Kiti egzemplioriai buvo paskirstyti vėliau, iš karto jų buvo neįmanoma platinti dėl per didelio naujienų antplūdžio. Jeigu pasistengtumėte bent kiek įsigilinti į mūsų padėtį ir būtumėte ne toks egoistas, kuo puikiausiai mus suprastumėte.

Pažvelgiau į juos netikėdamas savo ausimis.

– Tik nesakykit, kad daugiau nieko nedarysite.

Baridas pažvelgė į mane graudžiu žvilgsniu.

– O ką, mano bičiuli, turėtume daryti? Dėl jūsų neriamės iš kailio, tad nors truputį padėkite ir jūs.

– Jeigu bent būtumėte parašęs tokią knygą kaip jūsų draugas Vidalis, – prikišo Eskobiljasas.

– Čia tai bent romanas, – pritarė jam Baridas. – Apie jį rašo net „Pramonės balsas“.

– Aš žinojau, kad taip bus, – porino toliau Eskobiljasas. – Jūs tiesiog nedėkingas.

Šalia sėdinti Venena stebėjo mane liūdnu veidu. Pamaniau, kad paims mano ranką ir ims guosti, todėl greitai ją atitraukiau. Baridas apdovanojo mane įteiklia šypsena.

– Gal taip dar geriau, Martinai. Gal tai ženklas mūsų Viešpaties, kuris, būdamas be galo išmintingas, nori jums parodyti kelią prie darbo, suteikęs tiek laimės „Prakeiktųjų miesto“ skaitytojams.

Ėmiau juoktis. Mano pavyzdžiu pasekė Baridas, o tada, tarsi davus ženklą, pradėjo kvakėti Eskobiljasas ir Venena. Stebėjau šį hienų chorą ir tyliai pamaniau, kad kitomis aplinkybėmis toji akimirka man būtų pasirodžiusi kupina rafinuočiausios ironijos.

– Man patinka, kad į šią situaciją jūs žiūrite teigiamai, – pareiškė Baridas. – Na, ką pasakysit? Kada galime tikėtis kitos Ignacijaus B. Samsono romano dalies?

Visi trys išsprogino į mane susirūpinusias ir vilties kupinas akis. Aš atsikrenkščiau, kad kuo aiškiau nuskambėtų tariami žodžiai, ir nusišypsojau.

– Eikit po velnių.

18

Išėjęs iš leidyklos, valandų valandas klajojau be tikslo Barselonos gatvėmis. Jutau, kad sunku kvėpuoti, tarsi kažkas būtų užgulęs krūtinę. Kaktą ir rankas pylė šaltas prakaitas. Kai sutemo, nežinodamas, kur dar galėčiau pasislėpti, ėmiau žingsniuoti namų link. Eidamas pro knygyną „Semperė ir sūnūs“ pamačiau, kad knygų pardavėjas dėlioja į vitriną mano romano egzempliorius. Buvo jau vėlu, knygynas uždarytas, bet viduje dar degė šviesa. Norėjau paspartinti žingsnį, bet Semperė pamatė mane ir labai liūdnai nusišypsojo – per visus mūsų pažinties metus tokios šypsenos nebuvo matęs. Jis priėjo prie durų ir atidarė.

– Užeik valandėlei, Martinai.

– Gal kitą dieną, pone Sempere.

– Padaryk tai dėl manęs.

Paėmė mane už rankos ir įsitempė į knygyną. Nuėjau įkandin jo į galinį kambarį, ten jis mane pasodino ant kėdės. Pripylė dvi taures kažkokio skysčio, kuris atrodė tirštesnis už degutą, ir ženkle parodė išgerti. Pats irgi išgėrė.

– Varčiau Vidalio knygą, – tarė jis.

– Didžiausia sezono sėkmė, – pasakiau.

– Ar jis žino, kad ją parašėte jūs?

Aš gūžtelėjau pečiais.

– Ar tai svarbu?

Semperė pažvelgė į mane tokiu pat žvilgsniu kaip į aną aštuonmetį berniuką, kuris vieną labai tolimą dieną atėjo į jo namus visas sudaužytas ir išmuštais dantimis.

– Martinai, ar gerai jaučiatės?

– Kuo geriausiai.

Semperė papurtė galvą, kažką tyliai sumurmėjo ir atsistojęs nuėjo kažko paimti nuo lentynos. Tai buvo mano romanas. Padavė man knygą, rašiklį ir nusišypsojo.

– Būkit malonus, užrašykit ją man.

Kai užrašiau, Semperė paėmė knygą man iš rankų ir padėjo į garbės vitriną už prekystalio, kur saugojo pirmuosius neparduodamus egzempliorius. Tai buvo Semperės ypatingoji šventovė.

– Jums nereikėtų to daryti, pone Sempere, – sumurmėjau.

- Taip darau todėl, kad noriu, ir dėl to, kad ši proga to verta. Ši knyga – jūsų širdies dalis, Martinai. Taip pat ir mano, ir aš įnešiau savo mažą indėlį. Padėsiu ją tarp *Le Père Goriot*⁵ ir *L'Éducation sentimentale*⁶.

- Tai šventvagystė.

- Nesąmonė. Tai viena iš geriausių knygų, kurią pardaviau per pastaruosius dešimt metų, o pardaviau jų daug, – pasakė senasis Semperė.

Malonūs Semperės žodžiai vos įstengė prasiskverbti į pradedančią plūsti širdin šaltą, nepasiekiamą ramybę. Namo grįžau pamažėle, neskubėdamas. Parėjęs į Bokšto namą, prisipyčiau stiklinę vandens ir gerdamas jį virtuvėje pratrūkau juoktis.

*

Kitą rytą sulaukiau poros mandagumo vizitų. Pirmas aplankė Pepas, naujasis Vidalio vairuotojas. Jis atvežė žinutę nuo šeimininko, kviečiančio mane priešpiečių į *La Maison dorée* – be abejo, tai buvo iškilmingi pietūs, kuriuos kažkada buvo pažadėjęs. Pepas atrodė truputį sutrikęs ir nekantravo kuo greičiau išeiti. Mums būdinga sąjungininkų atmosfera jau buvo išsisklaidžiusi. Jis nepanoro eiti vidun ir nuėjo palaukti laiptų aikštelėje. Beveik nežiūrėdamas man į akis padavė ranka rašytą Vidalio kvietimą, ir kai tik pasakiau, kad eisiu į susitikimą, nė neatsisveikinęs išėjo.

Praėjus pusvalandžiui, į duris pasibeldė nauji svečiai – mano leidėjai, lydimi grėsmingos išvaizdos ir veriančio žvilgsnio pono, prisistačiusio jų advokatu. Toji nuostabi trijulė atrodė sykiu ir liūdna, ir karingai nusiteikusi, todėl nė kiek neabejojau, kokia proga čia apsilankė. Pakviečiau juos į galeriją, ir jie pamažu susėdo pagal ūgį – nuo kairės į dešinę, pradedant didžiausiu ir baigiant mažiausiu.

- Gal ko pageidaujate? Pavyzdžiui, po taurelę cianido?

Nesitikėjau šypsenos ir jos nesulaukiau. Po trumpos Barido įžangos apie siaubingus nuostolius, kuriuos leidykla patyrė po „Dangaus žingsnių“ nesėkmės, advokatas išsamiai išdėstė reikalą: paprasta kalba šnekant, tai reiškė, kad, jeigu aš vėl neįsikūnysiu į Ignacijų B. Samsoną, negrįšiu prie darbo ir per pusantro mėnesio neįteiksiu „Prakeiktųjų miesto“ rankraščio, jie pradėsia su manimi bylinėtis dėl sutarties nevykdymo, patirtų nuostolių ir žalos atlyginimo ir dar dėl penkių ar šešių teisinių dalykų, kurie man prasprūdo pro ausis, nes kaip tik nuo tos akimirkos nekreipiau į jų žodžius jokio dėmesio. Tačiau ne visos žinios buvo blogos. Nepaisydami nemalonumų, kurių jie patyrė dėl mano elgesio, Baridas ir Eskobiljasas savo širdyje dar rado kilnumo perlą, galintį užglaistyti mūsų nesutarimus ir atkurti draugystę bei nauda paremtą naują sąjungą.

- Jei norite, galite įsigyti visus „Dangaus žingsnių“ egzempliorius, – paaiškino Eskobiljasas, – su ypatinga septyniasdešimties procentų nuolaida nuo pardavimo kainos, nes mums tapo

aišku, kad jūsų romanas neturi paklausos ir mes negalėsime jo įtraukti į kitą platinimo etapą, – paaiškino Eskobiljasas.

– Tai kodėl man negražinate teisių? Šiaip ar taip, už jį nesumokėjote nė duro ir neketinate parduoti nė vieno egzemplioriaus.

– Todėl, kad tai neįmanoma, mielas, – įsiterpė Baridas. – Jeigu ir nesutiktumėte mums dirbti, knygai leidykla vis tiek išleido labai nemenkus pinigus, o juk dvidešimčiai metų su jumis pasirašyta sutartis automatiškai atnaujinama tokiam pat laikui, jeigu leidykla nusprendžia pasinaudoti įstatymo numatytomis ir neginčijamomis savo teisėmis. Turite suprasti, mes taip pat turime teisę ką nors gauti. Autorius negali gauti visko.

Jiems baigus kalbėti, paprašiau tris ponus sukti durų link arba savo noru, arba gavus spyrį į užpakalį. Prieš užsitrenkiant durims, Eskobiljasas dar spėjo nuverti mane piktu žvilgsniu.

– Reikalaujame atsakyti per savaitę, arba jums galas, – iškošė jis pro dantis.

– Po savaitės jūs ir jūsų kvaiša partneris būsit negyvi, – ramiai atsakiau, gerai nežinodamas, kodėl ištariau šiuos žodžius.

Visas rytas prabėgo spoksant į sienas, kol Jūrinės Švč. Mergelės Marijos katedros varpai priminė, kad artėja susitikimo su Vidaliu valanda.

Jis laukė manęs prie geriausio salės staliuko, žaisdamas baltojo vyno taure ir klausydamasis pianisto, aksominiais pirštais skambinančio Enrikės Granadoso pjesę. Pamatęs mane, atsistojo ir padavė ranką.

– Sveikinu, – pasakiau.

Vidalis abejingai nusišypsojo ir prieš sėsdamasis palaukė, kol atsisėsiu. Valandėlę sėdėjome tylėdami, liūliuojami muzikos ir stebimi garsių žmonių, kurie sveikino Vidalį – iš tolo arba prieidami prie staliuko – su sėkme, apie kurią kalba visas miestas.

– Davidai, tu nė neįsivaizduoji, kaip apgailestauju dėl to, kas nutiko, – pradėjo jis.

– Ne apgailestaukite, o mėgaukitės.

– Gal manai, kad tai man ką nors reiškia? Kelių nevykėlių liaupsės? Mane labiausiai būtų nudžiuginęs tavo triumfas.

– Apgailestauju, kad ir vėl jus nuvyliau, done Pedrai.

Vidalis atsiduso.

– Davidai, aš nekaltas dėl to, kad taip atsitiko. Kaltas tu pats. Šaukte prisišaukei. Jau esi ganėtinai suaugęs, turėtum žinoti, kaip veikia tokie mechanizmai.

– Dar pakartokit – kaip.

Vidalis pliaukštelėjo liežuviu, lyg būtų įsižeidęs dėl mano naivumo.

– O ko tikėjaisi? Tu nesi vienas iš jų. Ir niekad nebūsi. Nenorėjai būti – ir manai, kad jie tau atleis? Užsidarei savo didžiuliame name ir įsivaizduoji, kad gali išgyventi neįstojęs į jų bažnyčios chorą ir neužsivilkęs jų uniformos? Tu klysti, Davidai. Visada klydai. Taip nežaidžiama. Jei nori žaisti vienas, susikrauk daiktus ir keliauk ten, kur gali būti savo likimo

šeimininkas, jei tik dar kur nors yra tokia vieta. Bet jei lieki čia, turi užsirašyti į kokią nors parapiją, nesvarbu kokią. Tai visai paprasta.

– Jūs taip ir darote, pone Pedrai? Užsirašote į parapiją?

– Man to nereikia daryti, Davidai. Aš jiems duodu valgyti. Tai dar vienas dalykas, kurio tu niekada nesupratai.

– Nustebsite, kaip greitai aš mokausi. Bet nesigraukit, nes tie straipsniai čia neturi jokios reikšmės. Ar jie geri, ar blogi, rytoj vis tiek niekas jų neprisimins, nesvarbu, apie ką iš mudviejų parašyti – apie jus ar apie mane.

– Tada kas tau neduoda ramybės?

– Nesvarbu.

– Gal tiedu kekšės vaikai? Baridas ir lavonų vagis?

– Pone Pedrai, pamirškite juos. Kaip sakėte, pats kaltas. Ir niekas kitas.

Nutaisęs klausiamą miną, priėjo *le maître*. Aš nežiūrėjau į valgiaraštį ir neketinau to daryti.

– Kaip paprastai, dviem, – užsakė Vidalis.

Maître linktelėjo ir nuėjo. Vidalis stebėjo mane tarsi pavojingą narvan uždarytą gyvūną.

– Kristina negalėjo ateiti, – pasakė jis. – Aš atnešiau štai šitą, kad užrašytum.

Jis padėjo ant staliuko „Dangaus žingsnių“ egzempliorių, suvyniotą į violetinį popierių su knygyno „Semperė ir sūnūs“ antspaudu, ir stumtelėjo prie manęs. Aš nė nekrustelėjau. Vidalis išblyško. Po karštos kalbos ir ginamojo tono jo elgesys, regis, pasikeitė. Dabar paskutinis dūris špaga, pamaniau.

– Pasakykit kartą visiems laikams, ką norite pasakyti, done Pedrai. Aš jums neįkąsiu.

Vidalis ištuštino vyno taurę vienu gurkšniu.

– Norėjau pasakyti du dalykus. Jie tau nepatiks.

– Aš jau pradedu įprasti.

– Vienas susijęs su tavo tėvu.

Pajutau, kaip man nuo lūpų dingsta nuodinga šypsena.

– Norėjau tau papasakoti seniai, bet vis pagalvodavau, kad tau iš to nebus nieko gero. Tau atrodo, kad nepapasakojau iš bailumo, bet prisiekiu, prisiekiu visais tau šventais dalykais, kad...

– Kad? – nutraukiau jį.

Vidalis atsiduso.

– Tą naktį, kai mirė tavo tėvas...

– Kai buvo nužudytas, – šaltai jį pataisiau.

– Įvyko klaida. Tavo tėvo mirtis buvo klaida.

Pažvelgiau į jį nieko nesuprasdamas.

– Tie vyrai norėjo ne jo. Jie apsiriko.

Prisiminiau trijų banditų žvilgsnius rūke, parako kvapą ir pro pirštus srūvantį juodą tėvo kraują.

– Jie norėjo nužudyti mane, – vos girdimai ištarė Vidalis. – Senas mano tėvo partneris atskleidė, kad jo žmona ir aš...

Užsimerkiau ir ėmiau klausyti, kaip manyje kyla klaikaus juoko banga. Mano tėvas buvo suvarpytas kulų vien dėl to, kad didysis Pedras Vidalis įsipainiojo į dar vieną sijoną.

– Prašau – sakyk ką nors, – ėmė maldauti Vidalis.

Aš atsimerkiau.

– O koks antras dalykas, kurį norėjai pasakyti?

Dar niekada nemačiau Vidalia tokio išsigandusio. Baimė jam labai tiko.

– Aš paprašiau Kristiną tekėti už manęs.

Ilga tyla.

– Ji pasakė „taip“.

Vidalis nudelbė akis. Vienas iš padavėjų priėjo su užkandžiais. Padėjo juos ant staliuko ir palinkėjo mums *bon appétit*. Vidalis nedrįso dar sykį pažiūrėti į mane. Užkandžiai šalo.

Po valandėlės paėmiau „Dangaus žingsnius“ ir išėjau.

*

Išėjęs iš *La Maison dorée*, tą vakarą pats nustebau, kad žingsniuotu žemyn Ramblos alėja su „Dangaus žingsnių“ egzemplioriumi rankoje. Artėjant prie Karmen gatvės kampo ėmė drebėti rankos. Sustojau priešais Bageso juvelyrikos parduotuvės vitriną, apsimetęs, kad apžiūrinėju fėjų ir gėlių pavidalo rubinais nusėtus medalionus. Už kelių metrų švietė prašmatnus barokinis parduotuvių *El Indio* fasadas; bet kam galėjo pasirodyti, jog tai didžiulė universalinė parduotuvė, pilna nepaprastų ir stebuklingų prekių, o ne paprasta krautuvė, kurioje pardavinėjamos drobės ir kiti audiniai. Lėtai priėjau ir įžengiau į vestibulį, vedantį į pagrindines duris. Žinojau, kad ji manęs neatpažins, galbūt ir aš jos neatpažinsiu. Bet vis tiek pastovėjau ten beveik penkias minutes prieš išdrįsdamas žengti vidun. Kai įėjau, smarkiai daužėsi širdis ir prakaitavo rankos.

Lentynos prie sienų buvo pilnos didžiulių įvairiausių audinių rietimų, o pardavėjai, apsiginklavę tieslėmis ir specialiomis prie diržo kabančiomis žirklėmis, tarnaičių ir siuvėjų lydimoms damoms rodė ant stalų išvyniotus audinius, tarsi jie būtų neįkainojamos brangenybės.

– Gal galiu jums padėti, pone?

Šiuos žodžius šaižiu balsu ištarė stambaus sudėjimo vyras – atrodė, jis bet kuriuo metu gali sprogti ir užtvindyti visą parduotuvę skraidančių audinio skiaučių. Jis stebėjo mane nutaisęs išdidžiai maloningą miną ir šypsojosi sykiu ir dirbtine, ir priešiška šypsena.

– Ne, – suniurnėjau.

Ir tada pamačiau ją. Mano motina lipo žemyn laiptais, nešdamasi pilną saują atraižų. Vilkėjo balta palaidine, ir aš iškart ją atpažinau. Buvo truputį papildėjusi, o jos veido, labiau nei paprastai apvytusio, išraiška bylojo apie varginančią rutiną ir nusivylimą. Suirzęs pardavėjas dar kažką aiškino, bet aš beveik negirdėjau jo balso. Tik mačiau, kaip ji artėja prie manęs, paskui praeina. Sykį žvilgtelėjo į mane ir pamačiusi, kad ją stebiu, nuolankiai nusišypsojo, kaip šypsomasi klientui ar šeimnininkui, ir vėl ėmėsi darbo. Man taip užveržė gerklę, kad vos spėjau prasižioti, nutildyti pardavėją ir išbėgti lauk. Atsidūręs gatvėje, perėjau į kitą pusę ir įsmukau į kavinę. Atsisėdau prie staliuko šalia lango, pro kurį galėjau matyti *El Indio* duris, ir ėmiau laukti.

*

Praėjo beveik pusantros valandos, kol pamačiau išeinantį iš parduotuvės ir nuleidžiantį durų grotas mane norėjusį aptarnauti pardavėją. Netrukus ėmė gesti šviesos ir pasirodė dar keli tarnautojai. Atsistojau ir išėjau į gatvę. Prie gretimo namo durų sėdėjo ir į mane žiūrėjo maždaug dešimties metų vaikas. Daviau jam ženklą prieiti arčiau. Kai priėjo, parodžiau monetą. Jis plačiai nusišypsojo, ir aš pastebėjau, kad jam trūksta kelių dantų.

– Ar matai šį paketą? Noriu, kad paduotum jį netrukus išeisiančiai moteriai. Pasakysi, jog tau jį davė ponas, bet nesakyk, kad aš. Supratai?

Berniukas linktelėjo. Padaviau jam monetą ir knygą.

– Dabar mudu palauksim.

Laukti teko neilgai. Po trijų minučių pamačiau, kaip ji išėjo ir nužingsniavo Ramblos alėjos link.

– Štai toji ponია. Matai?

Motina stabtelėjo priešais Betliejaus bažnyčios portiką, aš daviau ženklą vaikėzui, ir jis nubėgo prie jos. Stebėjau sceną iš tolo, negirdėdamas žodžių. Vaikinukas padavė jai paketą, ji nustebusi pažiūrėjo į jį, dvejodama, paimti ar ne. Berniukas neatstojo, ji galiausiai paėmė paketą ir kurį laiką stebėjo tolyn nubėgantį vaikiščią. Sutrikusi apsidairė, pažiūrėjo į vieną pusę, paskui į kitą. Pasvėrė paketą rankoje, apžiūrinėdama violetinį vyniojamąjį popierių. Pagaliau smalsumas nugalėjo, ir ji išvyniojo jį.

Stebėjau, kaip ji ištraukia knygą, palaiko abiem rankomis, apžiūri viršelį, paskui apverčia ir patyrinėja knygos nugarėlę. Jutau, kad vos įstengiu kvėpuoti. Norėjau prieiti ir ką nors pasakyti, bet negalėjau. Stovėjau vos už kelių metrų nuo savo motinos, jai neįtariant ją šnipinėdamas, kol pagaliau su knyga rankoje ji leidosi žingsniuoti Kolumbo prospekto link. Eidama pro Vireinos rūmus priėjo prie šiukšlių dėžės ir įmetė knygą. Tada nužingsniavo Rambla alėja žemyn ir dingo minioje, tarsi jos čia niekada ir nebuvo.

Knygyne Semperė vyresnysis buvo vienas, klijavo suplyšusią knygos „Fortunata ir Hiaciną“ nugarėlę. Pakėlęs akis, kitapus durų pamatė mane. Akimirksniu supratęs, kaip jaučiuosi, mostelėjo užėiti. Vos tik atsidūriau knygyne, knygų pardavėjas pasodino mane ant kėdės.

– Nekaip atrodo, Martinai. Turėtumėte apsilankyti pas gydytoją. Jei bijote, palydėsiu. Gydytojai man irgi varo siaubą savo baltais chalatais ir visais tais aštriais daiktais rankose, bet kartais visa tai būtina iškęsti.

– Man tik skauda galvą, pone Sempere. Jau praeina.

Semperė pripylė *Vichy* vandens stiklinę.

– Štai. Gydo viską, išskyrus kvailumą, tą dabar visur plintančią pandemiją.

Nenorom nusijuokiau iš Semperės sąmojo. Ištuštinau stiklinę ir atsidusau. Jaučiau šleikštulį ir stiprų spaudimą, tvilkčiojo už kairės akies. Akimirką pamaniau, kad nualpsiu, ir užsimerkiau. Giliai įkvėpiau, meldamasis, kad nenumirčiau čia. Likimas negali taip šlykščiai iš manęs pasityčioti – atvesti į Semperės knygyną, kaip arbatpinigius palikti jam mano lavoną ir taip atsilyginti už viską, ką jis dėl manęs padarė. Pajutau ranką, švelniai laikančią mano galvą. Semperė. Atsimerkiau ir išvydau knygininką ir ką tik įėjusį jo sūnų, stebinčius mane tarsi per šermenis.

– Gal pakviesti daktarą? – paklausė Semperės sūnus.

– Ačiū, man jau geriau. Daug geriau.

– Nuo to jūsų „man geriau“ plaukai stojasi piestu. Jūs visas papilkėjęs.

– Dar truputį vandens?

Semperės sūnus paskubomis pripylė stiklinę.

– Atleiskit man už šį reginį, – atsiprašiau. – Galiu prisiekti, kad jo nerepetavau.

– Nekalbėkit nesąmonių.

– Gal jam pagerėtų, jeigu suvalgytų ko nors saldaus. Tikriausiai jo organizme sumažėjo cukraus... – pasakė sūnus.

– Nubėk į kepyklą už kampo ir atnešk saldėsių, – pritarė jam ir knygų pardavėjas.

Kai likome vieni, Semperė įsmeigė į mane akis.

– Pažadu, nueisiu pas gydytoją.

Po kelių minučių pardavėjo sūnus grįžo su popieriniu maišeliu, pilnu geriausių visame kvartale konditerijos gaminių. Padavė juos man, ir aš išsirinkau *brioche*⁷ – kitokia proga ji man būtų atrodžiusi tiek pat gundanti kiek choristės užpakalis.

– Atsikąsk, – paliepė Semperė.

Klusniai suvalgiau bandelę ir pasijutau geriau.

– Regis, atsigaua, – pasakė Semperės sūnus.

– Pasirodo, tos kepyklos bandelės gali išgydyti viską...

Tuo metu pasigirdo durų skambutis. Į knygyną įėjo pirkėjas, ir Semperė linktelėjo sūnui jį aptarnauti. Knygų pardavėjas pasiliko prie manęs, bandydamas smiliumi užčiuopti mano pulsą.

– Pone Sempere, ar prisimenate, kaip prieš daugelį metų pasakėte – jeigu vieną dieną norėsiu išgelbėti knygą, išgelbėti ją iš tikrųjų, turėsiu ateiti pas jus?

Semperė žvilgtelėjo į mano rankose laikomą knygą, ištrauktą iš šiukšlių dėžės, kur ją buvo įmetusi mano motina.

– Duok man penkias minutes.

*

Jau buvo pradėję temti, kai mudu patraukėme Rambla alėja žemyn su minia, išėjusia pasivaikščioti šiltą ir drėgną popietę. Vos vos šiureno vėjelis, balkonai ir langai buvo plačiai atidaryti, ir persisvėrė per juos žmonės žiūrinėjo po gintaro spalvos dangumi begalinę siluetų parodą. Semperė žingsniavo greitai ir sulėtino žingsnį tik tada, kai pamatėme tamsią arkadą, atsiveriančią į Teatro Arkos gatvę. Prieš eidamas pro ją, jis iškilmingai pažiūrėjo į mane ir tarė:

– Martinai, apie tai, ką dabar pamatysite, negalite niekam pasakoti. Net Vidaliui. Ničniekam.

Linktelėjau suintriguotas rimtos ir paslaptingos knygininko veido išraiškos. Žingsniavau paskui jį siaura gatve, panašia į plyšį tarp niūrių ir apgriuvusių pastatų, kurie, palinkę it akmeniniai gluosniai, regis, stengėsi užstoti siaurą tarp terasų švytinčią dangaus juostą. Netrukus priėjome didžiules medines duris, saugančias įėjimą į seną baziliką, – ji atrodė taip, tarsi visą šimtmetį būtų išstovėjusi pelkės dugne. Semperė palypėjo porą laiptelių iki durų ir suėmė bronzinį belstuką, panašų į besišypsantį velniūkštį. Tris kartus pabeldęs, nulipo žemyn prie manęs ir ėmė laukti.

– Apie tai, ką dabar pamatysite, negalima niekam pasakoti...

– Niekam. Net Vidaliui. Ničniekam.

Semperė rimtai papurtė galvą. Palaukę apie dvi minutes, išgirdome, kaip sugirgždėjo šimtas, regis, sykiu atšaukamų sklėsčių. Sunkiai sudejavusios, didžiulės durys prasivėrė ir pro jas iškišo galvą vidutinio amžiaus žilagalvis vyras plėšriu vanago veidu ir skvarbiu žvilgsniu.

– Mūsų buvo mažai, ir štai pasirodė Semperė, – sušnypštė jis. – Ką atvedėt šiandien? Dar vieną literatūros fanatiką, iš tų, kurie neturi merginos, nes meilija gyventi su savo motina?

Šį sarkastišką sutikimą Semperė praleido pro ausis.

– Martinai, čia Isakas Monfortas, šios vietos sargas. Jo draugiškumas neturi ribų. Isakai, čia Davidas Martinas, geras bičiulis, rašytojas ir mano pasitikėjimo vertas žmogus.

Vyras, vardu Isakas, nelabai entuziastingai nužvelgė mane nuo galvos iki kojų, paskui susižvalgė su Sempere.

– Rašytoju niekada negalima pasitikėti. Na, pažiūrėsim. Ar Semperė jums paaiškino taisykles?

– Tik tai, kad niekam negaliu pasakoti, ką čia pamatysiu.

– Tai pirma ir svarbiausia taisyklė. Jei jos nesilaikysit, pats nusuksiu jums sprandą. Ar viską supratote?

– Šimtu nuošimčių.

– Tada pirmyn, – pakutrino mane Isakas, kviesdamas į vidų.

– Martinai, aš atsisveikinu ir palieku jus čia. Čia jūs rasite saugų prieglobstį.

Supratau, kad Semperė turi galvoje ne mane, o knygą. Jis stipriai mane apkabino ir dingo tamsoje. Kai įžengiau vidun, Isakas patraukė kažkokį svertą ant durų, ir jas vėl uždarė tūkstančiai į bėgių ir skridinių voratinklį susiraizgiusių mechanizmų. Isakas paėmė nuo grindų lempą ir kilstelėjo man prie veido.

– Prastai atrodot, – pareiškė jis.

– Blogai virškinu, – atsikirtau.

– Ką?

– Tikrovę.

– Ne tu vienas. Stok į eilę, – atsikirto.

Ėjome ilgu koridoriumi, ir pro abi jo puses gaubiantį tamsos šydą neaiškiai įžiūrėjau kažkokias freskas ir marmurinius laiptus. Mudu žingsniavome į didingų rūmų gilumą, kol netrukus išvydome į didžiulę salę vedančias duris.

– Ką atsinešėte? – paklausė Isakas.

– „Dangaus žingsnius“. Romaną.

– Koks prastas pavadinimas. Tai gal būsit jo autorius?

– Deja, taip.

Isakas atsiduso, kažką niurnėdamas po nosim.

– O ką dar esate parašęs?

– „Prakeiktųjų miestą“, gal dvidešimt septynis tomus.

Isakas atsigręžė ir patenkintas nusišypsojo.

– Ignacijus B. Samsonas?

– Tesilsie jis ramybėje. Ir jūsų paslaugoms.

Tada mįslingasis sargas sustojo ir pastatė lempą ant kažkokios baliustrados, kabančios po didžiuliu skliautu. Pažvelgiau aukštyn ir netekau žado. Priešais išvydau didžiulį tiltą, pasažų ir lentynų labirintą, pilną šimtų tūkstančių knygų biblioteką, regis, sudarytą iš neįmanomų erdvių. Daugybė tunelių kirto didžiulę erdvę, spirale kylančią į platų stiklinį skliautą, pro kurį pramaišiui sunkėsi šviesa ir tamsa. Čia vienur, čia kitur mačiau pavienių siluetų, kurie lipo

laiptais ir laipteliais arba kruopščiai apžiūrinėjo šios knygų ir žodžių katedros koridorius. Negalėjau patikėti savo akimis ir nustebęs pažvelgiau į Isaką Monfortą. Jis šypsojosi lyg senas lapinas, ką tik iškrėtęs savo mėgstamą pokštą.

– Ignacijau B. Samsonai, sveikas atvykęs į Užmirštų Knygų Kapines.

20

Nuėjau paskui sargą iki didžiulės labirinto navos. Grindys, kuriomis žengėme, buvo grįstos akmeninėmis antkapių plokštėmis su užrašais, kryžiais ir akmenyje išblukusiais veidais. Sargas sustojo ir nuleido žemiau dujinę lempą, kad galėčiau pasigėrėti kai kuriomis šio klaikaus galvosūkio detalėmis.

– Tai senojo nekropolio liekanos, – paaiškino jis. – Tik jau nesumanykit čia numirti.

Mudu nuėjome iki pagrindinės konstrukcijos, sudarančios savotišką slenkstį. Pakeliui Isakas man aiškino taisykles ir pareigas, retkarčiais įsmeigdamas į mane akis, ir tada jį nuramindavau romiai linktelėdamas.

– Pirmas punktas: kai žmogus čia ateina pirmą kartą, jis turi teisę išsirinkti kurią nori knygą iš visų čia esančių. Antras punktas: išsirinkęs knygą, pasižada ją saugoti ir daryti viską, kad ji niekada nedingtų. Niekada gyvenime. Ar viskas aišku?

Pažvelgiau aukštyn į begalinį labirintą.

– Kaip galima išsirinkti knygą iš tokios gausybės?

Isakas patraukė pečiais.

– Kai kurie žmonės linkę manyti, kad knyga pasirenka juos... Kitaip tariant, likimas. Tai, ką čia matote, – per šimtmečius dingusių ir užmirštų knygų sandėlis, knygų, kurios buvo pasmerktos sunaikinti ir visam laikui nutildytos, knygų, kurios saugo atmintį, laikų dvasią ir stebuklus, kurių jau niekas neprisimena. Niekas iš mūsų, net seniausieji, tiksliai nežino, kada ir kieno ši vieta buvo sukurta, ji tikriausiai tokia pat sena kaip miestas ir užaugo kartu su juo, jo šešėlyje. Mes žinome, kad pastatas iškilo ant rūmų, bažnyčių, kalėjimų ir ligoninių, kažkada stovėjusių šioje vietoje, liekanų. Pagrindinė konstrukcija siekia aštuoniolikto amžiaus pradžią, ir nuo tada ji visą laiką keitėsi. Iki tol Užmirštų Knygų Kapinės buvo paslėptos po viduramžių miesto urvais. Kai kas teigia, kad inkvizicijos metais išprusę laisvamaniai slėpdavo uždraustas knygas sarkofaguose ir laidodavo po visą miestą išsibarsčiusiose kapinėse, kad jas išsaugotų, vildamiesi, jog būsimos kartos jas išsikasia. Praėjusio amžiaus viduryje buvo surastas ilgas urvas, vedantis iš labirinto vidurių iki senosios bibliotekos požemių, ta biblioteka šiandien uždaryta ir paslėpta po senos žydų sinagogos griuvėsiais Kalo kvartale. Sugriuvus senosioms

miesto sienoms, susidarė žemės nuoslankos, ir urvą užtvindė vandenys požeminio upelio, šimtmečiais ramiai tekėjusio po dabartine Ramblos alėja. Dabar jis nenaudojamas, bet manome, kad ilgą laiką tas urvas buvo vienas iš pagrindinių kelių patekti į šią vietą. Didžioji statinio, kurį dabar matote, dalis buvo pastatyta devyniolikame amžiuje. Šią vietą žino tik apie šimtas žmonių, ir aš viliojosi, kad Semperė nebus padaręs klaidos įtraukdamas jus į šį sąrašą...

Stipriai papurčiau galvą, bet Isakas stebėjo mane skeptišku žvilgsniu.

– Trečias punktas: knygą jūs galite palaidoti ten, kur norite.

– O jeigu pasiklysiu?

– Papildoma išlyga iš mano varpinės: stenkitės nepasiklysti.

– Ar čia kada nors kas nors pasiklydo?

Isakas šyptelėjo.

– Kai prieš daugelį metų pradėjau čia dirbti, girdėjau pasakojant istoriją apie Darijų Albertį de Cimermaną. Žinoma, aš nemanau, kad Semperė leistų jums apie jį pasakoti.

– Cimermanas? Istorikas?

– Ne, ruonių dresuotojas. Kiek Darijų Alberčių de Cimermanų jūs žinote? Tai atsitiko 1889 metų žiemą, kai Cimermanas įžengė į labirintą ir savaitei dingo. Jis buvo surastas leisgyvis viename iš urvų. Buvo pasislėpęs už daugybės šventųjų tekstų tomų, kad niekas jo nematytų.

– Kas nematytų?

Isakas ilgai žiūrėjo į mane.

– Juodasis žmogus... Ar tikrai Semperė jums nieko apie tai nepasakojo?

– Ne, žinoma.

Isakas nuleido balsą ir ėmė kalbėti paslaptingu tonu.

– Per daugelį metų kai kurie nariai labirinto urvuose kartais matydavo juodai apsirengusį vyrą. Visi pasakojo apie jį skirtingai. Vienas net tvirtino kalbėjęs su juo. Vienu metu buvo pasklidęs gandas, kad juodasis vyras – tai dvasia prakeikto autoriaus, kurį vienas iš narių išdavęs, – mat jis paėmęs iš čia vieną jo knygą ir netesėjęs pažado. Knyga dingusi visiems laikams. Ir dabar jau miręs autorius klaidžiojantis koridoriais norėdamas atsikeršyti – na, žinote, panašiai kaip Henrio Džeimso apsakymuose. Žmonės juos labai mėgsta.

– Tik jau nesakykit, kad jūs tikite šiais gandais.

– Žinoma, netikiu. Turiu kitą teoriją. Cimermano.

– Kuri teigia...

– Kad juodasis vyras – šios vietos šeimininkas, visko, kas slapta ir uždrausta, išminties ir atminties tėvas, nuo neatmenamų laikų visų pasakotojų ir rašytojų šviesos nešėjas... Jis mūsų angelas sargas, melo ir nakties sargas.

– Jūs mane mulkinate.

– Kiekvienas labirintas turi savo minotaurą, – atsikirto sargas.

Jis mįslingai nusišypsojo ir parodė įėjimą į labirintą.

– Jis visas jūsų.

Pasukau jėjimo link vedančiu tilteliu ir lėtai įžengiau į aukštyn kylantį ilgą koridorių. Pasiekęs lanksto galą, tunelis išsišakojo į keturis pasažus, sudarydamas mažą apskritimą, iš kurio kilo neįžvelgiamose aukštybėse pradingstantys sraigtiniai laiptai. Užkopiau jais iki aikštelės, iš jos šakojosi trys tuneliai. Išsirinkau vieną, mano manymu, turintį nuvesti į pačią statinio širdį. Drąsiai žengiau į priekį. Eidamas švelniai braukiau per šimtų knygų nugarėles. Leidau laisvai plūsti į save kvapams ir šviesai, besiskverbianti pro plyšius arba krintančiai nuo stiklinių žibintų, įtaisyty medinėse konstrukcijose, ir sklandančiai tarp veidrodžių ir šešėlių. Žingsniavau be tikslo beveik pusvalandį, kol pasiekiau keistą uždara kambarį su stalu ir kėde. Sienos buvo suręstos iš knygų ir atrodė tvirtos, išskyrus mažą plyšelį, – buvo toks įspūdis, kad kažkas ką tik ištraukė knygą. Nusprendžiau – čia bus nauji „Dangaus žingsnių“ namai. Pažvelgiau paskutinį kartą į viršelį ir perskaičiau pirmąją pastraipą, įsivaizduodamas akimirką po daugelio metų – kai jau būsiu miręs ir užmirštas, kažkas, jei, žinoma, pasiseks, vėl nueis šitą kelią ir ras nežinomą knygą, į kurią sudėjau viską, ką sugebėjau. Padėjau knygą į tuščią vietą, jausdamas, kad lentynoje pasilieku aš pats. Ir tada pajutau, kad kažkas stovi už nugaros. Atsigrėžiau ir pamačiau juodai vilkintį vyrą, įbedusį žvilgsnį tiesiai man į akis.

21

Iš pradžių neatpažinau savo akių žvilgsnio veidrodyje, viename iš daugybės, kuriuos sudarė nenutrūkstamas blyškios šviesos srautas labirinto koridoriuose. Mačiau savo atspindį – veidą ir odą, bet akys buvo svetimo žmogaus. Drumstos, tamsios ir kupinos klastos. Nusukau žvilgsnį į šoną ir pajutau, kad vėl kyla šleikštulys. Atsisėdau ant kėdės priešais stalą ir giliai įkvėpiau. Įsivaizdavau, kad net Triasas būtų pralinks mėjęs nuo minties, jog mano smegenų įnamis – didėjantis auglys, kaip jis mėgo vadinti – nusprendė smogti paskutinį smūgį šioje vietoje ir suteikti man garbę tapti pirmuoju nuolatiniu Užmirštųjų Romanistų Kapinių gyventoju. Palaidotu su savo apgailėtiniu paskutiniu kūrinium, nusinešusiu jį į kapus. Kas nors mane rastų čia po penkių mėnesių ar dešimties metų, o gal niekada nerastų. Didysis galas, vertas „Prakeiktųjų miesto“.

*

Turbūt mane išgelbėjo mano kartus juokas. Jis išblaivė ir padėjo susivokti, kur aš ir ko čia atėjau. Jau norėjau keltis nuo kėdės, kai pamačiau jį. Grubų tamsų knygos tomą su nematomu

pavadinimu ant nugarėlės. Jis gulėjo ant keturių knygų toliausiame stalo gale. Paėmiau jį. Viršelis atrodė odinis, arba raugintos odos, patamsėjusios veikiau nuo dažno čiupinėjimo nei nuo dažų. Pavadinimo žodžiai, regis, išdeginti ant viršelio, buvo išblukę, bet ketvirtame puslapyje tas pats pavadinimas buvo aiškiai įskaitomas:

Lux aeterna

D. M.

Supratau, kad inicialai, kurie sutampa su maniškiais, yra autoriaus, bet knygoje nebuvo jokio tai patvirtinančio ženklo. Greitai perverčiau kelis lapus ir atpažinau tekste mažiausiai penkias viena kitą keičiančias kalbas. Ispanų, vokiečių, lotynų, prancūzų ir hebrajų. Perskaičiau atsitiktinę pastraipą ir pamaniau, jog tai gali būti tradicinės liturgijos malda, kurios aš neįstengiu prisiminti, ir paklausiau savęs, kas ši knyga iš tikrųjų: savotiškas mišiolas ar maldaknygė. Tekstas buvo sužymėtas skaitmenimis ir strofomis, kurių pirmieji žodžiai pabraukti, tarsi žymintys epizodus ar teminius skyrius. Juo atidžiau jį tyrinėėjau, juo aiškiau suvokiau, kad jis man primena mokyklos laikų evangelijas ir katekizmus.

*

Galėjau eiti toliau ir išsirinkti bet kurį kitą tomą iš šimto tūkstančių, palikti tą vietą ir niekada į ją negrįžti. Pamaniau, kad taip ir elgiuosi, kai staiga susizgribau, kad grįžtu atgal iš labirinto urvais ir koridoriais su ta knyga rankoje tarsi prie odos prilipusiu parazitui. Akimirka galvoje šmėstelėjo mintis, kad knyga nori ištrūkti iš tos vietos labiau nei aš ir kad, šiaip ar taip, ji nukreipia mano žingsnius. Padaręs kelis lankstus, vėl porą kartų praėjęs pro tą patį rinktinių Le Faniu kūrinių ketvirtąjį tomą ir nesuvokdamas, kaip atsidūriau priešais žemyn vedančius sraigtinius laiptus, radau kelią iš labirinto. Įsivaizdavau, kad prie įėjimo manęs lauks Isakas, bet jo nebuvo nė ženklo, nors buvau tikras – kažkas iš tamsos mane stebi. Didžiulis Užmirštų Knygų Kapinių skliautas skendėjo kapų tyloje.

– Isakai? – pašaukiau.

Mano balso aidas užgeso tamsoje. Bergždžiai palaukęs keletą sekundžių, pasukau išėjimo link. Pro skliautą besisunkianti mėlyna prieblanda ėmė pamažu blukti, ir mane apgaubė visiška tamsa. Už kelių žingsnių, pačiame galerijos gale, išvydau blyksinčią šviesą ir įsitikinau, kad prie durų sargas buvo palikęs lempą. Atsigręžęs paskutinį kartą; atidžiai įsižiūrėjau į tamsą, paskui patraukiau rankeną, ir visas bėgių bei skridinių mechanizmas ėmė pamažu suktis ir braškėti. Vienas po kito atsidarė sklėsčiai, ir durys prasivėrė kelis centimetrus. Truputį jas stumtelėjau, kad galėčiau pralįsti, ir išėjau į lauką. Po kelių sekundžių išgirdau, kaip durys pamažu sklendžiasi ir dusliai sugirgždėjusios užsidaro.

Vis labiau toldamas nuo tos vietos jčiau, kaip sklaidosi jos magija ir pamažu grįžta šleikštulys ir skausmas. Dukart pargriuvau kniūbsčias, pirmą kartą Ramblos alėjoje, antrą – bandydamas pereiti Lajetano gatvę, čia mane pakėlė ir nuo tramvajaus ratų išgelbėjo kažkoks berniukas. Vargais negalais pasiekiau savo namų duris. Namas buvo uždarytas visą dieną, ir karštis – drėgnas ir kasdien vis labiau dusinantis – sklandė ore lyg dulkina šviesa. Užlipau į bokšto studiją ir plačiai atidariau langus. Pūtė vos juntamas vėjelis, dangus buvo nusėtas juodų debesų, lėtai ratais plaukiančių virš Barselonos. Knygą palikau ant rašomojo stalo ir tariu sau, kad dar turėsiu laiko patyrinėti ją išsamiau. O gal ir ne. Gal mano laikas jau pasibaigė. Tačiau tai man nelabai rūpėjo.

Vos laikiausi ant kojų ir man reikėjo pagulėti tamsoje. Iš stalčiaus pagriebiau buteliuką su kodeino piliulėmis ir iš karto išgėriau tris ar keturias. Įsidėjau buteliuką į kišenę ir ėmiau lipti laiptais žemyn, ne visai užtikrintas, ar išsyk pavyks nusigauti iki miegamojo. Pasiekus koridorių man pasirodė, kad durų apačioje sublykčiojo šviesos ruoželis. Lėtai, ramstydamasis į sieną, priėjau prie durų.

– Kas ten? – paklausiau.

Jokio atsakymo nei garso. Valandėlę padvejojęs, atidariau duris ir išėjau į laiptų aikštelę. Pasilenkiau ir pažvelgiau į laiptų apačią. Jie leidosi spirale, pradingo tamsoje. Ten nieko nebuvo. Grįžau prie durų ir pastebėjau, kad mažutė lempelė laiptų aikštelėje mirkčioja. Vėl grįžau ir užrakinau duris, nors daugelį kartų užmiršdavau tai padaryti. Ir tada pamačiau jį. Kreminės spalvos voką dantytais kraštais. Kažkas jį buvo pakišęs po durimis. Atsiklaupiau ir paėmiau. Popierius buvo storas, porėtas. Man adresuotas vokas užantspauduotas. Antspaudu vaške buvo įspaustas angelo siluetas išskleistais sparnais.

Atplėšiau jį.

Gerbiamas pone Martinai, ketinu kurį laiką praleisti mieste ir man būtų didelis malonumas susitikti su jumis ir galbūt pasinaudoti proga dar sykį aptarti mano pasiūlymą. Būčiau labai dėkingas, – žinoma, jei nesate su niekuo susitaręs, – jeigu sutiktumėte papietauti su manimi šio mėnesio 13 dieną, penktadienį, dešimtą valandą vakaro nedidelėje viloje, kurią esu išsinuomojęs savo viešnagei Barselonoje. Vila stovi prie Oloto ir Šv. Kalnų Juozapo gatvių kampo, prie įėjimo į Guelio parką. Tikiuosi ir trokštu, kad galėtumėte ateiti.

Jūsų draugas,

Nusviedžiau laišką ant grindų ir nusivilkau į galeriją. Atsiguliau prietemoje ant sofos. Iki susitikimo buvo likusios septynios dienos. Nusišypsojau. Nemaniau, kad išgyvensiu septynias dienas. Užsimerkiau ir pabandžiau užmigti. Nuolatinis zvimbimas ausyse dabar man pasirodė kur kas stipresnis nei anksčiau. Su kiekvienu širdies dūžiu galvoje sušvytruodavo baltos šviesos durklai.

Jūs net neįstengsite galvoti apie rašymą.

Vėl atsimerkiau ir įsižiūrėjau į galeriją gaubiančią melsvą prieblandą. Šalia manęs ant stalo gulėjo Kristinos paliktas senas nuotraukų albumas. Neturėjau drąsos nei jo išmesti, nei paliesti. Ištiesiau ranką ir atverčiau jį. Sklaidžiau lapus, kol radau, ko ieškojau. Išplėšiau lapą su nuotrauka ir ėmiau apžiūrinėti. Maža Kristina, žingsniuojanti už rankos su nepažįstamuoju molu, nusidriekusiu tolyn į jūrą. Prispaudžiau nuotrauką prie krūtinės ir atsidaviau nuovargiui. Pamažu tos dienos ir tų metų įniršis nurimo ir mane apgaubė šilta tamsa, pilna balsų ir laukiančių manęs rankų. Troškau išnykti joje kaip niekad gyvenime, bet kažkas neleido, ir aš, tarsi šviesos ir skausmo durklo perversas, pabudau iš malonaus miego, žadėjusio niekada nesibaigti.

- Dar ne, - sušnabždėjo balsas, - dar ne.

*

Žinojau, kad bėga dienos, nes kartais pabudavau ir man pasirodydavo, jog matau saulės šviesą, besiskverbiančią pro langinių plyšelius. Ne sykį beveik aiškiai girdėjau kažką beldžiant į duris ir mano vardą tariančius balsus, bet jie greitai liaudavosi. Praėjus kelioms valandoms ar dienoms atsikėliau ir apsičiupinėjau veidą, ieškodamas kraujo ant lūpų. Nežinau, ar buvau išėjęs į gatvę, ar tik sapnavau, kad buvau išėjęs, ir nesuprasdamas, kaip ten atsidūriau, susivokiau sukančias į Borno bulvarą ir žingsniuojantis Jūrinės Švč. Mergelės Marijos katedros link. Švietė gyvsidabrio spalvos mėnulis, gatvės buvo tuščios. Pažvelgiau aukštyn ir man pasivaideno sparnus virš miesto skleidžianti didžiulė juodos audros šmėkla. Danguj pervėrė baltos šviesos pliūpsnis, ir iš lietaus lašų nuausta skraistė, stiklinių durtuvėlių spiečius, nukrito ant žemės. Akimirka anksčiau, prieš pirmajam lašui paliečiant žemę, sustojo laikas, ir šimtai tūkstančių šviesos ašarų kyburiavo ore lyg dulkių gumulėliai. Žinojau, jog kažkas eina man už nugaros, girdėjau alsavimą į sprandą – šaltą, persisunkusį pūvančios mėsos ir ugnies smarvės. Jutau, kaip ilgi ir smailūs jo pirštai grabalioja man odą, ir tą akimirka, praskleidusi lietaus užuolaidą, pasirodė toji mergytė – gyvenanti tik nuotraukoje, kurią laikiau prispaudęs prie krūtinės. Ji paėmė mane už rankos, tįptelėjo ir parvedė į Bokšto namą, toliau nuo tos ledinės šmėklos, sėlinančios už nugaros. Kai atgavau sąmonę, buvo praėjusios septynios dienos.

Tą popietę susituokė Pedras Vidalis ir Kristina Sagnier. Ceremonija įvyko penktą valandą Pedralbeso vienuolyno koplyčioje, ir joje susirinko tik maža Vidalių klanų dalis; žymiausi šeimos nariai, įskaitant jaunikio tėvą, vestuvėse nedalyvavo. Jeigu būtų buvę piktų gandų, žmonės būtų plakę liežuviais, kad netikėta jauniausiojo sūnaus užgaida vesti vairuotojo dukrą nutvilkė dinastijos galvas tarsi šalto vandens dušas. Tačiau paskalų nebuvo. Slaptu ir tyliai susitarimu visuomenės kronikininkai tą popietę turėjo geresnių užsiėmimų ir nė viename straipsnyje apie ceremoniją neužsiminė. Joje nebuvo nieko, kas būtų galėjęs papasakoti, kaip prie bažnyčios vartų susirinko puokštė buvusių dono Pedro meilužių, kaip jos tyliai raudėjo lyg nuvytusių našlių draugija, vis dar puoselėjančių paskutines viltis. Nebuvo kam papasakoti, kad Kristina laikė baltų rožių puokštę ir vilkėjo dramblio kaulo spalvos suknele, tinkančia jai prie odos, todėl atrodė, kad prie altoriaus jaunoji eina nuoga, pasipuošusi tik baltu, veidą dengiančiu šydu po gintaro spalvos dangumi su besitelkiančiais virš katedros smailės sukuriniaus debesimis.

Nebuvo ten ir kam prisiminti, kaip ji išlipo iš automobilio, akimirka stabtelėjo ir pakėlus akis ėmė žiūrėti į aikštę priešais bažnyčios duris, kol pagaliau jos akys pamatė merdėjančią vyrą – jam drebėjo rankos ir jis šnabždėjo žodžius, kurių niekas negalėjo išgirsti ir kuriuos jis nusineš į kapą.

– Būkit prakeikti. Būkit prakeikti abu.

*

Po dviejų valandų, sėdėdamas krėse savo studijoje, atidariau dėklą, kurį gavau prieš daugelį metų ir kuriame buvo vienintelis mano tėvo paliktas daiktas. Išėmiau į drobę suvyniotą revolverį ir pasukau būgnelį. Įdėjau į jį šešias kulkas. Prisidėjau vamzdį prie smilkinio, atlaužiau gaiduką ir užsimerkiau. Tą akimirka pajutau, kaip į bokštą staiga bloškėsi vėjo gūsis ir plačiai atsidarę studijos langai visa jėga trenkėsi į sieną. Odą nutvilkė ledinis brizas, atnešdamas ir prarastų didžiųjų lūkesčių alsavimą.

Taksi lėtai ropštėsi į Grasijos kvartalo pakraštį vienišo, niūraus Guelio parko link. Kalva buvo pristatyta geresnių dienų mačiusių didžiulių namų, kurie šen bei ten išnirdavo iš giraitės medžių, vilnijančių vėjyje lyg juodas vanduo. Aukštai ant kalvos šlaito išvydau parko vartus. Prieš trejus metus mirus Gaudi, grafo Guelio palikuonys tuščią žemės sklypą, kurio vienintelis gyventojas buvo architektas, už vieną pesetą pardavė merijai. Dabar užmirštas ir apleistas, kolonų ir bokštų sodas atrodė panašus į prakeiktą žemės rojų. Paprašiau vairuotoją sustoti priešais parko vartus ir susimokėjau už kelionę.

– Pone, jūs tikrai norite čia išlipti? – nelabai tvirtai paklausė vairuotojas. – Jei pageidaujate, galiu keletą minučių palaukti.

– Manau, neprireiks.

Taksi nuburzgė už kalvos ir aš likau vienas su vėjo aidu medžiuose. Prie parko vartų buvo prikritę sudžiūvusių lapų, jie vėlėsi apie kojas. Priėjau prie surūdijusiomis grandinėmis uždarytų pinučių ir ėmiau atidžiai žvalgytis kitapus. Mėnulio šviesa laižė virš paradinių laiptų iškilusio drakono siluetą. Žemyn laipteliais labai lėtai lipo kažkoks juodas pavidalas it perlai po vandeniu žybsinčiomis akimis. Tai buvo juodas šuo. Gyvulys sustojo laiptų apačioje, ir tik tada pastebėjau, kad aš ne vienas. Mane tyliai stebėjo dar du gyvuliai. Vienas artėjo slėpdamasis šešėlyje, kurį metė sargo namelis, stovintis šalia vartų. Kitas, visų trijų didžiausias, buvo užšokęs ant tvoros ir vos už dviejų metrų stebėjo mane nuo karnizo, leisdamas garus pro atsikišusias iltis. Atsitraukiau labai lėtai, nenuleisdamas nuo šuns akių ir neatsukdamas jam nugaros. Žingsnis po žingsnio pasiekiau šaligatvį priešais vartus. Dar vienas šuo užšoko ant sienos ir sekė mane akimis. Paieškojau ant žemės lazdos ar akmens, kuriais galėčiau apsiginti, jei jie sumanytų pulti, bet nieko neradau, tik daugybę prikritusių lapų. Žinojau – jei nusuksiu akis ir imsiu bėgti, šunys puls vytis ir, man n nubėgus nė dešimties metrų, prisivys ir sudraskys į gabalus. Didžiausias iš gyvulių žengė kelis žingsnius siena, ir aš buvau tikras, kad šoks žemyn. Trečiasis, vienintelis, kurį pamačiau pirmiausia ir kuris tikriausiai atliko masalo vaidmenį, ėmė leistis ant žemesnės sienos dalies, norėdamas prisidėti prie kitų. Man galas, pamaniau.

Tą akimirką vilkiškus trijų gyvulių snukius nušvietė šviesos tvyksnis, ir jie sustojo. Žvilgtelėjęs per petį pamačiau maždaug už pusšimčio metrų nuo parko vartų iškilusią kalvelę. Name užsidegė šviesos – vienintelės visoje kalvoje. Vienas iš šunų kimiai suinkštė ir dingo parke. Netrukus juo pasekė ir kiti.

Ilgai nesvarstydamas ėmiau žingsniuoti namo link. Kaip savo kvietime buvo nurodęs Korelis, namas stūksojo prie Oloto ir Šv. Kalnų Juozapo gatvių kampo. Tai buvo aukštas, kamputas, panašus į bokštą triaukštis statinys su mansardomis, tarsi sargybinis stebintis miestą ir jo papėdėje tysantį vaiduoklišką parką.

Namas stovėjo stataus šlaito viršuje, prie jo durų vedė paradiniai laiptai. Pro didžiulius langus plūdo auksinės šviesos ratilai. Ropšdamasis akmeniniais laiptais, antrame aukšte prie turėklų pastebėjau gumšantį siluetą, sustingusį it voras savo voratinklio viduryje. Ant paskutinio laiptelio sustojau atgauti kvapo. Paradinės durys buvo praviros, iki mano kojų driekėsi šviesos ruoželis. Lėtai priėjau ir sustojau ant slenksčio. Iš vidaus sklido negyvų gėlių kvapas. Krumpliais lengvai pabeldžiau į duris, ir jos prasivėrė dar keletą centimetrų. Priešais išvydau vestibulį ir ilgą koridorių, vedantį į namo gilumą. Išgirdau trumpą pasikartojantį garsą, tarsi vėjas būtų daužęs langinę. Garsas sklido kažkur iš namo ir priminė širdies dūžius. Žengiau kelis žingsnius vestibuliu ir tada kairėje pamačiau į bokštą vedančius laiptus.

Man pasirodė, kad išgirdau lengvus viršutiniuose aukštuose vaikštinėjančio vaiko žingsnius.

– Labas vakaras! – šūktelėjau.

Kol mano balsas aidėjo koridoriumi, nuolatinis mušamasis garsas, sklindantis kažkur iš namo, liovėsi. Aplink stojo visiška tyla, ir mano skruostą palietė šalto vėjo gūsis.

– Pone Koreli? Čia aš, Martinas Davidas.

Nesulaukęs atsakymo, drąsiai žengiau koridoriumi, vedančiu į namo vidų. Ant sienos kabojo įrėmintos įvairaus dydžio nuotraukos. Iš pozos ir drabužių, kuriuos vilkėjo žmonės, padariau išvadą, kad daugumai jų mažiausiai dvidešimt ar trisdešimt metų. Kiekvieno rėmo apačioje buvo maža lentelė su pavarde ir metais, kada nuotrauka padaryta. Patyrinėjau veidus, stebinčius mane iš kito laiko. Vaikai ir seniai, damos ir ponai. Visus siejo tas pats liūdesio šešėlis žvilgsnyje, tas pats tylus šauksmas. Jie žvelgė į kamerą su kraują stingdančiu nerimu.

– Jus domina fotografija, bičiuli Martinai? – paklausė balsas šalia manęs.

Krūptelėjau. Šalia stovėjo Andreasas Korelis ir žiūrėjo į nuotraukas su šypsena, persmelkta melancholijos.

Aš nemačiau ir negirdėjau, kaip jis priėjo, ir, kai nusišypsojo, nugara man nuėjo šiurpulys.

– Maniau, neateisite.

– Aš irgi taip maniau.

– Tada leiskite jus pakviesti taurės vyno ir pasiūlyti tostą už mūsų klaidas.

Nuėjau paskui jį į svetainę su suveriamosiomis stiklinėmis durimis į miesto pusę. Korelis man parodė krėslą ir pripylė dvi taures iš stiklinės ropinės, stovinčios ant stalo. Padavė taurę ir atsisėdo į krėslą priešais.

Paragavau vyno. Jis buvo nuostabus. Išgėriau jį beveik vienu gurkšniu ir greitai pajutau, kad gerkle slenkanti šiluma pamažu nuramina nervingą jaudulį. Korelis uostinėjo taurę ir stebėjo mane ramiai ir draugiškai šypsodamasis.

– Jūs buvote teigus, – pasakiau.

– Paprastai aš visada būnu teigus, – atsakė Korelis. – Tai įprotis, retai suteikiantis pasitenkinimą. Kartais pamąstau: mažai kas man galėtų suteikti daugiau džiaugsmo, nei tvirtas įsitikinimas, kad suklydau.

– Tai lengva pataisyti. Paklauskite manęs. Aš visada klystu.

– Ne, neklystate. Man regis, jūs viską matote taip pat aiškiai kaip aš, ir tai jums neteikia jokio pasitenkinimo.

Klausantis Korelio man toptelėjo, kad tą akimirką trokštu tik vienintelio dalyko, kuris iš tikrųjų galėtų suteikti pasitenkinimą, – padegti visą pasaulį ir sudegti kartu su juo. Tarsi skaitydamas mano mintis, Korelis nusišypsojo parodydamas dantis ir linktelėjo.

– Aš galiu jums padėti, mielas drauge.

Savo nuostabai, pasistengiau išvengti jo žvilgsnio ir visą dėmesį nukreipiau į mažą segę su sidabriniais angelais jo atlake.

– Graži segė, – pasakiau rodydamas į ją pirštu.

– Šeimos prisiminimas, – atsakė Korelis.

Pamaniau, jog mudu vienas kitam pasakėme tiek malonių banalybių, kad užteks visam vakarui.

– Pone Koreli, ką aš čia veikiu?

Korelio akys spindėjo ta pačia spalva kaip ir vyno, kurį jis lėtai teliūskavo taurėje.

– Tai labai paprasta. Jūs čia, nes pagaliau supratote, kad čia jūsų vieta. Jūs čia, nes prieš metus aš pateikiau jums pasiūlymą. Pasiūlymą, kurio tuo metu buvote nepasirengęs priimti, bet neužmiršote. O aš čia todėl, kad manau, jog jūs esate tas žmogus, kurio ieškau, užtat ir sutikau veikiausiai laukti dvylika mėnesių, nei leisti jums dingti.

– Tai buvo pasiūlymas, kurio jūs niekada išsamiau nepaaiškinote.

– Iš tikrųjų pateikiau jums tik detales.

– Už šimtą tūkstančių frankų visus metus dirbti jums – rašyti knygą.

– Būtent. Daugeliui atrodytų, jog tai svarbiausia, bet jums ne.

– Aiškindamas apie knygą, kurią, jūsų pageidavimu, turėčiau parašyti, sakėte, kad ją parašyčiau ir tuo atveju, jeigu man nemokėtumėte.

Korelis linktelėjo.

– Jūs turite gerą atmintį.

– Aš turiu nuostabią atmintį, pone Koreli, nes neprisimenu, kad kada nors būčiau matęs, skaitęs ar girdėjęs apie bent vieną jūsų išleistą knygą.

– Abejojate mano galimybe mokėti?

Papurčiau galvą, stengdamasis nusišypsoti didžiulį norą ir gobšumą, gniaužiantį vidurius. Kuo mažiau susidomėjimo rodžiau, tuo labiau gundžiausi leidėjo pažadais.

– Mane tiesiog domina jūsų motyvai, – patikslinau.

– Taip ir turi būti.

– Šiaip ar taip, prisimenu, kad dar penkeriems metams turiu ypatingą sutartį su Baridu ir Eskobiljasu. Vieną dieną kartu su apsikriau advokatu jie padarė man labai pamokantį vizitą. Bet, manau, tai iš tikrųjų nesvarbu, nes penkeri metai – labai ilgas laiko tarpas, o aš esu tikras

tik dėl vieno dalyko – kad turiu labai mažai laiko.

– Nesukit galvos dėl advokatų. Maniškiai kur kas apsukresni, nei tie du pūlinėliai, ir niekad nepralaimi. Palikit įstatymo smulkmenas ir teismo bylas man.

Pamatęs, kaip tardamas šiuos žodžius jis nusišypsojo, pagalvojau, kad jau geriau nesusitikti su skrupulingaisiais leidyklos *Éditions de la Lumière* patarėjais.

– Ne taip paprasta tai papasakoti, todėl būtų geriau, jei kalbėtume be užuolankų.

– Prašom.

Korelis pasilenkė į priekį ir įsmeigė į mane akis.

– Martinai, aš noriu, kad jūs man sukurtumėte religiją.

Iš pradžių pamaniau gerai nenugirdęs.

– Ką jūs pasakėte?

Korelis tebesistebeilijo į mane neperprantamu žvilgsniu.

– Aš pasakiau, kad noriu, jog sukurtumėte man religiją.

Ilgai žiūrėjau į jį netekęs amo.

– Jūs mane mulkinate.

Su pasimėgavimu siurbčiodamas vyną, Korelis papurtė galvą.

– Noriu, kad sukauptumėte visą savo talentą ir visu kūnu bei siela per metus parašytumėte didingiausią istoriją, kokią kada nors parašėte: religiją.

Nesusiturėjęs nusikvatojau.

– Jūs visiškas pamišėlis. Tai toks jūsų pasiūlymas? Tai tokia knyga, kurią man siūlote parašyti?

Korelis ramiai linktelėjo.

– Pasirinkote ne tą rašytoją. Apie religiją aš nieko nenutuokiu.

– Dėl to nesirūpinkit. Pasirūpinsiu aš. Aš ieškau ne teologo. Ieškau pasakotojo. Ar jūs žinot, bičiuli Martinai, kas yra religija?

– Aš vos prisimenu „Tėve mūsų“.

– Graži, gerai sukurpta malda. Atmetus poeziją, religija iš tikrųjų yra moralės kodeksas, išreikštas legendomis, mitais ar kuriomis kitomis literatūrinėmis priemonėmis, kuriančiomis tikėjimų, vertybių ir normų sistemą, kuriomis būtų galima valdyti kultūrą arba visuomenę.

– Amen, – atsakiau.

– Kaip literatūroje arba bet kuriame kitame bendravimo akte, paveikią ją daro forma, o ne turinys, – toliau kalbėjo Korelis.

– Jūs teigiate, kad doktrina turi tapti pasaka.

– Viskas yra pasaka, Martinai. Viskas, kuo mes tikime, ką žinome, ką prisimename, ir net tai, apie ką svajojame. Viskas yra pasaka, įvykių seka ir personažai, perteikiantys jausminį turinį. Tikėjimo aktas yra priėmimo aktas, mums pasakojamos istorijos priėmimas. Mes priimame kaip tikrą dalyką tik tai, kas gali būti papasakota. Tik nesakykit, kad ši idėja jūsų nežavi.

– Ne, ji manęs nežavi.

– Ar jūsų nevilioja mintis sukurti istoriją, dėl kurios žmonės gyventų ir mirtų, dėl kurios galėtų žudyti ir leisti žudomi, aukotis ir pasmerkti save, atiduoti savo sielą? Ar yra didesnis iššūkis jūsų karjerai, nei sukurti tokią stulbinamą istoriją, kuri pranoktų fikciją ir taptų apreiškimo tiesa?

Keletą sekundžių mudu žiūrėjome vienas į kitą.

– Manau, jūs jau žinote mano atsakymą, – pagaliau ištariau.

Korelis nusišypsojo.

– Aš – taip. Bet, manau, jūs esate tas, kuris nežino.

– Ačiū už draugiją, pone Koreli. Ir už vyną bei kalbas. Jos labai kurstančios. Vis dėlto atsargiai rinkitės pašnekovus. Viliuosi, rasite savo žmogų ir jūsų pamfletas sulauks sėkmės.

Aš atsistoju ketindamas eiti.

– Ar jūsų kas nors laukia, Martinai?

Neatsakiau, bet sustojau.

– Ar jūsų neima įniršis žinant, kad galbūt yra tiek daug dalykų, dėl kurių verta gyventi sveikiau ir turtingiau, nesusipainiojus jokiais saitais? – paklausė Korelis man už nugaros. – Ar jūsų neima įniršis, kai šie dalykai išplėšiami jums iš rankų?

Aš lėtai atsisukau.

– Ką reiškia metai darbo, palyginti su galimybe trokšti, kad viskas, ko geidžiate, taptų tikrove? Ką reiškia metai darbo, palyginti su pažadu gyventi ilgą visavertį gyvenimą?

Nieko, tariau sau nejučiomis. Nieko.

– Tai jūsų pažadas? – paklausiau.

– Sakysit kainą. Ar norite padegti pasaulį ir sudegti su juo? Padarykime tai kartu. Siūlykite kainą. Aš pasirengęs jums duoti tai, ko labiausiai trokštate.

– Aš nežinau, ko labiausiai trokštu.

– Manau, žinote.

Leidėjas nusišypsojo ir pamerkę man akį. Atsistojo ir nuėjo prie komodos, ant kurios stovėjo lempa. Atidarė pirmą stalčių ir ištraukė pergamentinį voką. Atkišo man, bet aš jo nepaėmiau. Tada paliko jį ant stalo, kuris stovėjo tarp mūsų, ir netardamas nė žodžio vėl atsisėdo. Vokas buvo neužklijuotas. Jo viduje buvo matyti daugybė ryšulėlių banknotų po šimtą frankų. Lobis.

– Jūs laikote šiuos pinigus stalčiuje ir paliekate atviras duris? – paklausiau.

– Galite juos suskaičiuoti. Jei jums atrodo per mažai, pasakykit savo skaičių. Jau sakiau – dėl pinigų su jumis nesiginčysiu.

Ilgai žiūrėjau į šį lobį ir galop papurčiau galvą. Bent pamačiau jį. Jis buvo tikras. Pasiūlymas mane nupirkti ir tuštybė, kurią jis sužadino tą apgailėtiną kančios ir nevilties akimirką, buvo tikri.

– Aš negaliu jų priimti, – pasakiau.

– Jums atrodo, kad šitie pinigai nešvarūs?
– Visi pinigai nešvarūs. Jei jie būtų švarūs, niekas jų nenorėtų. Bet tai ne bėda.
– Taigi?
– Negaliu jų priimti, nes negaliu priimti jūsų pasiūlymo. Negalėčiau, jeigu ir norėčiau.
– Ar galiu paklausti – kodėl?
– Todėl, kad aš mirštu, pone Koreli. Todėl, kad gyventi man liko tik kelios savaitės, galbūt dienos. Todėl, kad aš nebeturiu ko pasiūlyti.

Korelis nudelbė akis ir ilgai tylėjo. Girdėjau, kaip vėjas brazdinasi apie langus ir šliūžčioja stogais.

– Tik nesakykit, kad nieko nežinojote.
– Nujaučiau.

Korelis tebesėdėjo nežiūrėdamas į mane.

– Yra daugybė rašytojų, kurie gali jums parašyti šią knygą, pone Koreli. Dėkoju už pasiūlymą. Labiau, nei galite įsivaizduoti. Labanakt.

Aš žengiau durų link.

– Tarkime, aš galėčiau jums padėti įveikti ligą, – tarė Korelis.

Sustojau koridoriaus viduryje ir atsigrėžiau. Korelis buvo vos už metro nuo manęs ir žiūrėjo įsmeigęs akis. Man pasirodė, kad dabar jis aukštesnis nei tada, kai pirmą kartą pamačiau koridoriuje, ir jo akys didesnės bei tamsesnės. Mačiau savo atspindį jų vyzdžiuose – jis susitraukdavo, kai jie išsiplėsdavo.

– Ar mano išvaizda kelia jums nerimą, pone Martinai?

Aš nuričiau seilę.

– Taip, – prisipažinau.

– Prašau eiti į kambarį ir sėstis. Suteikit man galimybę paaiškinti daugiau. Ką jūs galite prarasti?

– Manau, nieko.

Jis švelniai uždėjo delną ant mano rankos. Jo pirštai buvo ilgi ir blyškūs.

– Jums nėra ko manęs bijoti, Martinai. Aš jūsų draugas.

Jo prisilietimas nuramino. Jis vėl nusivedė mane į svetainę ir aš klusniai atsisėdau, kaip vaikas, laukiantis suaugusio žmogaus žodžių. Korelis atsiklaupė prie mano krėslo ir įsmeigė akis į manąsias. Paėmė mano ranką ir stipriai suspaudė.

– Ar jūs norite gyventi?

Norėjau atsakyti, bet neįstengiau rasti žodžių. Tik suvokiau, kad kažkas užveržė gerklę ir akys prisipildė ašarų. Iki tol nesupratau, kaip trokštu alsuoti, kas rytą atmerkti akis, galėti išeiti į gatvę ir žingsniuoti akmenimis, žiūrėti į dangų ir visų pirma – prisiminti.

Aš linktelėjau.

– Aš jums padėsiu, Martinai, mano bičiuli. Tik prašau manimi pasitikėti. Priimkit mano pasiūlymą. Leiskite man jums padėti. Leiskite jums duoti tai, ko labiausiai trokštate. Pažadu.

Aš vėl linktelėjau.

Korelis nusišypsojo, pasilenkė prie manęs ir pabučiavo į skruostą. Jo lūpos buvo šaltos kaip ledas.

– Jūs ir aš, mano bičiuli, mudu kartu padarysime didžių dalykų. Pamatysit, – sušnabždėjo.

Jis padavė nosinę, kad nusišluostyčiau ašaras. Nusišluosčiau jas nejausdamas nebylios gėdos verkti nepažįstamojo akivaizdoje – to nebuvo daręs nuo tėvo mirties.

– Jūs išsekęs, Martinai. Pasilikite čia nakvoti. Šiuose namuose daugybė kambarių. Prisiekiu – rytoj pasijusite geriau ir viskas atrodys aiškiau.

Gūžtelėjau pečiais, nors supratau, kad Korelis teisus. Vos laikiausi ant kojų ir nieko daugiau netroškau, tik miegoti. Net neprisiverčiau atsikelti iš krėslo – patogiausio ir maloniausio iš visų krėslų.

– Jeigu neprieštaraujate, geriau pasiliksiu čia, – pasakiau.

– Žinoma. Aš leisiu jums pailsėti. Labai greitai pasijusite geriau. Duodu garbės žodį.

Korelis priėjo prie komodos ir užgesino lempą. Kambarys nugrimzdo į melsvą prieblandą. Nors mano vokai pasidarė švininiai, o galva susvaigusi lyg girto žmogaus, spėjau pamatyti, kaip Korelio siluetas eina per kambarį ir dingsta tamsoje. Užsimerkiau ir ėmiau klausytis, kaip už langų šnabžda vėjas.

25

Sapnavau, kad namas lėtai grimzta. Pirmiausia mažuliukės vandens ašaros ėmė varvėti nuo čerpių, sienų, nuo lubų, nuo lempų rutulių, iš spynų skylių. Saitas skystis atitrūkdavo lėtai ir sunkiai, kaip gyvsidabrio lašai, ir pamažu sudarė sluoksnį, užklojo grindis ir ėmė kilti sienomis. Jutau, kaip vanduo užlieja man kojas ir greitai kyla aukštyn. Tebesėdėjau krėsele, žiūrėdamas, kaip vanduo pakyla iki gerklės ir per kelias sekundes pasiekia lubas. Man atrodė, kad plūduriuoju, o už langų virpčioja blyškios šviesos. Toje vandeningoje prietemoje taip pat plūduriavo žmonių pavidalai. Srovės pagauti, jie plaukė pro šalį ir tiesė į mane rankas, bet aš negalėjau jiems padėti, ir juos negailestingai nusinešdavo vanduo. Aplink mane plūduriavo ir tarsi žuvys vinguliavo šimtas tūkstančių Korelio frankų. Perėjau svetainę ir priėjau prie uždarytų durų kitame jos gale. Pro raktą skylutę driekėsi šviesos siūlelis. Atidariau duris ir pamačiau, kad jos veda į laiptus, besileidžiančius į žemiausią namo vietą. Nulipau jais.

Laiptų gale prieš akis atsivėrė didžiulė ovali salė, jos viduryje išvydau ratu stovint būrelį siluetų. Pastebėję mane, jie atsigrėžė, ir aš pamačiau, kad visi jie baltais drabužiais, su kaukėmis ir pirštinėmis. Ryškios šviesos apšvietė tai, kas man pasirodė kaip operacinės stalas. Vyras, kurio veidas buvo be bruožų ir be akių, dėliojo daiktus ant chirurginių instrumentų padėklo. Vienas iš siluetų ištiesė į mane ranką, kviesdamas priėti artyn. Priėjau ir pajutau, kaip jis ima mano galvą ir kūną ir kelia ant stalo. Akino šviesos, bet įstengiau pamatyti, kad visos figūros vienodos ir visos – daktaro Triaso veidu. Tyliai susijuokiau. Vienas iš gydytojų laikė švirkštą, paskui įdūrė man į kaklą. Nepajutau jokio dūrio, tik malonų svaigulį ir visu kūnu sklindančią šilumą. Du daktarai padėjo mano galvą po kažkokiu keistu prietaisu ir ėmė derinti prie jos varžtų karūną, laikančią už vieno galo vata išmuštą pagrindą. Pajutau, kaip diržais riša man rankas ir kojas. Aš visiškai nesipriešinau. Kai visas kūnas tapo nejudrus nuo galvos iki kojų, vienas daktaras padavė skalpelį savo kolegai, ir tas pasilenkė prie manęs. Pajutau – kažkas ima ir laiko mano ranką. Tai buvo berniukas, jis švelniai žiūrėjo į mane, jo veidas buvo toks pat kaip mano tą dieną, kai buvo nužudytas tėvas.

Mačiau, kaip skalpelio ašmenys paniro į skystą prieblandą, ir pajutau, kaip metalas prapjauna man kaktą. Skausmo nebuvo. Tik jutau, kaip po pjūvio kažkas trykšta, ir mačiau, kaip lėtai kraujuoja ir išsisklaido vandenyje juodas debesis. Kraujas voliutomis kilo iki pat šviesų lyg dūmai ir rangėsi, sudarydamas besikeičiančius pavidalus. Pažvelgiau į vaiką, jis man šypsojosi ir stipriai laikė mano ranką. Ir tada pamačiau tai. Kažkas manyje judėjo. Kažkas, kas vos prieš minutę lyg replėmis buvo sugniaužęs mano galvą. Pajutau, kaip kažkas traukiasi lyg koks iki pat smegenų įvartytas geluonis, kurį įmanoma ištraukti tik replėmis. Apėmė panika ir norėjau atsikelti, bet buvau pririštas. Vaikas žiūrėjo įsmeigęs akis ir linksėjo. Pamaniau, nualpsiu ar nubusiu, ir tada pamačiau jį. Pamačiau atsispindintį ant chirurgo stalo degančiose šviesose. Iš žaizdos lindo pora plaušų ir šliaužė mano oda. Tai buvo kumščio didumo juodas voras. Jis nubėgo mano veidu, ir dar jam nespėjus nušokti nuo stalo vienas iš chirurgų perdūrė jį skalpeliu. Paskui pakėlė ir parodė man. Šviesoje voras judino kojas ir kraujavo. Jo kiautą dengė balta dėmė, jis panėšėjo į kažkokį pavidalą išskleistais sparnais. Angelas. Netrukus voro kojos tapo bejėgės, kūnas atsiskyrė. Dar tebevirpčiojo, bet kai vaikas pakėlė ranką ir jį palietė, voras virto dulkėmis. Daktarai atraišiojo diržus ir išlaisvino mechanizmą, kuris laikė mano kiaušą. Daktarų padedamas atsisėdau ant stalo ir delnu priliečiau pakaušį. Žaizda buvo beužsiverianti. Kai vėl apsidairiau, pamačiau, kad aš vienas.

Šviesos operacinėje užgeso ir salė nugrimzdo į tamsą. Grįžau į laiptinę ir vėl nulipau į svetainę. Pro vandenį sunkėsi šviesa, gaudydama tūkstančius kyburiuojančių dalelyčių. Jaučiausi pavargęs. Labiau nei kada nors gyvenime. Nusivilkau iki krėslo ir sudribau. Kūnas lėtai susmuko, ir kai pagaliau sėdėjau krėsle ilsėdamasis, išvydau lubomis bėgiojančius burbuliukus. Ten susidarė nedidelės oro tuštymės, ir tada supratau, kad vanduo ima slūgti. Vanduo, tirštas ir blizgantis kaip želatina, gargaliuodamas sruvo pro langus, tarsi namas būtų

buvęs iš gelmių kylantis povandeninis laivas. Susirangiau krėsle pasidavęs nesvarumo būsenai ir ramybei – vyliausi, ji niekada nesibaigs. Užsimerkiau ir klausiausi, kaip aplink mane šnabžda vanduo. Atsimerkęs išvydau iš aukštai krintančius lietaus lašus – lyg ašaras, žvilgsnio pagautas kritimo pusiaukelėje. Buvau pavargęs, labai pavargęs, ir troškau vienintelio dalyko – nugrimzti į miegą.

*

Atsimerkiau nuo ryškios karšto vidudienio šviesos. Ji plūdo pro didžiulius langus nelyginant dulkių srautas. Pirmiausia pamačiau ant stalo šimtą tūkstančių frankų. Atsistojau ir priėjau prie lango. Atitraukiau užuolaidas, ir kambarį užliejo akinama šviesa. Vilnijanti lyg miražas Barcelona stovėjo savo vietoje. Ir tada man toptelėjo, kad zvimbimas ausyse, kurį paprastai nuslopindavo tik dienos garsai, dabar visiškai dingęs. Klausiausi didžiulės tylos, tyros kaip krikščioninis vanduo, kokios niekada nebuvau girdėjęs. Tada išgirdau savo juoką. Pakėliau delnus prie galvos ir paliečiau odą: nepajutau jokie spaudimo. Kuo aiškiausiai viską mačiau ir pasirodė, kad visi penki mano pojūčiai nubudo. Net užuodžiau seno sijų ir kolonų medžio kvapą. Ėmiau ieškoti veidrodžio, bet svetainėje nebuvo nė vieno. Tada leidausi ieškoti vonios ar kito kambario; kur galėčiau rasti veidrodį ir įsitikinti; kad pabudo mano, ne svetimas kūnas; kad ši oda, kurią jaučiu, ir šitie kaulai – mano. Visos namo durys buvo uždarytos. Perėjau visą aukštą, bet neištengiau nė vienos atidaryti. Grįžęs į svetainę supratau, kad ten, kur sapnavau esant duris į rūšį, kabo tik vienas paveikslas, vaizduojantis susigūžusį angelą ant uolos, stūksančios virš begalinio ežero. Pasukau prie laiptų į viršutinius aukštus, bet sustojau vos pasiekęs pirmąją aikštelę. Ten viešpatavo slogi, neįžvelgiama tamsa.

– Pone Koreli! – pašaukiau.

Tarsi susidūręs su kažkokiu kietu kūnu, mano balsas dingo nepalikęs nei aido, nei pėdsako. Grįžau į svetainę ir ėmiau apžiūrinėti ant stalo gulinčius pinigus. Šimtas tūkstančių frankų. Paėmiau juos ir pasvėriau rankoje. Popierius prašėsi glostomas. Įsidėjau pinigus į kišenę ir nužingsniavau atgal koridoriumi, vedančiu prie lauko durų. Kupini didžiausių pažadų, į mane tebesistebeilijo dešimtys portretų veidų. Aš nenorėjau sutikti jų žvilgsnių ir pasukau durų link, bet išeidamas pastebėjau, kad vienas rėmas tuščias, be užrašo ir nuotraukos. Užuodžiau švelnų pergamento kvapą ir supratau, kad jis sklinda nuo mano pirštų. Tai buvo pinigų kvapas. Atidariau duris ir išėjau į dienos šviesą. Durys už nugaros sunkiai užsivėrė. Atsigrėžiau pažiūrėti į namą, tamsų ir tylų, abejingą švytinčiai dienai, žydram dangui ir spindinčiai saulei. Pažvelgiau į laikrodį – buvo jau po pirmos. Išmiegojau daugiau nei dvylika valandų sename krėsle ir vis dėlto dar niekada gyvenime nebuvau taip gerai jautėsis. Ėmiau leistis nuo kalvos miesto link su šypsena veide ir neabejojau, kad pirmą kartą po tiek laiko pasaulis man šypsosi.

2 Senovės Graikijos polių tautos susirinkimas ir vieta, kur jis vykdavo.

3 trijų asmenų šeimą (*pranc.*).

4 nuodai (*isp.*).

5 „Tėvas Gorijo“ (*pranc.*), O. de Balzako romanas.

6 „Jausmų ugdymas“ (*pranc.*), G. Flobero romanas.

7 Prancūziška bandelė (*pranc.*).